

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพ

พลเรือจัตวา เรียง วิภัติภูมิประเทศ

อภินันทนาการ
จาก
พลเรือเอก อดุล ตุลยานนท์

ณ ฌาปนสถานวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดีที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๙

กำหนดการพระราชทานเพลิงศพ

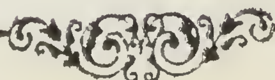
พลเรือจัตวา เรียง วิภัติภูมิประเทศ ตม.,ตช.

ณ ฌาปนสถานวัดมกุฎกษัตริยาราม

กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดีที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๙

เวลา ๑๗.๐๐ น.

กำหนดการบำเพ็ญกุศล

วันพุธ ที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๙

เคลื่อนศพจากวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

มายังวัดมกุฏกษัตริยาราม กทม.

เวลา ๑๙.๐๐ น. สวดพระอภิธรรม ๑ จบ

มีพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

วันพฤหัสบดี ที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๙

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์

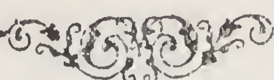
เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

มาติกา - บังสุกุล

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง

จึงกราบเรียน เรียนเชิญมาด้วยความเคารพ

นายสุวิช - นางรัชนี	อินทสุต	ธิดา-บุตร เจ้าภาพ
น.อ. โรช - นางศิริบังอร	วิภัติภูมิประเทศ	
ศจ.นพ. ดร. ไชยยันตร์ - นางรัชฎา	กัมปนาทแสนยากร	
นายรัชฎ์ - นางประภา	วิภัติภูมิประเทศ	
พ.อ. อุทัย - น.ท.หญิงรัญชนา	ทันตสุวรรณ	
นายอิรชัย - นางยุพดี	วิภัติภูมิประเทศ	

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๓๖๘

สำนักพระราชวัง

๑๔ มกราคม ๒๕๒๙

พระราชทานเพลิงศพ พลเรือจัตวา เรียง วิภัติภูมิประเทศ ต.ช.

ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวงกลาโหม ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๙ เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง

วิชัย/พิมพ์/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พลเรือจัตวา เรียง วิภัติภูมิประเทศ เพื่อทราบ เครื่องพระราชทานเพลิง และเจ้าพนักงานผู้เชิญมานี้ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

ขอขอบคุณ

เจ้าภาพขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กรุณามาร่วมในพิธีรดน้ำอาบศพ เป็นเจ้าภาพในการสวดพระอภิธรรม ฟังสวดพระอภิธรรมและมาร่วมบำเพ็ญกุศลอุทิศแด่ พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ พร้อมทั้งได้กรุณามาร่วมเป็นเกียรติในงานพระราชทานเพลิงศพในวันนี้ หากการต้อนรับได้บกพร่องไป เจ้าภาพขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณนายแพทย์ และพยาบาลทุกท่านที่โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลธนบุรีและโรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า ที่ได้ใช้ความพยายามรักษาพยาบาล พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีเสมือนญาติตลอดเวลาที่เข้ารับการรักษาพยาบาล เจ้าภาพขอขอบคุณนายแพทย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี เป็นกรณีพิเศษที่ให้การอนุเคราะห์ดูแลสอบถามจัดหาแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับอาการป่วยเฉพาะมาให้การรักษาพยาบาล

ขอขอบคุณญาติ มิตร ภิกษุสงฆ์ ทุกท่านที่ได้มีความเมตตากรุณา มีความเป็นห่วงเป็นใยมาเยี่ยมเยียน พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ ทั้งในยามดี และยามเจ็บไข้ได้ป่วยทั้งที่บ้านและที่โรงพยาบาล

ขอขอบคุณญาติสนิทแห่งตระกูล "จุฬจัมบก" และ "ทังสุบุตร" ที่ได้ให้ความอบอุ่นในระหว่างที่ พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ ป่วย โดยการมาเยี่ยมเป็นประจำ พร้อมทั้งเกื้อกูลอุปกรณ์การรักษา อาทิ เครื่องดูดเสมหะ อ๊อกซิเจน เป็นต้น และเมื่อถึงแก่กรรมก็ได้ให้ความอนุเคราะห์เกี่ยวกับพิธีการสงฆ์ การจัดการในเรื่องอื่น ๆ รวมทั้งการจัดทำหนังสือที่ระลึกในพิธีพระราชทานเพลิงศพด้วย

ธิดา บุตร หลาน เหลน

พระอริยมุนี (ป.ธ.๙. เจียง จนฺทสุวณฺโณ)
รูปนี้ ๑/๖/๒๘ ต่อ ๒๔๕๘, ๕/๒๘
อายุ ๒๘ ปี ๙ เดือน ๒๒ วัน

เครื่องแบบเต็มยศเรือตรีอย่างเก่า

เครื่องแบบสนาม
ในคราวไปเป็นแพทย์ประจำ บก.กองพลนาวิกโยธินจันทบุรี
ในกรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส
ตั้งแต่ ๒ ธันวาคม ๒๔๘๓ ถึง ๓๐ เมษายน ๒๔๘๔

ถ่ายในสิงคโปร์ กรกฎ ๘๐

พักผ่อนกับธิดาและบุตร

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตราที่ พล.ร.จ.เรียง ได้รับพระราชทาน

ภายในศาลา ๗ วัดมกุฏกษัตริยาราม

พิธีรดน้ำศพ

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

บุตร-ธิดา

ทำบุญ-สวดพระอภิธรรม

เจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

แขกผู้มีเกียรติ

สวดพระอภิธรรม

ทำบุญ-สวดพระอภิธรรม

ครอบครัวของ รัชนี อินทุสุต

ครอบครัวของ นาวาเอก โรช วิภัติภูมิประเทศ ร.น.

ครอบครัวของ รัชฎา กัมปนาทแสนยากร

ครอบครัวของ รัชฎ์ วิภัติภูมิประเทศ

ครอบครัวของ นาวาโทหญิง รัญชนา ทันตสุวรรณ

ครอบครัวของ อริชัย วิภัติภูมิประเทศ

หลาน หลานเขย เหลน

บุตรี

พล.ร.อ.สมุทร สหนาวิน วางหรีด

พลเรือโทนายแพทย์ ลักษ์ณ์ บุญศิริ ร.น. และ พลเรือตรีนายแพทย์ พิริยะ โหตรภวานนท์ ให้เกียรติมาร่วมงาน

แขกผู้มีเกียรติ

คุณป้าชิต คงคานนท์

พล.ต.เทพ วิภัติภูมิประเทศ จุดธูปเทียนเริ่มสวดพระอภิธรรม

เจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

เจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

เจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

แขกผู้มีเกียรติ

ทำบุญที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

อุปสมบทเรือตรี โรช วิภัติภูมิประเทศ

อุปสมบทนายรัชฎ์ วิภัติภูมิประเทศ

ทำบุญวันเกิด

คุณพ่อ-คุณแม่ ตักบาตร

คุณพ่อ-คุณแม่ กรวดน้ำ

ญาติมิตรร่วมทำบุญ

อุปสมบทนายอริชัย วิภัติภูมิประเทศ

อุปสมบทนายสุวัช วีภัติภูมิประเทศ

วันเกิดกับลูก หลาน เหลน

ทำบุญวันเกิด

ประวัติ

พลเรือจัตวา เรียง วิภัติภูมิประเทศ [*๑]

พลเรือจัตวา เรียง วิภัติภูมิประเทศ เกิด ณ วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๙ ตรงกับวันอาทิตย์ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีวอก ณ ตำบลบ้านสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี นามบิดา ฮวด นามมารดา เภา วิภัติภูมิประเทศ มีพี่น้อง ดังนี้

๑. นางสาวท้วม วิภัติภูมิประเทศ	นางพยาบาลผดุงครรภ์ประกาศนียบัตร แห่งศิริราชพยาบาล
๒. พลตรี พระวิภัติภูมิประเทศ	อดีตเจ้ากรมแผนที่ทหารบก ถึงแก่กรรม พ.ศ. ๒๔๙๗
๓. พลเรือจัตวา เรียง วิภัติภูมิประเทศ	
๔. นางสอิ้ง สัตยประกอบ (ถึงแก่กรรม)	ภรรยานายจรรยา สัตยประกอบ ข้าราชการชั้นพิเศษ กรมอัยการ
๕. นางสอาด ทังสุบุตร	ภรรยาพลเรือตรี จง ทังสุบุตร อดีตเจ้ากรมต่อเรือ กรมอู่ ทร.

★ ★

---

*๑ นามสกุลเดิม "หุตานุกรม" ซึ่งได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ร. ๖ เมื่อ ๘ ต.ค. ๖๔ ต่อมาทางราชการได้เลิกใช้บรรดาศักดิ์ คุณพี่ (พลตรี พระวิภัติภูมิประเทศ) ก็ได้เลิกใช้บรรดาศักดิ์เช่นเดียวกันกับข้าราชการอื่น ๆ และได้ขอจดทะเบียนนามบรรดาศักดิ์เป็นนามสกุลว่า "วิภัติ-ภูมิประเทศ" เมื่อ ๑๔ พ.ค. ๘๕ จึงได้เปลี่ยนเป็น วิภัติภูมิประเทศ ตั้งแต่นั้นสืบต่อมา

ราม วชิราวุธ ปร.

ขอให้นามสกุลของ นักเรียนแพทย์เสือป่า
เรียง ประจำกรมนักเรียนแพทย์เสือป่าหลวง
ตามที่ขอมานั้น ว่า "<u>หุตานุกรม</u>" (เขียนเป็น
อักษรโรมัน ว่า "<u>Hutânukrama</u>"
อันเป็นมงคลนาม

ขอให้สกุล หุตานุกรม มีความเจริญรุ่ง
เรืองมั่นคงอยู่ในกรุงสยามชั่วกัลปาวสาน ฯะ

วังพญาไท

วันที่ ๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๖๔

การศึกษา

ชั้นต้นได้รับการศึกษาจากท่านพระอาจารย์ในวัดสองพี่น้อง อ. สองพี่น้อง จ. สุพรรณบุรี เริ่มเรียนด้วยหนังสือมูลบทบรรพกิจ และหนังสือพระมาลัย (เป็นเล่มสมุดข่อยขนาดใหญ่) เป็นตัวอักษรขอม มีภาพนรกและภาพสวรรค์ประกอบเรื่องในเล่มนั้น

ต่อมาได้ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนประจำจังหวัดสุพรรณ (วัดประตูสาร) อีกประมาณ ๑ ปี

เมื่ออายุได้ ๑๒ ปี (พ.ศ. ๒๔๕๑) ท่านบิดาได้นำมาฝากไว้กับท่านเจ้าคุณพระนิกรมมุนี (น่วม) เจ้าอาวาสวัดบพิตรพิมุข จังหวัดพระนคร ต่อมาท่านได้เลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็นลำดับ จนถึงพระราชาคณะชั้นผู้ใหญ่ นามว่า "พระธรรมปิฎก" เมื่อมาอยู่วัดบพิตรพิมุขแล้ว ได้บรรพชาเป็นสามเณร และได้เริ่มเรียนภาษาบาลีกับท่านเจ้าคุณพระวินัยกิจโกศล (ตรี ป. ๗) และท่านอาจารย์ นวล (ฆราวาส) ณ ที่วัดบพิตรพิมุขนั้น ต่อมาได้เข้าสอบไล่วิชานักธรรม ณ สนามหลวง วัดมหาธาตุ จังหวัดพระนคร สอบได้เป็นนักธรรมชั้นตรี

พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้กลับเข้าเรียนภาษาไทยที่โรงเรียนมัธยมวัดบพิตรพิมุข และสอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ ๕ ใน พ.ศ. ๒๔๕๘

พ.ศ. ๒๔๕๙ ได้เข้าศึกษาวิชาแพทย์ ณ ราชแพทยาลัย ศิริราชพยาบาล ต. วังหลัง อ. บางกอกน้อย จ. ธนบุรี มีหลักสูตรการศึกษา ๕ ปี ใน พ.ศ. ๒๔๖๐ ทางราชการได้ให้เลื่อนฐานะจากราชแพทยาลัยขึ้นเป็น "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" และได้เพิ่มหลักสูตรการศึกษาเป็นเวลา ๖ ปี

พ.ศ. ๒๔๖๓ สอบไล่ได้เป็นแพทย์ประกาศนียบัตร แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นแพทย์รุ่นที่ ๒๖ มีนักศึกษาร่วมชั้นเดียวกัน ๑๘ นาย

ร.ล. ๒๑๑ ทร.

ที่ ๕ ก.ค. ๘๐.

คุณเรือง ที่นับถือ

เรื่อง ที่มีวันออกเดินทาง จากกรุงเทพฯ. ผมไม่ได้ไปส่ง เพราะติดราชการ ฉะนั้น ขออวยพรให้การเดินทางเป็นไปโดยสวัสดิภาพ และขอให้การดูงานจบได้ผลที่ทางการต้องการ.

ขอแสดงความนับถือ

น.อ. สินธุสงครามชัย

[illegible] อังกฤษ

วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๐

เรียน น.อ. หลวงสินธุสงครามชัย [illegible]

กระผมได้รับจดหมายอวยพรให้การเดินทางของผม ไปโดยสวัสดิภาพ และให้การดูงานจบได้ผลที่ทางการ ต้องการแล้วด้วยความปลาบปลื้ม และขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

กระผมได้มาถึง [illegible] แล้วโดยเรียบร้อย

ด้วยพระคุณ กระผมได้รับ [illegible] จะพยายาม ให้ได้ผลดี ที่สุดเท่าที่สามารถจะกระทำได้.

ด้วยความเคารพ

ร. เรือง [illegible]

ตำแหน่งและหน้าที่ราชการ

๑. ๒๑ มิถุนายน ๒๔๖๔ เข้ารับราชการเป็นแพทย์สำรอง กรมสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย ในปลาย พ.ศ. นี้ ได้รับหมายเกณฑ์ให้เข้าคัดเลือกเข้ารับราชการทหาร ตาม พ.ร.บ. รับราชการทหาร จึงได้ไปสมัครเข้ารับราชการเป็นแพทย์ กรมตำรวจ ฯ ในตำแหน่งผู้ช่วยนายแพทย์ใหญ่ ได้รับราชการเป็นแพทย์อยู่ในกรมตำรวจ ฯ จนถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๔๗๐

๒. ๑ มกราคม ๒๔๗๐ ได้ย้ายไปรับราชการเป็นแพทย์ประจำกรมแพทย์พยาบาลทหารเรือประจำกรมแพทย์พยาบาลทหารเรือ กระทรวงทหารเรือ ในระหว่างที่รับราชการเป็นแพทย์ทหารเรือนั้น ได้มีการย้ายสับเปลี่ยนหน้าที่ไปประจำโรงพยาบาลในหน่วยของทหารเรือหลายแห่ง ซึ่งเป็นไปตามกฎเกณฑ์และตามกำหนดเวลาอันสมควร เช่นที่โรงพยาบาลกรมสรรพาวุธทหารเรือ โรงพยาบาลทหารเรือสัตหีบ เป็นต้น และการไปราชการทะเลกับเรือรบหลวงอีกเป็นครั้งคราว

ตำแหน่ง และหน้าที่ราชการ ซึ่งควรจะกล่าวพอเป็นสังเขปดังต่อไปนี้

๑) ๑ ม.ค. ๗๐ เป็นแพทย์ประจำกรมแพทย์พยาบาลทหารเรือ

๒) ๓ ม.ค. ๗๑ เป็นแพทย์ประจำกองโยธาทหารเรือสัตหีบ

๓) ๑๕ ก.ค. ๗๔ เป็นแพทย์ประจำกรมสรรพาวุธทหารเรือ

พ.ศ. ๒๔๘๐ ขณะที่รับราชการเป็นแพทย์ทหารเรือ ทางราชการได้ส่งไปดูงานแพทย์ทางแผนกกามโรค ที่สิงคโปร์ ประมาณ ๙ เดือน

๔) ๒๕ เม.ย. ๘๑ เป็นแพทย์ประจำกองแพทย์ทหารเรือ *๑

๕) ๒ ธ.ค. ๘๓ ถึง ๓๐ เม.ย. ๘๔ ไปเป็นแพทย์ช่วยราชการโรงพยาบาลทหารเรือสัตหีบ แล้วไปเป็นแพทย์ประจำ บก. กองพลนาวิกโยธิน จันทบุรี ในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส

---

*๑ ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อจาก "กรมแพทย์พยาบาลทหารเรือ" เป็น "กองแพทย์ทหารเรือ"

๖) ๑๐ พ.ค. ๘๔ เป็นแพทย์ประจำกรมสรรพาวุธทหารเรือ

๗) ๘ ธ.ค. ๘๔ ถึง ๒ มี.ค. ๘๕ และ ๗ ม.ค. ๘๗ ถึง ๑ ส.ค. ๘๗ เป็นแพทย์ประจำกองเรือที่ ๑ แห่งทัพเรือ (ประจำอยู่ ร.ล. ศรีอยุธยา) ในกรณีฉุกเฉิน (สงครามมหาเอเชียบูรพา)

๘) ๑ ส.ค. ๘๗ เป็นแพทย์ประจำกรมแพทย์ทหารเรือ *๒

๙) ๒๐ ต.ค. ๘๗ ถึง ๒ ธ.ค. ๘๗ เป็นแพทย์ประจำ ร.ล. พงัน ไปรับน้ำมันเชื้อเพลิงจากโชนัน (สิงคโปร์) ในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา

๑๐) ๑๐ ม.ค. ๘๙ ไปเป็นหัวหน้าแผนกอายุรเวชกรรม โรงพยาบาลทหารเรือสัตหีบ

๑๑) ๑๐ มิถุนายน ๘๙ เป็นรองผู้อำนวยการ และรักษาการ หน. แผนกอายุรเวชกรรม รพ. ทร. สัตหีบ

๑๒) ๑๘ ส.ค. ๙๓ ไปประจำกรมแพทย์ทหารเรือในตำแหน่ง "แพทย์ประจำกรม" ซึ่งเป็นอัตราตั้งใหม่

๑๓) ๑๖ เม.ย. ๙๔ เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือกรุงเทพ ฯ

๑๔) ๒ ธ.ค. ๙๔ เป็นนายแพทย์ประจำ ร.ล. แม่กลอง ซึ่งจัดเป็นเรือพระที่นั่งทรงในคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินี (สิริกิติ์) และพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงอุบลรัตน์ราชกัญญา (ประสูติ ๔ เม.ย. ๙๔) เสด็จนิวัติสู่พระมหานคร ซึ่งรัฐบาลได้จัดเป็นกระบวนเรือไปรับเสด็จที่นอกสันดอนปากน้ำเจ้าพระยาจากเรือเมล์ "มิโอเนีย" มาส่งเสด็จขึ้นที่ท่าราชวรดิษฐ์

๑๕) ๓๐ มิ.ย. ๙๗ ไปเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือสัตหีบ

๑๖) ๑ ม.ค. ๙๘ ไปเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือกรุงเทพ ฯ

---

*๒ ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อจาก "กองแพทย์ทหารเรือ" มาเป็น "กรมแพทย์ทหารเรือ"

๑๗) ๑ ม.ค. ๙๙ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้เป็น ผชก. ทร. (ผู้ชำนาญการทหารเรือ) และตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม ที่ ๕๑/๓๘๔๐ ลง ๑ มี.ค. ๙๙ ให้รักษาราชการผู้อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือกรุงเทพ ฯ อีกตำแหน่งหนึ่ง

๑๘) ๑ ม.ค. ๒๕๐๐ ให้ออกจากราชการเป็นนายทหารนอกราชการ เพื่อรับบำเหน็จบำนาญ โดยได้รับราชการมาครบเกษียณอายุแล้ว และให้สังกัด สป. (สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม) ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหมที่ ๓๖๙/๒๓๒๔๐ ลง ๑๘ ธ.ค. ๙๙

๑๙) ๑ ม.ค. ๒๕๐๕ ให้เป็นนายทหารพ้นราชการ

ยศ

๑๓ ตุลาคม ๖๔	เป็นรองอำมาตย์ตรี
๒๖ พฤษภาคม ๖๕	ขึ้นทะเบียนทหาร มีเครื่องหมาย ๒๔๖๕/ทบ. ๒ ต. ส. ๕๖
๑ มกราคม ๖๖	เป็นนายร้อยตำรวจตรี
๑ มกราคม ๗๐	เป็นว่าที่เรือตรี
๑ เมษายน ๗๒	เป็นเรือตรี
๑ เมษายน ๗๓	เป็นเรือโท
๑ เมษายน ๗๘	เป็นเรือเอก
๑๙ มิถุนายน ๘๔	เป็นนาวาตรี

หมายเหตุ

ก. ๕ กรกฎาคม ๘๔ เวลา ๑๑.๐๐ น. ตรง ซึ่งเป็นเวลาที่ประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสได้รับการแลกเปลี่ยนสัตยาบัน เรื่อง คืนดินแดนบางส่วนของอินโดจีนฝรั่งเศสให้แก่ประเทศไทย ณ กรุงโตเกียว

ตามวันและเวลาดังกล่าว พลเรือตรี หลวงดัษกร กำจาย เจ้ากรมสรรพาวุธทหารเรือ เป็นประธานในพิธี ได้ประกอบพิธีประดับยศ **นาวาตรี** พร้อมกับนายทหารอื่น ๆ ในสังกัดกรมสรรพาวุธทหารเรือ ซึ่งได้รับพระราชทานเลื่อนยศในปีนั้น เพราะขณะนั้นข้าพเจ้าได้เป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาลกรมสรรพาวุธทหารเรือ จึงไปประดับยศ ณ ที่กรมนั้น

ข. ในปี **พ.ศ. ๒๔๘๔ นี้ ทางราชการได้เริ่มให้ใช้วันขึ้นปีใหม่ตั้งแต่ ๑ มกราคม ตามแบบสากลนิยม** เพราะฉะนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ จึงมีเพียง ๙ เดือน เพราะต้องสิ้นปีในวันที่ ๓๑ ธันวาคม

๑ กรกฎาคม ๘๗	เป็นนาวาโท
๑ มกราคม ๙๓	เป็นนาวาเอก
๑ มกราคม ๙๙	เป็นพลเรือจัตวา

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๑. เหรียญบรมราชาภิเศก ร. ๗

๒. เหรียญสมโภชพระนครกรุงเทพ ฯ ครบ ๑๕๐ ปี พ.ศ. ๒๔๗๕

๓. เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๖

๔. บ.ช. ๕ พ.ศ. ๒๔๘๐

๕. จ.ม. ๔ พ.ศ. ๒๔๘๑

๖. ร.จ.ม. พ.ศ. ๒๔๘๒

๗. จ.ช. ๔ พ.ศ. ๒๔๘๓

๘. เหรียญชัยสมรภูมิ (กรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส) พ.ศ. ๒๔๘๔

๙. ต.ม. ๓ พ.ศ. ๒๔๘๔

๑๐. เหรียญช่วยราชการภายใน พ.ศ. ๒๔๘๗

๑๑. ต.ช. ๓ พ.ศ. ๒๔๙๑

๑๒. เหรียญบรมราชาภิเศก ร. ๙ พ.ศ. ๒๔๙๔

๑๓. เหรียญชัยสมรภูมิ (สงครามมหาเอเชียบูรพา) เมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๐๕ ตามราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๗๙ ตอนที่ ๘๓ ลง ๘ กันยายน ๒๕๐๕ หน้า ๗๐๓

ราชการพิเศษ

ราชการพิเศษ ซึ่งได้นับเวลาราชการเป็นทวีคูณ ดังต่อไปนี้

๑. ๒ ธันวาคม ๘๓ ถึง ๓๐ เมษายน ๘๔ เป็นแพทย์ประจำ บก. กองพลนาวิกโยธิน จันทบุรี ในกรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส

๒. ๒๕ มกราคม ๘๕ ถึง ๒ มีนาคม ๘๕ และ ๗ มกราคม ๘๗ ถึง ๑ สิงหาคม ๘๗ เป็นแพทย์ประจำกองเรือที่ ๑ แห่งทัพเรือ (ประจำอยู่ ร.ล. ศรีอยุธยา) ในกรณีฉุกเฉินสงครามมหาเอเชียบูรพา

๓. ๒๐ ตุลาคม ๘๗ ถึง ๒ ธันวาคม ๘๗ เป็นแพทย์ประจำ ร.ล. พงัน ไปรับน้ำมันเชื้อเพลิงจากโชนัน (สิงคโปร์) ในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา

๔. ๓๐ มิถุนายน ๙๔ ถึง ๕ กันยายน ๙๔ ในคราวประกาศใช้กฎอัยการศึกในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี

การอุปสมบท

๒ กรกฎา ๒๔๖๘ ได้รับการบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาจากคณะสงฆ์ วัดกัลยาณมิตร จังหวัดธนบุรี ซึ่งมีท่านเจ้าคุณพระวินัยกิจโกศล (ตรี ป. ๗) (เป็นพระราชาคณะชั้นราชในนามเดิม) เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตรเป็นพระอุปัชฌายะ ท่านพระครูสมณธรรมสมาทาน เจ้าอาวาสวัดปากน้ำภาษีเจริญ จ. ธนบุรี (ต่อมาท่านได้เลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระภาวนาโกศลเถร พระมงคลราชมุนี และพระมงคลเทพมุนี) กับท่านพระอาจารย์หอม เกสโร แห่งวัดสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพระคู่–สวด เมื่อได้รับการบรรพชาอุปสมบทเรียบร้อยแล้ว ในวันรุ่งขึ้นได้ย้ายไปจำพรรษาอยู่ ณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จ. ธนบุรี อุปสมบทอยู่ ๑๐๑ วัน จึงได้ลาสิกขาบทออกมารับราชการต่อไป

การสมรส

๘ กรกฎาคม ๒๔๗๐ ได้ทำการสมรสกับนางสาวบุญชุบ บีตะนีละวัต บุตรีนายชุ่ม นางแปลก บีตะนีละวัต และได้เกิดบุตร–ธิดา ดังนี้

๑.	นางรัชนี อินทุสุต	วท.บ. แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒.	น.อ. โรช วิภัติภูมิประเทศ ร.น.	วท.บ. แห่งกองทัพเรือ
๓.	นางรัชฎา กัมปนาทแสนยากร	นางพยาบาลผดุงครรภ์ประกาศนียบัตรและอนามัยแห่ง ร.พ. จุฬาลงกรณ์
๔.	นายรัชฎ์ วิภัติภูมิประเทศ	บช.บ. , พน.บ. แห่งมหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์
๕.	ด.ช. นิตย์ วิภัติภูมิประเทศ	ถึงแก่กรรมเมื่ออายุได้ ๑๐ เดือนกับ ๑๓ วัน
๖.	น.ท. หญิง รัญชนา ทันตสุวรรณ ร.น.	กศ.บ. วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร
๗.	นายอริชัย วิภัติภูมิประเทศ	ป.ม. อาชีวะศึกษาแผนกเครื่องยนต์ วิทยาลัยครูอาชีวะศึกษาพระนคร และ MECHANICAL ENGINEER (เอ็น-จีเนียร์แผนกช่างกล) จากประเทศ GERMANY

พลเรือจัตวาเรี่ยง วิภัติภูมิประเทศ

ยถา หิ องฺคสมฺภารา โหติ สทฺโท รโถ โหติ

เอวํ ขนฺเธสุ สนฺเตสุ โหติ สตฺโตติ สมฺมติ

แปลว่า เหมือนอย่างว่า เพราะคุมส่วนทั้งหลายเข้า เสียงว่ารถย่อมมี ฉันใด เมื่อขันธ์ทั้งหลายยังมีอยู่ การสมมติว่าสัตว์ ย่อมมี ฉันนั้น

ถือเอาความตรงกันข้ามว่า

เหมือนอย่างว่า เพราะแยกส่วนทั้งหลายออกไป เสียงว่ารถ ย่อมไม่มี ฉันใด เมื่อขันธ์ทั้งหลายไม่มีอยู่ การสมมติว่าสัตว์ ย่อมไม่มีฉันนั้น

คุณหมอเรี่ยง วิภัติภูมิประเทศ ผู้เจริญพร้อมด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ กล่าวคือมีอายุเจริญรุ่งเรืองยั่งยืนมาถึง ๘๙ ปี มีวรรณะผิวพรรณผุดผ่องใส เป็นที่เจริญตาเจริญใจของผู้พบเห็น มีสุขะทั้งกายทั้งใจ ด้วยเพรียบพร้อมด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ทั้งบุตรธิดาลูกหลานญาติมิตร มีพละทั้งกำลังกายกำลังความคิด มิได้ย่อท้อต่อการประกอบกิจในหน้าที่การงานนั้น ๆ

คุณหมอเป็นคนดี เป็นที่เคารพรักใคร่ของบุคคลทั่วไป ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่และลูกหลานญาติมิตร มีอัธยาศัยจิตใจงดงามยิ่งนัก ช่วยเหลือเกื้อกูลบำบัดทุกข์บำรุงสุข โดยมิได้หวังผลตอบแทนแต่ประการใด ปฏิปทาของคุณหมออยู่ในลักษณะของทาน ศีล ภาวนา อย่างแท้จริง

ในความเป็นคนดีของคุณหมอ จะดูได้จากลูกชาย–หญิงของท่าน ซึ่งเจริญรุ่งเรืองอยู่ในตำแหน่งหน้าที่การงานทุกคน และทุกคนมีอัธยาศัยเยือกเย็นอ่อนหวาน มีความเคารพ มีความกตัญญูกตเวทีประจำมั่นในดวงใจ ทั้งนี้เพราะได้คุณหมอเป็นกัลยาณมิตรนั่นเอง

คุณหมอมีความเคารพมั่นคงในพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี คือหลวงพ่อวัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร ดูเหมือนจะเป็นญาติกับหลวงพ่อด้วย บวชพระ ศึกษาธรรมะ นั่งภาวนา กับหลวงพ่อวัดปากน้ำนั้น ได้ทำบุญให้ทาน ถวายภัตตาหาร ทอดกฐินผ้าป่า

เป็นประจำ ซ่อมพระอุโบสถ สร้างศาลาการเปรียญ สร้างเสนาสนสงฆ์ ทุกอย่างจะต้องมีส่วนร่วมด้วยทั้งนั้น

ในสมัยที่หลวงพ่ออาพาธ ได้อาศัยคุณหมอช่วยดูแลรักษา เป็นหมอประจำตัวของหลวงพ่อ เฝ้าปฏิบัติดูแลเอาใจใส่ทั้งเช้าและเย็น หรือจะเป็นเวลาค่ำมืดดึกดื่นอย่างไร คุณ-หมอพร้อมสำหรับการรักษาพยาบาล พร้อมที่จะช่วยเหลือ และจะต้องมาถึงหลวงพ่อทุกเวลา

อนึ่ง การคมนาคมในสมัยนั้นก็ไม่สะดวก รถยนต์ยังไม่ถึงวัด มาได้เพียงวัดขุน-จันทน์ต้องเดินต่อจึงมาถึงวัดปากน้ำ แต่ด้วยแรงแห่งศรัทธาปสาทะ ด้วยแรงแห่งความเคารพมั่น คุณหมอจึงมารักษาพยาบาลหลวงพ่อได้ทุกเวลา นับว่าคุณหมอเป็นผู้มีพระคุณแก่พวกเราชาววัดปากน้ำ ผู้เป็นศิษย์ของหลวงพ่อ ซึ่งไม่สามารถจะลืมได้

จะอย่างไรก็ตาม เมื่อขันธ์ธาตุและวิญญาณแตกดับแยกสลายออกจากกันแล้ว ร่าง-กายนี้ก็ไม่สามารถจะเป็นไปได้ ย่อมถึงซึ่งกาลมรณะคือตาย อันเป็นที่สุดแห่งชีวิต

คุณหมอถึงแล้วซึ่งคติอันนี้

บัดนี้ คณะบุตรธิดามีคุณรัชนี วิภัติภูมิประเทศ เป็นประธาน จะได้จัดงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือจัตวาเรียง วิภัติภูมิประเทศ ในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๙ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร ตามตันติประเพณี และเป็นการแสดงออกถึงน้ำใจอันยึดมั่นอยู่ด้วยกตัญญูกตเวทิตาธรรม สามัคคีธรรม ความรักความเคารพทุกประการ

ขออำนาจกุศลผลบุญที่คณะบุตรธิดาลูกหลานญาติมิตร ได้บำเพ็ญให้เป็นไปแล้วอุทิศวิบากสมบัติปัตติทาน จงสำเร็จแก่ท่านพลเรือจัตวาเรียง วิภัติภูมิประเทศ ให้เจริญยิ่งด้วยทิพยสมบัติในสุคติโลกสวรรค์ ในสัมปรายภพนั้น เทอญ.

(พระธรรมธีรราชมหามุนี)

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพ ฯ

๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๘

อาลัยคุณพี่เรียง

คุณพี่เรียง เป็นพี่ชายที่เคารพนับถือและรักใคร่ของพี่ ๆ น้อง ๆ ลูก หลาน ญาติ และบุคคลอื่น ๆ โดยทั่วไป เพราะเหตุว่า คุณพี่เรียงเป็นคนดี มีจิตใจโอบอ้อมอารีย์มีเมตตาต่อทุก ๆ คน ชอบช่วยเหลือพี่น้องและเพื่อนฝูงที่เดือดร้อนอยู่เสมอ

ดิฉันเองเป็นน้องคนสุดท้อง ต้องอยู่กับคุณแม่ที่บ้านนอก จังหวัดสุพรรณบุรี จนกระทั่งอายุได้ ๑๓ ปีแล้ว ยังไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนหนังสือ เพราะคุณแม่ไม่ยอมลงมาอยู่กรุงเทพ ฯ ก็ได้คุณพี่เรียงเป็นคนไปอ้อนวอนคุณแม่ให้ลงมาอยู่กรุงเทพ ฯ เพื่อให้น้อง ๆ ซึ่งมีคุณพี่สอิ้งและดิฉันได้มีโอกาสเข้าเรียนหนังสือ จะได้มีอนาคตที่ดีเช่นเดียวกับคุณพี่เรียงบ้าง ซึ่งตอนนั้นคุณพี่เรียงได้เรียนสำเร็จแพทย์แล้ว และต้องทำงานในกรุงเทพ ฯ คุณแม่รักลูกชายคนนี้มาก และเห็นด้วยกับเหตุผลอันสมควรที่จะให้น้อง ๆ ได้มีการศึกษา จึงตกลงยินยอมลงมาอยู่กรุงเทพ ฯ เราสองคนพี่น้อง (คุณพี่สอิ้งและดิฉัน) จึงได้ลงมาเรียนหนังสือที่กรุงเทพ ฯ และได้รับความช่วยเหลือจากคุณพี่เรียงในทุก ๆ ด้านด้วยดีตลอดมาจนกระทั่งดิฉันเรียนสำเร็จพยาบาล ได้ทำงานทำมาหากินจนอยู่ดีกินดี มีครอบครัวที่ดี สามารถส่งลูก ๆ เรียนสูง ๆ ได้ไปต่างประเทศ มีอนาคตรุ่งโรจน์กันทุกคน บุญคุณอันนี้ดิฉันยังจดจำไว้ไม่เคยลืมเลย

ระยะหลังนี้ คุณพี่เรียงล้มเจ็บ ดิฉันก็ได้โทรศัพท์ถามอาการเกือบทุกวันด้วยความห่วงใย และเมื่อมีโอกาสก็ได้ไปเยี่ยมด้วยตนเองเสมอ ๆ ดิฉันเสียใจมากที่ไม่มีโอกาสได้พยาบาลคุณพี่เรียง ทั้งนี้เพราะดิฉันเองก็แก่มากแล้ว และยังเป็นอัมพาต ช่วยตัวเองไม่ค่อยได้

มนุษย์ทุกรูป ทุกนาม ต้องเกิด แก่ เจ็บ และตาย ไม่มีใครหนีความตายได้พ้น ในที่สุดคุณพี่เรียงซึ่งเป็นที่รักใคร่นับถือของทุก ๆ คนก็ต้องมาจากไปอย่างไม่มีวันกลับ ทำให้ดิฉัน ลูก หลาน เหลน ญาติมิตรทั้งหลาย รู้สึกเสียใจและอาลัยอย่างสุดซึ้ง อย่างไรก็ตาม

คุณพี่เรียงก็ได้จากไปแต่เพียงร่างกายและวิญญาณเท่านั้น ส่วนคุณงามความดีของคุณพี่เรียงยังคงจารึกอยู่ในความทรงจำของดิฉัน ลูก หลาน เหลน และญาติมิตรทั้งหลายตลอดไปชั่วกาล-นาน

สอาด ทังสุบุตร

(สอาด ทังสุบุตร)

คุณอาเรี่ยง

คุณอาเรี่ยง ท่านมีคุณธรรมและลักษณะที่ดีเด่น เป็นที่ประทับใจอยู่หลายอย่าง อาทิเช่นท่านมองเห็นการไกลว่า ธรรมะเป็นสิ่งหนึ่งที่ส่งเสริมความสุขให้แก่ผู้สูงอายุ ตัวท่านเองฝึกใฝ่ในทางธรรมะ ท่านได้รวบรวมเรื่องเกี่ยวกับธรรมะ แล้วพิมพ์เผยแพร่ไปยังคนที่สนใจ สำหรับผมได้รับเสมอ และยังได้ใช้ประโยชน์เกี่ยวกับธรรมะที่แจกให้ด้วย อนึ่งเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งท่านมีความสันทัดเป็นพิเศษในฐานะที่มีอาชีพทางการแพทย์ ท่านจึงแนะนำและช่วยเหลือหลาน ๆ ด้วยความเมตตาและรักใคร่ จนในบางกรณีถึงกับเป็นการช่วยชีวิตให้รอด เกี่ยวกับการแต่งงาน ท่านจะเข้าช่วยเหลืออย่างเต็มที่ด้วยความเต็มใจ จัดให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยสมภาคภูมิ เป็นที่ทราบกันดีในหมู่หลานที่เกี่ยวข้อง การที่ต้องสูญเสียญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือและที่พึ่งไปเช่นนี้ นับเป็นการสูญเสียที่ไม่อาจจะหาทดแทนได้ ขอผลบุญกุศลที่ท่านได้บำเพ็ญมามากมายจงส่งดวงวิญญานของท่านไปสู่สุคติในสัมปรายภพอันมีแต่ความสุขเป็นนิจนิรันดร

เชื้อ สาริมาน

แด่คุณลุงหมอเรี่ยงที่เคารพรัก

คุณลุงหมอเรี่ยงเป็นผู้ที่ลูกหลานทุกคนรัก ท่านเป็นคนใจดีและมีเมตตาแก่ทุกคน ตั้งแต่ผมจำความได้ไม่ว่าท่านตั้งร้านที่ไหน ก็รักษาคนไข้แบบไม่เอาสตางค์ บางครั้งยังแถมค่ารถให้อีก

คุณพ่อผมเป็นทหารเรือ ผมจำได้ว่าเมื่อผมอายุได้ ๓–๔ ขวบ ท่านก็ไปศึกษาต่อต่างประเทศ และเมื่อกลับจากต่างประเทศก็ไปทะเลบ้าง ไปอยู่สัตหีบบ้าง ไม่ค่อยได้พบคุณพ่อเท่าใดนัก ทุกครั้งที่คุณลุงมาหาผมก็ดีใจ เพราะได้เล่นหมากรุกบ้าง หมากฮอสบ้าง ซึ่งผมรู้สึกว่าใกล้ชิดสนิทสนมกับท่านมากกว่าคุณพ่อเสียอีก เมื่อยามจบเป็นแพทย์ใหม่ ๆ คุณลุงเรี่ยงก็ได้ชวนไปรักษาหลวงพ่อวัดปากน้ำ ก็ได้ปรึกษาหารือกันระหว่างลุงกับหลานว่าจะรักษาหลวงพ่ออย่างไรจึงจะดีที่สุด เมื่อผมตั้งโรงพยาบาลกวีเวชช คุณลุงก็ให้กำลังใจสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งหลานก็ยังรู้สึกสำนึกในบุญคุณอยู่จนทุกวันนี้ ไม่ว่าหลานคนใดป่วย เมื่อเห็นหน้าคุณลุงก็รู้สึกกำลังใจดีขึ้น และหายป่วยไปครึ่งหนึ่ง บางครั้งเป็นมากโรคสู้หมอ ท่านก็มิได้นิ่งนอนใจหรือวางเฉย ท่านกลับกระตือรือล้นไปรับเพื่อนแพทย์ซึ่งเก่งโรคเฉพาะทางนั้นมาตรวจและรักษาให้ เมื่อเด็ก ๆ ผมรู้สึกว่าผอมและขี้โรค กินน้ำมันตับปลาและยาบำรุงอยู่เสมอ เมื่อมียาอะไรใหม่ ๆ ท่านก็มักจะเอามาให้หลานอยู่เสมอ ขณะที่ผมได้ไปสร้างคณะแพทยศาสตร์ขอนแก่น ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖–๒๕๒๖ คุณลุงเรี่ยงก็มีส่วนในการสนับสนุนในด้านการให้โอวาทเรื่องการเสียสละเพื่อส่วนรวมและคนยากคนจน ให้กำลังใจและข้อคิดในสิ่งที่ดีที่งามเป็นประโยชน์ มีขันติ ความอดทน จนสามารถสร้างคณะแพทยศาสตร์ขอนแก่นได้เป็นผลสำเร็จ

สั่งสอนในเรื่อง จาคะ ความพอใจ ความรู้จักพอ และความสันโดด คุณลุงเรี่ยงเป็นคนที่อยู่ใกล้วัดเสมอ ทำบุญ เลี้ยงพระ ใส่บาตรเป็นประจำ ท่านได้จากพวกเราไปเหมือนผลไม้ที่สุกงอมตามธรรมชาติมิได้มีโรคภัยใด ๆ มาเบียดเบียน นอกจากความชราของสังขาร ท่านมีอายุยืนถึงเกือบ ๙๐ ปี ทั้งนี้ก็คงจะเนื่องจากบุญที่ท่านได้กระทำไว้ และความดีที่ได้

กระทำมาอย่างสม่ำเสมอ ตั้งแต่หนุ่มจนแก่ พวกเราลูกหลานทุกคนรู้สึกภูมิใจในตัวคุณลุงหมอมาก และนับว่าโชคดีที่ได้มีโอกาสมาเป็นหลานของท่าน ซึ่งได้รับความเมตตาปราณีเสมอมา ได้เห็นตัวอย่างที่ดีและได้รับการแนะนำสั่งสอนที่ดี การจากไปของคุณลุงก็ยังความอาลัยแก่ลูกหลาน เหลน และญาติมิตรทุกคน ขอให้อำนาจบุญราศรีของการกระทำความดี ให้ท่านได้เสวยสุขในสัมปรายภพนั้นเทอญ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ กวี ทังสุบุตร
อดีตคณบดีผู้ก่อตั้งคณะแพทยศาสตร์ขอนแก่น
อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น
ที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คำไว้อาลัย

ในพระนิพนธ์ของสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณณสิริ) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ทรงเล่าถึงชีวประวัติของพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ) และอานุภาพธรรมกายว่า

"เมื่อได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระมงคลราชมุนีแล้ว ต่อมาท่านได้อาพาธเกี่ยวแก่ความดันโลหิตสูงเริ่มแต่เมื่อเดือนเมีนาคม ๒๔๙๙ เป็นต้นมา มีอาการขึ้น ๆ ลง ๆ พล.ร.จ.-เรียง วิภัติภูมิประเทศ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือ แพทย์ประจำได้มาเยี่ยมอาการทุกเช้า–เย็น และทำการพยาบาลด้วยตนเอง เมื่อเวลามาเยี่ยมตรวจอาการของโรคใดที่แพทย์สงสัย ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขามาตรวจรักษา เช่น นายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางปอด ทางหัวใจ เป็นต้น โดยที่สุดได้เชิญคุณพระอัพภันตราพาธพิศาล ผู้เชี่ยวชาญชั้นเยี่ยมของประเทศไทยมาตรวจและแนะนำ เพราะท่านผู้นี้เป็นอาจารย์ของนายแพทย์ทั้งหมดด้วย โรคนั้นมีแต่ทรงกับทรุด บางคราวก็ทำให้มีความหวังบ้าง"

ที่สมเด็จป๋า ท่านทรงเขียนไว้ว่า ได้เชิญคุณพระอัพภันตราพาธพิศาล นั้นก็คือศาสตราจารย์นายแพทย์พระอัพภันตราพาธพิศาล ซึ่งข้าพเจ้าได้ทราบว่า ท่านเป็นอาจารย์ของคุณหมอเรียงด้วย ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นว่าท่านได้ตรวจด้วยความละเอียดถี่ถ้วนดีมาก

การพยาบาลรักษานั้น คุณหมอได้ตั้งอกตั้งใจรักษาเป็นอย่างดี ตั้งแต่การเช็ดตัวด้วยน้ำอุ่น ๆ วัดความดันโลหิต ต้มเข็ม ฉีดยา แล้วก็ให้ยา ฉันรู้สึกว่าคุณหมอเวลานั้นท่านยกกาละมังน้ำอุ่น ท่านทำด้วยความกระฉับกระเฉง แข็งแรง และว่องไวดีมาก

คุณพ่อทวน จุฑจัมบก ได้ทราบว่าเป็นหลานของพระเดชพระคุณท่าน คุณหมอ-เรียงมักจะเรียกว่า พี่อ้วย ข้าพเจ้าก็มักจะเรียกตามคุณหมอไปด้วย ท่านเป็นห่วงและมาคุยกับหลวงพ่อวัดปากน้ำ ได้มาเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ และเมื่อมาถึงก็คุยเสียงดัง วันหนึ่งข้าพเจ้านั่งอยู่กับหลวงพ่อ พี่อ้วยเดินเข้ามาตั้งแต่ประตูข้างนอกแล้วไอ หลวงพ่อคงจะจำเสียงได้ ได้บอกกับข้าพเจ้าว่า พี่อ้วยมาแล้ว แล้วก็เป็นความจริง

ต่อมาโดยการแนะนำของสมเด็จป๋า และคุณหมอเรียง ขอให้หลวงพ่อเข้าทำการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลสงฆ์ หลวงพ่อก็ได้เข้าทำการรักษาอยู่เป็นเวลานานพอสมควรแล้วก็กลับวัด

อยู่ต่อมาในบ่ายวันหนึ่ง เผอิญข้าพเจ้าอยู่กับท่านด้วย ไส้เลื่อนของหลวงพ่อได้ออกมา ตามปกติท่านจะมีเข็มขัดรัดกันไส้เลื่อนออก แต่วันนี้ไม่ทราบว่าเข็มขัดของท่านได้หายไปทางไหนไม่รู้ สุดท้ายสมเด็จป๋า และคุณหมอเรียงก็ได้พาท่านเข้ารับการผ่าตัดที่โรงพยาบาล-ศิริราช โดยศาสตราจารย์นายแพทย์โอกาส พลางกรู ซึ่งเป็นบุตรชายคนโตของศาสตราจารย์นายแพทย์พระอัพภันตราพาธพิศาล

เมื่อก่อนหน้าที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำจะมรณภาพ ในตอนเช้าวันหนึ่งคุณหมอได้ชวนข้าพเจ้าขึ้นไปหาหลวงพ่อ ซึ่งท่านนอนอาพาธอยู่บนกุฏิชั้นบนของท่านเจ้า-อาวาสวัดปากน้ำองค์ปัจจุบัน คุณหมอได้นมัสการแล้วถามท่านว่า หลวงพ่อจะกลับไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลอีกไหม ? หลวงพ่อได้รวบรวมพลัง แล้วตอบคุณหมอไปว่า ท่านไม่ไป ข้าพเจ้าจำได้ว่า ท่านอยู่ต่อมาอีกระยะหนึ่ง พระเดชพระคุณหลวงพ่อก็มรณภาพ

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกเศร้าสลดใจ และอาลัยในการจากไปของคุณหมอเรียง ซึ่งเป็นที่เคารพรัก เมื่อ ๒๖ ต.ค. ๒๘ แม้พระพุทธองค์จะทรงรับสั่งว่า "ความดับไปเป็นธรรมดา" ก็ตาม ท่านได้ทำคุณงามความดีไว้มาก ข้าพเจ้าจึงขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและบารมีของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ) ได้โปรดดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของ พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ บนสรวงสวรรค์ชั้นฟ้าด้วยเทอญ

นายกุล ผ่องสุวรรณ

ไวยาวัจกรวัดปากน้ำ

อาลัยจากลูก

๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๘ เวลาประมาณ ๐๘.๓๙ ร่มโพธิ์ ร่มไทร ได้จากพวกเราไปแล้ว อย่างไม่มีวันกลับ ที่โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า คุณพ่อจากพวกเราไปด้วยอาการสงบ ไม่แสดงถึงความทุกขเวทนาเลย ที่เป็นเช่นนั้น ก็คงจะเพราะคุณพ่อได้สร้างกุศลผลบุญไว้มาก

คุณพ่อใฝ่ธรรม มาตั้งแต่คุณพ่อยังรับราชการอยู่ (จากบันทึกของคุณพ่อ) เริ่มปฏิบัติรับศีลห้า เป็นนิจศีล ตั้งแต่ ๙ มีนาคม ๒๔๙๐ และเมื่อเกษียณราชการแล้ว (ปี ๒๕๐๐) ได้รับศีลอุโบสถ (ศีล ๘) ทุกวันพระในระหว่างเข้าพรรษา เมื่อออกพรรษาแล้ว รับเฉพาะวันพระกลางเดือนและวันพระสิ้นเดือน

คุณพ่อไม่มีโรคประจำตัวเลย นอกจากปวดเมื่อยตามสังขาร และเมื่ออายุมากขึ้นก็มีโรคลมชักต้องทานยากันชัก และพวกวิตามิน คุณพ่อเข้าโรงพยาบาล เพราะโรคลมชักหลายครั้ง และต่อมาเมื่อคุณพ่ออายุครบ ๗ รอบแพทย์ตรวจสุขภาพว่าระยะนี้สมองเสื่อม ความจำเสื่อม แต่เรื่องในอดีตคุณพ่อไม่เคยลืมเลย เล่าเรื่องต่าง ๆ ถึงบรรพบุรุษ และเล่าถึงการเรียนของคุณพ่อ ว่าเคยได้นั่งโต๊ะทองเป็นประจำที่ ร.ร. บพิธพิมุข เข้าเรียนแพทย์โดยผ่านมัธยม ๕ เท่านั้น โดยไม่ต้องเรียนชั้นมัธยม ๖ คุณพ่ออยากจะให้ลูกหลานเรียนเก่งอย่างคุณ-พ่อ ได้ตั้งรางวัลไว้ให้เป็นกำลังใจในการสอบแต่ละครั้ง

คุณพ่อรักความยุติธรรมเป็นชีวิตจิตใจ เคยเล่าให้ลูก ๆ ฟังถึงการจัดแพทย์ไปราชการทะเล การขจัดความขัดแย้ง รวมทั้งการปูนบำเหน็จความชอบขณะรับราชการ ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้ที่รักความยุติธรรมโดยทั่วถึงกัน นอกจากนั้นคุณพ่อชอบอ่านหนังสือส่วนมากจะเป็นหนังสือธรรมะ เมื่อมีข้อความหรือคติพจน์ที่ดี คุณพ่อจะคัดลอกไว้ให้ลูก ๆ ได้อ่านในเรื่องการทำบุญกุศล คุณพ่อไม่เคยปฏิเสธในเรื่องนี้ คุณพ่อได้บวชลูกชายทุกคน และหลานชายด้วย ได้บริจาคเงินทำบุญ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สร้างห้องที่โรงพยาบาล ตั้ง

มูลนิธิ สมบทสร้างวัด โรงเรียนปริยัติธรรม ช่วยการกุศล ตามวัดที่เลี้ยงดูเด็ก ไม่ว่าจะเป็นในกรุงเทพ ฯ หรือต่างจังหวัด

คุณพ่อเป็นผู้ครองเรือนที่ได้รับความนิยมว่ามีความสุข รักและเป็นห่วงคุณแม่และลูก ๆ มาก จึงได้รับเชิญให้เป็นผู้ปูที่นอน เพื่อเป็นมงคลแก่คู่บ่าว–สาว เป็นจำนวนมาก คุณพ่อมีความใกล้ชิดกับลูก ๆ มากในขณะที่ร่างกายแข็งแรง ได้หมุนเวียนไปเยี่ยมลูก ๆ ที่แยกบ้านออกไปเป็นนิจ ชักชวนให้ลูกทุกคนทำบุญทำกุศล สวดมนต์ ถือศีล ซึ่งทำให้ลูก ๆ ได้สวดมนต์กันเก่งทุกคน และมีความใกล้ชิดกับวัดมาก ลูก ๆ หลาน ๆ และญาติมิตรมาเยี่ยมคุณพ่อ คุณพ่อจะมีความปลื้มปีติมาก บางครั้งถึงกับน้ำตาไหล ภาพต่าง ๆ เหล่านี้จะอยู่ในความทรงจำของพวกเราตลอดไป

คุณพ่อเริ่มป่วยมาก และอยู่โรงพยาบาลติดต่อกันเป็นเวลาเกือบ ๓ เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๒๕๒๘ ระยะหลังทานอาหารเองทางปากไม่ได้ ต้องให้อาหารทางสายยาง ระยะหลังนี้พูดคุยรู้เรื่องบางครั้งแต่เรื่องทำบุญใส่บาตร ยังอยู่ในความทรงจำของคุณพ่อเสมอ จะคอยเตือนลูกหลาน กลัวว่าจะลืมใส่บาตร เมื่อคุณพ่อได้รับความเจ็บปวดจากอาการป่วยไข้ก็จะใช้วิธีระงับด้วยการสงบจิตใจ ด้วยการสวดมนต์ ในระยะหลังที่สวดมนต์เองไม่ได้ก็พึ่งจากเทป อันได้แก่การสวดมนต์บทต่าง ๆ และพระธรรมเทศนาที่ลูก ๆ ได้จัดหามาให้ฟัง คุณพ่อมีความอดทน ไม่เคยปริปากถึงอาการเจ็บป่วยให้ลูก ๆ ได้ทราบเลย ซึ่งทั้งลูก ๆ และแพทย์ที่สอบถามอาการจะได้รับคำตอบว่าสบายดี ไม่ได้เป็นอะไร แม้แต่สายยางที่ใช้สำหรับให้อาหารหรืออ๊อกซิเจนก็จะขอให้เอาออก หรือไม่ก็ดึงออกเสียเอง ทำให้แพทย์หรือหลานสาว (หมอสุชาดา) ต้องใส่ให้ใหม่เสมอ วันที่คุณพ่อจะจากไปเหมือนจะมีลาง คือลูกทุกคนได้ไปเยี่ยมคุณพ่อที่โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า แต่เช้าทุกคน รวมทั้งรัชฎาที่เพิ่งเดินทางมาจากอินเดีย ได้เข้าเยี่ยมและพูดคุยกับคุณพ่อทุกคน ซึ่งคุณพ่อมิได้ตอบคำถามอะไร เพียงแต่พยักหน้า เมื่อตอบรับ และส่ายหน้าเมื่อปฏิเสธเท่านั้น ด้วยก่อนหน้านี้สัก ๓ สัปดาห์ คุณพ่อได้พูดว่าต่อสู้มามากแล้วจะไปไม่ไหวอยู่แล้ว คนโน้นคนนี้ (ผู้ที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว) มาชวนให้ไปอยู่ด้วย เมื่อถามถึงคุณแม่ ซึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว คุณพ่อก็กลับถามกลับมาอีกว่าแม่เขาสบายดีหรือ ดูแลแม่ให้ดี ๆ นะ พ่อดูแลไม่ไหว และจะต้องจากไปแล้ว แล้วอย่าลืม

การทำบุญใส่บาตรนะ พ่อไปแล้วก็ให้ลูกมีความรัก ความสามัคคี เคารพกันตามลำดับเหมือนที่พ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ พ่อแม่ไปแล้วจะได้มีความสุข คุณพ่อจากพวกเราไปด้วยโรคหัวใจ และมีโรคปอดอักเสบแทรกซ้อนด้วย รวมอายุได้ ๘๙ ปี ๑๑ เดือน ๑๐ วัน

ลูก ๆ ทุกคนไม่สามารถบรรยายความอาลัยในคุณความดีของคุณพ่อ ได้หมดทุกซอกทุกมุม ด้วยอำนาจกุศลบุญที่คุณพ่อได้สร้างสมไว้ อย่างดีเลิศในภพนี้ จงส่งผลให้คุณพ่อได้รับผลแต่กรรมดี มีความสุขความเจริญในสัมปรายภพตลอดไป จากผลของกรรมที่ทำไว้

ดังคำกลอนของ "ท่านสุนทรภู่" ที่คุณพ่อคัดลอกไว้ให้พวกเราได้อ่านและรู้ ดังนี้

สว่างอื่น อันใด ในอากาศ
ไม่โอภาส เท่าสว่าง ตะวันฉาย
แรงสิ่งอื่น เข้มแข็ง ที่แรงร้าย
ก็พ่ายแพ้ แรงกรรม ที่ทำไว้

ด้วยความอาลัย จาก

ลูก ๆ

มรดกคุณตา

ดิฉันค่อนข้างโชคดีกว่าคนอื่น ๆ อีกมาก ที่เกิดมามีคุณปู่ คุณย่า คุณตา คุณยาย พร้อม และใกล้ชิดกับท่านมากด้วย เนื่องจากเป็นหลานคนโต

ความใกล้ชิดสนิทสนมกับญาติผู้ใหญ่ เมื่อพิจารณาดูมีผลดีมาก ดิฉันได้รับอะไร ๆ หลายต่อหลายอย่างโดยไม่รู้ตัว

ดิฉันคลุกคลีกับคุณตา คุณยาย ตั้งแต่เกิด เพราะอยู่บ้านเดียวกัน คุณตา คุณยาย มีความดีงามประทับใจดิฉันหลายอย่าง ไม่สามารถนำมากล่าวได้หมด ดิฉันภูมิใจมาก เพราะ นอกจากคุณตา คุณยายจะเป็นที่เคารพรักยกย่องในครอบครัวแล้ว คนภายนอกก็เคารพรัก ยกย่องคุณตา คุณยายอย่างมาก ทั้งลูกหลานพลอยได้รับการยกย่องไปด้วย

ดิฉันตั้งใจจะดำเนินชีวิตตามรอยแบบฉบับที่ดีเท่าที่จะสามารถทำได้ เพื่อดวง วิญญาณของท่านจะได้ภูมิใจบ้าง คุณตาได้เลี้ยงดูดิฉันตั้งแต่เด็ก เปรียบเสมือนคุณพ่อคนที่ ๒

คำสอนของคุณตาที่นับเป็นมรดกล้ำค่ากว่าสมบัติใด ๆ นั้น มีหลายประการ เช่น

เรื่องของความมีระเบียบ เวลาหลาน ๆ กลับจากโรงเรียน ทานขนมเสร็จ ให้ทำ การบ้านก่อน จึงจะไปเล่นได้ คุณตามีระเบียบมาก ได้สอนหลาน ๆ ให้มีระเบียบตั้งแต่แรก ซึ่งหลาน ๆ ก็จะเคยชินไปโดยไม่ได้คิดว่าการทำตัวมีระเบียบนั้นเป็นของยาก ดิฉันจำได้ว่า เมื่อตอนเด็ก ๆ คุณพ่อ คุณแม่ อยู่อเมริกา เขียนจดหมายมา คุณตาจะเขียนที่หน้าซองทุก-ฉบับว่าส่งเมื่อไร ได้รับเมื่อไร และเก็บไว้อย่างเรียบร้อย ข้อความในจดหมายที่สำคัญก็จะ ขีดเส้นใต้ไว้ด้วย

เรื่องของความขยัน และอดทน คุณตาสอนโดยยกตัวอย่างเล่าถึงคนที่ได้ดี เพราะ ความขยัน อดทน รวมทั้งตัวคุณตาด้วย ตอนคุณตาเรียนแพทย์ไม่สบาย หยุดเรียนไป ตั้งนาน กลับมาขยันอ่านหนังสือจนเรียนทันเพื่อน และสอบได้ดีด้วย

เรื่องของความประหยัด คุณตาสอนไม่ให้ทานข้าวเหลือ แม้แต่เม็ดเดียว ถ้าเหลือ มื้อละ ๑ เม็ด วันละ ๓ มื้อ รวม ๓ เม็ด เดือนหนึ่งจะต้องทิ้งกี่เม็ด และถ้าทุกคนทั่วประเทศ ทานเหลือแบบนี้ก็จะเสียข้าวไปมากเท่าไร กว่าจะได้ข้าวมาแต่ละเม็ด ชาวนาจะต้องเหนื่อยแค่ ไหน

คุณตาเป็นคนประหยัดมาก แต่ใครมาชวนทำบุญก็ไม่เคยขัดเลย รวมทั้งทำทานด้วย

เรื่องของความกตัญญู คุณตาบอกว่า พ่อ แม่ เป็นพระพรหมของลูก คุณตาสอนให้รู้จัก พระคุณของแม่ คุณตารักแม่มาก พูดถึงพระคุณแม่อยู่เสมอ เวลาพิมพ์หนังสือเป็นธรรมทานแจกในวันปีใหม่ทุกปี จะต้องมีเรื่องพระคุณแม่แทรก โคลงที่คุณตาชอบท่องให้ฟังเสมอ ๆ ดิฉันยังจำได้

พระคุณแม่ล้ำฟ้า มหาสมุทร
พระคุณแม่สูงสุด มหาศาล
พระคุณแม่กว้างกว่า สุธาธาร
ใครจะปานแม่ของฉัน นั้นไม่มี

เมื่อตอนคุณตาเจ็บหนัก คุณตาเรียกหา คุณแม่ ของคุณตา คงเป็นจิตผูกพันใต้สำนึกที่ลึกซึ้งยิ่งนัก

คุณตาเล่าว่า แม่นั้นลำบากมาก ตั้งแต่อุ้มท้อง ตอนคลอดก็เสี่ยงชีวิต เท้าข้างหนึ่งอยู่ในโลง เมื่อถึงวันเกิดเรา เราควรทำบุญให้คุณแม่ ไปหาคุณแม่แทนที่จะไปสนุกสนานกับเพื่อนฝูง

ลูกที่ดีจะต้องประพฤติดีให้พ่อ แม่ชื่นใจ และควรจะดีกว่าพ่อแม่ขึ้นไปอีก ซึ่งเรียกว่า อภิชาตบุตร

เรื่องของธรรมมะ คุณตาถือศีล ๕ มาตลอด เมื่อถึงวันพระก็จะถือศีล ๘ จนกระทั่งป่วยหนักลูกหลานไม่ยอมให้อดอาหารเย็น ทุกเช้าคุณตาจะต้องใส่บาตรวันละ ๒๑ องค์ และวันพระก็จะต้องไปวัดพระแก้ว เพื่อฟังธรรม บาปกรรม คุณตาไม่เคยทำ แม้แต่ยุงก็ไม่เคยตบเลย ดิฉันจำได้ว่าตอนเด็ก ๆ ดิฉันนอนกางมุ้ง คุณตาจะเข้ามาดูทุกคนว่ามียุงอยู่ในมุ้งหรือไม่ ถ้ามีคุณตาก็จะใช้ถ้วยแก้วครอบยุงไว้ และเอากระดาษแข็งปิดปากแก้ว เอายุงปล่อยไปข้างนอก คุณตาบอกยุงยังไม่ได้ทำอะไรเรา เราจะไปฆ่ายุงทำไม ถึงแม้จะกัดกินเลือด ก็เพียงเสียเลือดไปเท่าหัวไม้ขีดไฟ ไม่จำเป็นต้องไปฆ่าหรอก คุณตาเป็นผู้ปฏิบัติธรรม คุณตาจึงไม่เคยทำให้ผู้ใดเดือดร้อนเลย คุณตาสวดมนต์ เช้า เย็นทุกวัน จนกระทั่ง ๔ วันสุดท้ายก่อนตาย คุณตายังมีสติสวดมนต์แผ่เมตตาได้

เรื่องครอบครัวคุณตาเป็นคนรักคุณยาย และลูกหลานมาก ตลอดจนพี่น้องของคุณตาด้วย แม้กระทั่งเพื่อนคุณตา ก็จะรักกันเหมือนญาติ ไม่เคยถือตัวกับใครเลย แสดงให้เห็นว่าคุณตาเป็นผู้ที่เกิดมา เพื่อให้จริง ๆ คุณตาพูดเสมอ ๆ ว่า home sweet home และบ้านเราก็เป็นอย่างนั้นจริง ๆ

คุณตาสอนให้เป็นคนมักน้อย ตายไปก็เอาอะไรไปไม่ได้ สมบัติที่คุณตาพอใจจะมีตอนอายุมากก็คือ แว่นตา นาฬิกา ปากกา และ ถ้ำยาดม เท่านั้น

มรดกชิ้นสุดท้ายที่คุณตาได้ให้ดิฉันไว้คือ เงินก้นถุง สำหรับเหลนท้อป ที่ซองคุณตาเขียนเอง ทั้ง ๆ ที่คุณตาเริ่มไม่ค่อยแข็งแรงแล้ว มาเยี่ยมดิฉันที่โรงพยาบาลไม่ได้ ทำให้ดิฉันและครอบครัวปลาบปลื้มมาก

หมอแหวว ที่รัก

[illegible]

[illegible]

๑๑ [illegible]

ดิฉันไม่อาจพรรณาได้ครบถ้วน ยิ่งเขียนยิ่งคิดถึงคุณตามากขึ้น รวมทั้งคุณยายด้วย ป่านนี้คุณตา และคุณยาย คงได้พบกันบนสวรรค์แล้ว

ดิฉันขอให้ดวงวิญญาณของคุณตา โปรดรับรู้ว่าหลานสาวที่คุณตาตั้งชื่อให้ว่าสุชาดา จะพยายามประกอบแต่กรรมดี ช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อสืบทอดความดีของคุณตาที่ทำไว้ต่อไป

ถ้าบุญกุศลมีพอ ดิฉันคงได้พบกับคุณตาบนสวรรค์อีกครั้ง

ด้วยความรักและเคารพอย่างสูงสุด

หลานแหวว

พญ. สุชาดา ทรงเจริญ

อาลัยคุณปู่

คุณปู่ครับ

เอกเข้าใจในความสะเทือนใจของทุก ๆ คนดี ในการจากไปของคุณปู่ เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ เพราะคุณปู่ เปรียบเหมือนร่มโพธิ์ ร่มไทร ของครอบครัววิภัติภูมิประเทศ และลูกหลาน เหลนทุกคน ความดีที่คุณปู่ได้ร่วมสร้างมากับคุณย่าตลอดชีวิตนี้ เอกมั่นใจว่าลูกหลานเหลนจะต้องปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดีของคุณปู่และคุณย่า สุดท้ายนี้ขอให้เราทุกคนมีโอกาสได้มาเป็นสมาชิกของคุณปู่คุณย่าอีกนะครับ

เคารพรักคุณปู่เสมอ

จาก หลานเอก (พลภูมิ วิภัติภูมิประเทศ)

ป. ๔/๔ ร.ร. เบญจมินทร์

หมายเหตุ บุตรของนาย อริชัย – ยุพดี วิภัติภูมิประเทศ

คิดถึงคุณปู่

กราบเท้าคุณปู่ที่เคารพรักของเอ๋

เอ๋ ไม่นึกเลยว่าคุณปู่จะจากเอ๋ไปเร็วอย่างนี้ เพียงสัปดาห์เดียวที่เอ๋ไม่ได้เยี่ยมคุณปู่ เพราะต้องไปเรียนในวันเสาร์ พอเอ๋กลับจากโรงเรียน จึงทราบข่าวว่าคุณปู่เสียแล้ว ไม่มีวันที่จะกลับมาอีก ถ้าชาติหน้ามีจริง ขอให้คุณปู่เกิดมาเป็นคุณปู่ของเอ๋อีก เอ๋คิดถึงคุณปู่เสมอ เวลาเอ๋ไปเยี่ยมคุณปู่ คุณปู่จะถามถึงคุณย่า และลูก ๆ หลาน ๆ เสมอว่าอยู่สบายดีเหรอ คุณปู่เป็นคนที่มีเมตตาต่อทุก ๆ คน เอ๋ขอให้ดวงวิญญาณของคุณปู่จงไปนิพพานด้วย

ด้วยความเคารพอย่างสูง

จากเอ๋ หลานสาวคนสุดท้อง

กำหนดสวดพระอภิธรรม

พลเรือจัตวา เรี่ยง วิภัติภูมิประเทศ

จันทร์ที่	๒๘ ต.ค. ๒๘	ธิดา–บุตร–หลาน, คุณพจน์–ละออ ภู่อารีย์
อังคารที่	๒๙ ,,	นายทหารเรือรุ่น ๘๖, น.ต.ร. รุ่น ๑๑, ฝ่ายบัญชี กฟผ., บ. ไทยผลิตภัณฑ์ยิบซั่ม, บ. เหมืองทิพย์, พล.ต.ท. บันเทิง กัมปนาทแสนยากร, อธิบดีกรมโยธาธิการ, บ. ยิบซั่มอินเตอร์เนชั่นแนล
พุธที่	๓๐ ,,	วัดปากน้ำภาษีเจริญ, สมาคมศิษย์หลวงพ่อสด วัดปากน้ำ, ตระกูล "จุฬจัมบก", กรมข่าวทหารเรือ, วส.กอ. ผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ, ประธานชมรมไทยอาสาสมัคร, กองวิชาสังคมศาสตร์ รร. ตท.
พฤหัสบดีที่	๓๑ ,,	ครอบครัว คุณอาสอาด ทังสบุตร, ครอบครัว "สัตยประกอบ", "ไรวา", "อินทุสุต", ครอบครัว คุณน้าแจ่มแจ้ง วิภัติภูมิประเทศ, สมาคมสุพรรณพระนคร, กรมแพทย์ทหารเรือ, ร.พ. ทหารเรือ กรุงเทพ
ศุกร์ที่	๑ พ.ย. ๒๘	โรงเรียนเตรียมทหาร, ฝ่ายก่อสร้างพลังน้ำ กฟผ., ชมรมพองหนึ่ง, ธนาคารกรุงเทพ สาขาวิภาวดี, โรงงานไทยผลิตภัณฑ์ยิบซั่ม, เอื้องฟ้า KL
เสาร์ที่	๒ ,,	เซนต์คาเบรียลรุ่น ๒๕๐๐, คุณอาสวัสดิ์–สมใจ สมบูรณ์ทรัพย์, คุณถนอม ศรีทองสุข, คุณสาลี่ สังข์คุ้ม
อาทิตย์ที่	๓ ,,	"ลมหวน"

รายนามผู้นำพวงหรีดมาร่วมบำเพ็ญกุศลศพ

๑. ลูก หลาน เหลน
๒. สอาด ทังสุบุตร และลูกหลาน
๓. เศรษฐี–ปราณีต เหราบัตย์
๔. ครอบครัวทันตสุวรรณ
๕. ตระกูล จุฬจัมบก
๖. ครอบครัว ปิยะมาดา
๗. จำนงค์ ไรวา และครอบครัว
๘. ฝ่ายบัญชี กฟผ.
๙. โรงเรียนเตรียมทหาร
๑๐. ส่วนการศึกษา รร. ตท.
๑๑. กองวิชาสังคมศาสตร์ รร. ตท.
๑๒. กองบัญชีโครงการและทรัพย์สิน กฟผ.
๑๓. ฝ่ายก่อสร้างพลังน้ำ
๑๔. ชาวพองหนีบ
๑๕. วัดปากน้ำ และสมาคมศิษย์ ฯ
๑๖. สมชาย โปษยานนท์
๑๗. พนักงานโรงงาน บ. ไทยผลิตภัณฑ์ยิบซั่ม จก.
๑๘. ร้านกันเองบางปะอิน
๑๙. รางน้ำอาพาร์ตเมนต์
๒๐. พ.ต.อ. วิโรจน์–รำไพพัฒน์ ปานบุญห้อม
๒๑. ศจ. พ.อ. ประสงค์ สุวรรณนาวิน และภริยา
๒๒. ดร. สุเชษฐ์ สิทธิชัยเกษม ผู้ว่าการเคหะแห่งชาติ

๒๓. พล.ร.ต. วิชัย–ม.ร.ว. สินี สุพรรณพงศ์
๒๔. ดวงตะวัน โปษยจินดา
๒๕. กองการต่างประเทศ ขว.ทร.
๒๖. น.ต. นิพนธ์ วิคะรัตน์ รน.
๒๗. น.ต. สมหมาย บุญสม รน.
๒๘. พล ร.ต. ชัชวาลย์–อนงค์ ศรีสุวรรณ
๒๙. น.ต. สมบูรณ์–สมสิริ โสมาภา
๓๐. บริษัท อรุณา จำกัด
๓๑. อำนวยศิลป์ รุ่น "ลมหวน"
๓๒. ชมรมกอล์ฟสน
๓๓. น.อ. สมพงษ์–สุพรรณรัศม์ ศิริหงษ์
๓๔. วรยุทธ–วิภา อมรวุฒิสกุล
๓๕. นายทหารเรือ รุ่น ?
๓๖. บ. เอส เอส ฟูเอส จก.
๓๗. กองรักษาความปลอดภัย ขว.ทร.
๓๘. การฌาปนกิจ แห่งราชนาวี
๓๙. กรมข่าวทหารเรือ
๔๐. โรงเรียนพาณิชยการราชดำเนิน–ธนบุรี, โรงเรียนชาติศึกษา
๔๑. ครอบครัว พร้อม จุลชาติ
๔๒. พจน์ ภู่อารีย์ รองผู้ว่าการจังหวัดเพชรบุรี และภริยา
๔๓. กรมแพทย์ทหารเรือ
๔๔. สมาคมสุพรรณพระนคร
๔๕. ชมรมมิตรประดู่สัมพันธ์
๔๖. โรงพยาบาลทหารเรือกรุงเทพ ฯ
๔๗. พล.ร.ท. อำนวย–ราณี เอี่ยมสุโร

๔๘. บุญชู กัมปนาทแสนยากร

๔๙. บ. เหมืองทิพย์ จก.

๕๐. ฝ่ายขายยิบซั่มบอร์ด ในประเทศ–ต่างประเทศ

๕๑. ฝ่ายตรวจสอบภายใน กฟผ.

๕๒. ทัศนีย์–พันเลิศ สุทธภักดิ์

๕๓. นวล ดารายน–บุตร ธิดา

๕๔. ชุมสาย–สงวน หัสดิน

๕๕. ดำรงค์ วิชัยโชติยากานต์

๕๖. ประยูร–ม.ร.ว. ผกามาศ

๕๗. พ.ต.ต. นิสสัย–เอื้ออารี บุญศิริ

๕๘. พล.ร.อ. สมุทร สหนาวิน และคุณหญิง

๕๙. น.อ. ประจง สุดสัตย์ และภริยา

๖๐. ชมรมไทยอาสาสมัคร

๖๑. ตรีวัฒน์–ธิติบดี ทังสุบุตร

๖๒. "เอื้องฟ้า KL ๒๕๑๐"

๖๓. ตปันวงศ์–กัญจนา บุนนาค

๖๔. ตระกูล สีหะโชติ

๖๕. วิศวกรสังคม กิจสังคม

๖๖. กองคณิตศาสตร์ รร. ตท.

๖๗. สุรินทร์–วรารัตน์ เทพกาญจนา

๖๘. สมาคมปนกิจสงเคราะห์ สำนักเชตุพน

๖๙. ธ. กรุงเทพ จก. สาขาถนนวิภาวดีรังสิต

๗๐. สวัสดิ์–ศรีน้อย มีเพียร (สมาคมสุพรรณ)

๗๑. หจก. ส. ไมตรีภัณฑ์

๗๒. น้ำดื่ม พิวรีสต์

๗๓. เตรียมอุดม รุ่น ๑๘
๗๔. ศจ. นพ. กวี–กิติวรรณ ทังสุบุตร
๗๕. เชาว์–กิ่งกาญจน์ ธนานิธิศักดิ์
๗๖. พล.ร.ท. เกษม–ดวงใจ รักษ์เจริญ
๗๗. ราชินี รุ่น ๒๕๐๐
๗๘. ประชุม–ลัดดา วีรธรรมพลสวัสดิ์
๗๙. กลุ่มกรุงเทพก้าวหน้า มงคล สิมะโรจน์ ดร. บุญส่ง ศุภวัชรเสรีกุล
๘๐. พ.ต.อ. วิเชียร–มาลัย เกษมสุวรรณ
๘๑. ประสพ–อรุณ กลิ่นลำดวน
๘๒. ณรงค์ ภุมิตระกูล
๘๓. แพทย์ประจำบ้าน จักษุวิทยา ร.พ. ศิริราช
๘๔. กรมนักเรียน รร. ตท.
๘๕. บ. เบสโกอินเตอร์เนชั่นแนล จก.
๘๖. ฝ่ายบำรุงรักษาโยธา
๘๗. ทองจันทร์–มนัสสวาสดิ์ หงส์ลดารมภ์
๘๘. บ. พิทสุลิน จก.
๘๙. พล.ร.ท. ทวี–ประไพ บุญเนื่อง
๙๐. พ.ต.อ. นเรศร์–อรสา คุณวัฒน์
๙๑. ผบ.ส. (กฟผ.) รุ่นที่ ๑๑
๙๒. สธ. ทร. รุ่น ๔๔
๙๓. ภาควิชาจักษุวิทยา ร.พ. ศิริราช
๙๔. นทน. สธ. ทหารรุ่นที่ ๒๔
๙๕. ร.พ. อาภากรเกียรติวงศ์
๙๖. คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
๙๗. น.พ. ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี

๙๘. โกศล ไกรฤกษ์ รมต. ว่าการกระทรวงพาณิชย์

๙๙. พล.ร.ต. ศักดิ์ชาย–เสมอจิตต์ แก้วจินดา

๑๐๐. เลิศ เหรียญทองชัย

๑๐๑. ทีมราชนัดดา ปี ๒๕๒๐

๑๐๒. ประสิทธิ์ โปษยานนท์

๑๐๓. ครอบครัว กาญจนากร และชัชศรีชูสกุล

๑๐๔. พันธุ์ทิพย์ เหราบัตย์ และบุตร

๑๐๕. ชุมพร ทรงเจริญ และครอบครัว

๑๐๖. พนักงานโรงงานไทยผลิตภัณฑ์ยิบซั่ม

ปูชากถาเทศนา
ปัญญาสมวาร

ของ

พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ

โดย

พระราชปริยัติกวี

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

ปูชา จ ปูชนียานํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมนฺติ ฯ

ณ บัดนี้ จักรับประทานแสดงพระธรรมเทศนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในหัวข้อว่า ปูชากถาพรรณนาถึงการกระทำการบูชา เพื่อฉลองศรัทธาของท่านปัจจยทานาธิบดี อนุรูปแก่กุศลยัญญะพิธีทักษิณานุปทาน การตามเพิ่มให้ซึ่งส่วนบุญส่วนกุศลอันเกิดจากการบำเพ็ญบุญกุศลของท่านเจ้าภาพทุกคน พร้อมด้วยญาติมิตร อุทิศให้กับบุพพเปตชนของตน อันเป็นการเพิ่มบุญเพิ่มกุศลให้แก่ท่านผู้วายชนม์ ไปยังปรโลกเบื้องหน้า เพื่อบูชาพระคุณของท่าน อาตมาภาพจัดได้นำธรรมีกถาส่วนนั้น มาชี้แจงแสดงโดยอิงพุทธพจน์ แล้วอธิบายตามมัตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลาสืบต่อไป

เนื่องด้วยวันนี้ เป็นวันครบรอบปัญญาสมวาร ๕๐ วันของการถึงมรณกรรมของคุณโยม พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ คณะท่านเจ้าภาพ ซึ่งประกอบด้วยบุตรชายหญิง เขยสะใภ้ และหลานปู่หลานตา ญาติมิตร ได้มีจิตเป็นสมานฉันท์ ร่วมใจกันบำเพ็ญยัญญะพิธีทักษิณานุปทาน ตามเพิ่มให้ซึ่งส่วนบุญส่วนกุศลอันเป็นการบูชาพระคุณของผู้เป็นบิดา ปู่ตา และญาติมิตร ความจริงแล้ว คณะท่านเจ้าภาพทั้งหลายก็ได้บำเพ็ญกุศลทักษิณามาตามลำดับตั้งแต่วันถึงมรณกรรมของท่าน แต่วันนี้จัดเป็นกรณีย์พิเศษ เพราะเป็นปัญญาสมวาร นอกจากบำเพ็ญกุศลถวายทานแล้ว ท่านเจ้าภาพยังไม่อิ่มยังไม่พอใจในการบำเพ็ญกุศลทานนั้น ยัง

จัดให้มีธรรมทานที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ การให้ธรรมะเป็นทานย่อมชนะการให้ทั้งปวง นับว่าท่านเจ้าภาพได้บำเพ็ญทานทั้งอามิสทานและธรรมทาน ทั้งนี้ก็ต้องการบุญกุศลให้เกิดเป็นวิบากสมบัติแด่ท่านผู้วายชนม์ จะได้รับส่วนบุญส่วนกุศลในปรภพนั้น ๆ ยิ่ง ๆ ขึ้นไป และเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทิตาธรรมให้มีปรากฏอยู่ในดวงใจของตน และเป็นการตอบแทนความดีที่ท่านผู้ตายได้เคยกระทำและได้เคยให้ไว้กับตน และเพื่อเป็นการประกาศสัจจะธรรมและทรงไว้ซึ่งพระศาสนา คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกประการหนึ่งด้วย ทั้งหมดนี้ควรแก่การอนุโมทนาของสาธุชนทั่วไป

อนึ่ง การมรณกรรมของคุณโยม พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ นี้ โดยสามัญสำนึกของปุถุชนทั่วไปและโดยเฉพาะผู้ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ใกล้ชิด และผู้ที่ห่างออกไป ผู้ใกล้ชิดก็ได้แก่บุตรธิดา หลานเหลน ห่างออกมาก็ได้แก่ญาติมิตร ย่อมมีความเศร้าโศกเสียใจและเสียดายเป็นเรื่องธรรมดา เพราะเกิดจากคุณูปการะและความรักที่มีต่อกันดังพระพุทธองค์ตรัสไว้ใน ติโร กุฑฑสูตรว่า อทาสิ เม อกาสิ เม เป็นต้น ว่าพ่อ ปู่ตา และญาติมิตร ที่ล่วงลับไปแล้ว ได้ทำคุณูปการะอะไรให้แก่เราบ้าง ได้ให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดกับเราบ้าง และว่า ปิยโต ชายเต โสโก ความเศร้าโศกเสียใจเสียดายย่อมเกิดจากของและบุคคลที่ตนรัก คนเราย่อมไม่สมปรารถนาทุกอย่าง และทุกคนย่อมมีทั้งผิดหวังและสมหวัง ผิดหวังก็เกิดทุกข์ เช่นพระองค์ตรัสว่า ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทกฺโข พรากจากของรักก็เกิดทุกข์ อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข ประสบหรือได้ของที่ตนไม่ชอบก็เกิดทุกข์ ยมฺปิจฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ อยากได้สิ่งใด เมื่อไม่ได้ดังใจปรารถนาก็เป็นทุกข์ ถ้าสมหวังหรือสมปรารถนาทุกอย่างก็เปิดช่องทางให้มารเข้าแฝงร่างทำให้เกิดมัวเมาได้ เพราะฉะนั้น การมรณกรรมของคุณโยม พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ ซึ่งเป็นที่รักเคารพบูชาของลูกหลานญาติมิตร จึงเกิดความโศกขึ้นแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง แต่ถ้าเรามาพิจารณากันโดยสภาวธรรม คือความไม่เที่ยง เป็นทุกข์และอนัตตาแล้ว ทุกคนย่อมตกอยู่ในสภาพเดียวกัน ไม่มีอะไรแตกต่างกัน จะมีก็แต่เพียงบาปและบุญ ที่เป็นเหตุนำทุกข์แลสุขมาให้เท่านั้น และในการนี้ก็เป็นไปแต่ท่านเจ้าภาพก็เพียงชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น เพราะท่านทั้งหลายก็ได้ศึกษาโดยตำรา และประสพการณ์มาด้วยตนเองแล้วจึงบรรเทาทุกข์โศกเหล่านั้นเสียได้ โดยนึกถึงพุทธพจน์ในติโรกุฑฑสูตร เช่นเดียวกันว่า

นหิรุณฺณํ วาโสโก วายา วณฺณา ปริเทวนา น ตํ เปตานมตฺถาย การร้องไห้ การเศร้าโศก หรือ การปริเทวนา พร่ำรำพรรณอื่นใด สิ่งนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ตาย ผู้ล่วงลับไปแล้วเลย

ฉะนั้น คณะท่านเจ้าภาพจึงได้พากันบำเพ็ญกุศลมาตามลำดับ โดยยึดถือพุทธพจน์ในติโรกุฑฑสูตร เช่นเดียวกันว่า อยญฺจ โธ ทกฺขิณา ทินฺนา สงฺฆมฺหิ สุปติฏฺฐิตา ทักษิณานี้แลอันพวกเราได้ถวายและประดิษฐานไว้ดีแล้วในพระสงฆ์ เพิ่มกำลังแก่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นเนื้อนาบุญของชาวโลก โดยการถวายไทยทานไทยธรรม การกระทำของคณะท่านเจ้าภาพนี้ ได้ชื่อว่ากระทำการบูชาแก่ท่านที่ควรบูชา ย่อมจะนำมาซึ่งความสวัสดิมงคลแก่ตนและท่านผู้วายชนม์ ดังพุทธพจน์ที่พระองค์ตรัสไว้ในมงคลสูตรลำดับที่สาม ตามที่อาตมาได้อัญเชิญยกขึ้นเป็นบทมาติกาอุทเทศข้อกำหนดในการเทศนาในวันนี้ว่า

ปูชา จ ปูชนียานํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ

และการบูชาคนที่ควรบูชา กริยาเช่นนั้นย่อมเป็นมงคลอย่างสูงสุดแก่ผู้กระทำการบูชา นักปราชญ์ท่านยกคนที่ควรบูชาคู่กับคนบูชาเอาไว้เป็นคู่กันว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นปูชนียบุคคลของพุทธศาสนิกชน พระราชามหากษัตริย์เป็นปูชนียบุคคลของประชาราษฎร์ ครูอุปัชฌาย์อาจารย์เป็นปูชนียบุคคลของศิษย์ อันเตวาสิก และ สัทธิวิหาริก มารดาบิดาเป็นปูชนียบุคคลของบุตรธิดา เป็นต้น

การบูชานั้น ท่านแบ่งประเภทเป็นสองประการ คือ อามิสบูชา บูชาด้วยวัตถุสิ่งของ ปฏิบัติบูชา บูชาด้วยการปฏิบัติตาม ในวาระนี้จะยก อามิสบูชาขึ้นมาแสดงก่อน เพื่อให้สอดคล้องกับงานนี้ คณะท่านเจ้าภาพได้ทำการบูชา บิดา ปู่ ตา ญาติมิตรของตน ด้วยอามิสบูชา และอามิสบูชานี้แยกประเภทเป็น ๓ ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง **สักการะบูชา** ท่านเจ้าภาพจัดการประดับตกแต่งหน้าหีบศพของคุณโยม พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ ด้วยดอกไม้ ธูป เทียน โดยมาลาการช่างผู้มีศิลป์ในการตกแต่งอย่างมีระเบียบเรียบร้อย มองดูน่าเลื่อมใส เป็นการประการให้สาธุชนผู้มาร่วมในงานนี้รู้ว่า ลูกหลานทำให้สมเกียรติเพื่อบูชาท่าน

ประการที่สอง **สัมมานนบูชา** การแสดงออกของท่านเจ้าภาพให้สาธุชนได้ทราบว่า ในหีบศพนั้น คือ พ่อ ปู่ ตา ของตน ถึงแม้ว่าท่านจะหมดลมวิญญาณและร่างท่านไปแล้ว เหลือแต่ร่างที่เน่าเปื่อยก็ตาม เจ้าภาพก็มักจะชี้บอกว่า หีบใบนี้บรรจุศพของพ่อ เครื่องสักการะทั้งหมดนี้กระทำเพื่อบูชาคุณพ่อ ภูษาโยง หรือ สายสิญจน์นี้โยงมาจากมือผ่านศีรษะคุณพ่อมา โดยที่สุดแม้พระราชทานเพลิงศพไปแล้ว เหลือแต่อัฐิธาตุก็ยังบอกผู้อื่นได้เต็มปากเต็มคำว่า อัฐิธาตุของคุณพ่อเรียง การกระทำตั้งแต่กราบไหว้และบอกกล่าวแก่สาธุชนทั่วไปเช่นนี้ เรียกว่า ท่านเจ้าภาพแสดงออกถึงการบูชาคุณพ่อด้วยสัมมาน คือ ยังนับถือว่าท่านเป็นคุณพ่ออยู่

ประการที่สาม **ทักษิณาบูชา** การกระทำความดีให้เกิดมีขึ้นในตน เช่นที่คณะเจ้าภาพได้บำเพ็ญมาตามลำดับ ตั้งแต่วันถึงมรณกรรมของพ่อ และจะบำเพ็ญต่อไปในอนาคต ถึงแม้จะผ่านวันพระราชทานเพลิงศพไปแล้วก็ตาม เช่นการสมาทานศีลในวันประกอบพิธี หรือการมีศีลประจำอยู่เสมอมิได้ห่างไกลศีลก็ดี การบำเพ็ญทานถวายไว้ในพระพุทธศาสนา หรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่ส่วนรวมใด ๆ ก็ตาม จะทำผ่านมาแล้ว หรือ กำลังกระทำในการประกอบพิธีบำเพ็ญกุศล หรือโอกาสต่อไปก็ตามที และการตั้งใจอบรมจิตใจในการไหว้พระ-สวดมนต์ ฟังพระสวดพระพุทธมนต์ หรือการสดับตรับฟังพระธรรมเทศนานี้ก็ดี ล้วนแต่เป็นการสร้างความดีให้เกิดขึ้นกับตนทั้งนั้น ส่วนแห่งความดีที่คณะลูกหลาน ญาติมิตร ตั้งใจกระ-ทำนี้แหละชื่อว่า **ทักษิณาบูชา** คือน้อมความดีที่ตนมีอยู่แล้วนี่แหละให้กับท่านผู้วายชนม์ โดยการตั้งใจอุทิศ แบบที่พระเจ้าพิมพิสารทำบุญครั้งแรกพระราชหฤทัยพะวงถึงสถานที่ประทับของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์สาวก เวลาพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสงฆ์ทำอนุโมทนา ไม่ได้อุทิศส่วนกุศลที่พระองค์ทรงมีอยู่แล้วให้กับบุพพเปตชนที่คอยรอรับส่วนทักษิณาอยู่ ตกกลางคืนพระองค์จึงทรงหวาดผวา เพราะพวกญาติที่ทำกรรมไม่งามไว้ รอคอยส่วนบุญจากญาติผู้ประกอบความดี แต่ก็ผิดหวัง จึงแสดงอาการให้พระเจ้าพิมพิสารตกพระทัย รุ่งเช้าจึงเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ทูลเหตุการณ์ถวายพระพุทธองค์จึงตรัสบอกว่า มหาบพิตรทรงสร้างบุญแล้วไม่อุทิศพวกเปรตที่เคยเป็นญาติคอยรอรับส่วนบุญอยู่ จึงผิดหวัง ฉะนั้น พระองค์จะต้องอุทิศ พระเจ้าพิมพิสารจึงอาราธนาพระพุทธองค์พร้อมด้วยสาวก ถวายทานทั้งคาวหวาน, น้ำ, ผ้าผ่อนท่อนสะไบ แม้กระทั่งที่อยู่อาศัย แล้วทรงกรวดน้ำอุทิศว่า "อิ ทํ เม ญาตีนํ โหตุ สุขิตา

โหนตุ ญาตโย" ขอส่วนบุญที่ข้าพเจ้าทำนี้ จงบังเกิดเป็นบุญแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า และขอให้ญาติของข้าพเจ้าจงประสบความสุข พ้นจากทุกข์ และเวรกรรมด้วยเถิด พอเสร็จคำอุทิศและน้ำกรวดถึงปฐพีดล เหล่าเปรตผู้เป็นญาติทุกตัวตนได้รับของทิพย์ทุกอย่าง ตั้งแต่อาหาร น้ำ ผ้าผ่อน และที่อยู่อาศัย จึงเกิดความร่าเริงบรรเทิงในปรโลก นั้น

เพราะฉะนั้น การที่คณะท่านเจ้าภาพผู้เป็นลูกหลานญาติมิตร ได้มาประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทานปัญญาสมวาร ครบ ๕๐ วัน แห่งการมรณกรรมของผู้เป็นบิดา ปู่ ตา และญาติมิตรในวันนี้ นับว่าได้กระทำการบูชาพระคุณของท่านด้วยอามิสบูชา ซึ่งมีประเภทเป็นสามประการดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น นับว่าทำตนให้เป็นมงคลมีความดีพร้อมที่จะน้อมนำความดีส่วนนั้น อุทิศให้ท่านผู้มีพระคุณหรือเป็นญาติตน เปรียบเสมือนเรามีสมบัติอยู่ในตัว ไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์ก็ตาม เมื่อเราปรารถนาจะให้ใคร เราก็ให้ด้วยความเต็มภาคภูมิ เช่นเดียวกับการที่เรามีบุญกุศลอยู่แล้ว ก็พร้อมที่จะน้อมอุทิศได้ด้วยความภาคภูมิ และจะสำเร็จเป็นสมบัติทิพย์แก่ผู้วายชนม์ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำพระเจ้า-พิมพิสาร ดังนิทัศนอุทาหรณ์ที่กล่าวแล้วนั้น

ส่วนการบูชาประการที่สอง คือ ปฏิบัติบูชา บูชาด้วยการปฏิบัติตามย่อมเป็นการบูชาพิเศษยิ่งขึ้นไปกว่านั้น ถ้าว่าปฏิบัติตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เป็นการเชิดชูและทรงไว้ซึ่งพระศาสนา ถ้าเป็นลูกประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ก็เท่ากับว่าเชิดชูและดำรงวงศ์ตระกูล รักษาความดีของบรรพชนเอาไว้ได้ และผู้ที่ทำการบูชาด้วยการปฏิบัติตามนี้ มีความทุกข์เคราะห์กรรมและภัยพิบัติ ย่อมจะผ่อนหนักเป็นเบา และเบาก็หาย และจะประสพแต่ความเจริญรุ่งเรืองตลอดกาล ดังนิทัศนอุทาหรณ์ที่จะนำมากล่าวประกอบเหตุผลดังต่อไปนี้

ในสมัยหนึ่ง เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทั้งหลาย ได้ตรัสรู้อนุต-ตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ได้ประกาศสัจจะธรรมจนเป็นที่แพร่หลาย ทำลายลัทธิต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้นให้ลดน้อยถอยกำลังเสื่อมลาภสักการะ เปรียบดังหิ่งห้อย

เมื่ออาทิตย์อุทัย ย่อมลดน้อยแสงสว่างลงไป ด้วยสัจจะธรรมของพระองค์ที่มีเหตุผล เพราะเป็นศาสนธรรมที่นำผู้ปฏิบัติให้พ้นทุกข์ภัยได้ แม้แต่เพียงทำการบูชาพระองค์ทุก

ขณะ ไม่ว่าจะนอน จะประกอบการรายงาน แม้กระทั่งการสัญจรไปมาด้วยดวงจิตที่ยึดมั่นคือมั่น ด้วยศรัทธาอุสาหะ กล่าวนมัสการว่า "นโม พุทฺธสฺส" เท่านั้น ก็สามารถพ้นทุกข์ภัยได้ ซึ่งมีตระกูล ๑ หนึ่ง มีอยู่ด้วยกันเพียงพ่อแม่ลูก พ่อแม่เป็นคนเลื่อมใสในคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สอนลูกน้อยของตนเสมอ ๆ ทั้งก่อนนอน ก่อนรับประทานอาหาร ก่อนเดินทางว่า ลูกจงกล่าวคำนมัสการพระพุทธเจ้าเป็นประจำนะลูกนะ "นโม พุทฺธสฺส" ลูกก็กระทำเป็นประจำจนเป็นความเคยชิน ไม่ว่าจะทำจะพูดก็จะกล่าวว่า "นโม พุทฺธสฺส ๆ" ดังเช่นบรรพชนของเราที่นับถือพระพุทธศาสนา เวลาพาลูกพาหลานไปวัดหรือพบพระเข้านอกจากตนเองจะแสดงความเคารพด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้ว ยังสอนให้ลูกหลานที่ไร้เดียงสา ยังไม่รู้จักดีชั่วแต่ประการใด แต่ก็สอนให้แสดงความเคารพพระตั้งแต่เล็ก ด้วยการกล่าวนำและทำกิริยาให้ดูว่า "สาธุ" ยกมือไหว้พระน่ะลูกน่ะ เป็นการสอนหรือปลูกฝังให้ลูกหลานกระทำความดีตั้งแต่เล็ก ๆ ตระกูลนั้นก็อบรมสั่งสอนลูกให้กระทำจนลูกไม่ลืมไม่ละไม่เว้น ตระกูลนี้เป็นตระกูลประกอบสัมมาอาชีวะ โดยการตัดฟืนมาขายเลี้ยงครอบครัว ตามปกติพ่อกับลูกก็จะออกจากบ้านเพื่อตัดฟืน ส่วนแม่ก็อยู่บ้านทำการงานของแม่บ้าน วันหนึ่ง พ่อกับลูกเล็กก็ออกไปตัดฟืนตามปกติ วันนั้นตัดฟืนจนเวลาบ่าย พ่อจึงชวนลูกกลับบ้าน นำโคมาเทียมเกวียนเพื่อเดินทางกลับบ้าน พอมาได้พักใหญ่ ๆ เห็นโคเหนื่อยเมื่อยล้าจึงหยุดปลดโคออกจากแอก-เกวียน เพื่อให้โคพักผ่อนเล็มหญ้าดื่มน้ำ พอใกล้ค่ำพ่อจึงบอกให้ลูกน้อยเฝ้าเกวียนและให้อยู่ภายใต้เกวียน ส่วนตัวพ่อเองจะไปนำโคมาเทียมเกวียน ส่วนเจ้าโคนึกว่าเจ้านายปล่อยก็เดินทางกลับเข้าบ้านเพราะความเคยชิน พ่อจึงตามโคเรื่อยไป จนไปพบโคอยู่ที่บ้านของตนแล้วจึงจับโคทั้งคู่หมายจะนำไปเทียมเกวียนลากกลับบ้านด้วยความรีบร้อน แต่พอมาถึงประตูพระนครก็ปรากฏว่าประตูปิดแล้ว อ้อนวอนนายทวารนานอยู่เป็นนาน ทั้งชี้แจงเหตุผล แต่ก็ไร้ผล จึงต้องนำโคกลับบ้านด้วยความกังวลใจห่วงลูกน้อยที่อยู่เดียวดายในกลางป่า นั่งนอนปรับทุกข์กับภรรยาถึงลูกน้อย แต่ก็จนปัญญาที่จะทำดังใจของตนเองได้ ส่วนลูกน้อยนั่งนอนรอพ่อจนมืด-ค่ำ และก็ม่อยหลับไปเพราะความหิวโหยและอ่อนเพลีย พอยามสองมีปีศาจสองตน ได้ออกหาอาหารตามปกติที่เคยปฏิบัติมา และคืนนั้นเมื่อมันออกจากที่อยู่แล้ว ก็มาพบเด็กน้อยนอนอยู่ภายใต้เกวียนแต่เพียงผู้เดียว เจ้าปีศาจตนหนึ่งที่เห็นแก่ได้ จึงบอกกับปีศาจอีกตนหนึ่งว่า วัน

นี้เป็นลาภปากของเราแท้ ๆ ไม่ต้องออกแรงเดินทางหาอาหารในที่ไกล ๆ และอาหารวันนี้ก็เป็นอาหารสดเสียด้วย เราจะจับเด็กน้อยผู้นี้กินเป็นอาหาร เจ้าปีศาจสหายก็เตือนสติเพื่อนว่า การที่เราต้องมีความเป็นอยู่อย่างนี้ก็เพราะสร้างเวรกรรมเอาไว้แต่หนหลังเราอย่าทำบาปกรรมกันต่อไปอีกเลย ขอให้งดเสียเถิด เราจะได้มีบุญ และหมดเวรกรรมกันเสียที เจ้าปีศาจตนที่เห็นแก่ได้จึงตอบเพื่อนว่า เจ้ากลัวเวรกรรมเจ้าก็อย่ากินไปหาอาหารซากศพที่มันตายแล้วกินเถิด เราจะกินอาหารสดเจ้าเด็กคนนี้ให้ได้ เจ้าปีศาจเพื่อนเมื่อหมดหนทางห้ามปรามเพื่อนแล้ว ก็บอกว่าตามใจเพื่อนเถิดกรรมใครกรรมมัน เจ้าปีศาจตนนั้นก็ปรี่เข้าหาเด็กเอามือทั้งสองจับขาเด็กหมายจะลากออกมาภายใต้เกวียน เด็กน้อยเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีอันตราย จึงเปล่งคำนมัส-การพระพุทธเจ้าที่ตนเองประพฤติจนเคยชินว่า "นโม พุทฺธสฺส ๆ ๆ" ฝ่ายเจ้าปีศาจนั้น พอเด็กเปล่งคำว่า นโม พุทฺธสฺส ๆ ตัวของมันเองเกิดร้อนลุ่ม และปวดศีรษะปานจะแตกเป็นเสี่ยง ๆ จึงต้องปล่อยขาเด็กนั้น แล้วมาบอกอาการที่เกิดขึ้นกับตนแก่ปีศาจเพื่อน เจ้าปีศาจเพื่อนก็บอกว่าเราเตือนท่านแล้ว ท่านไม่เชื่อฟังเรา แล้วตอนนี้จะให้เรากระทำประการใดดี ศรีษะก็ปวดตัวก็ร้อนเหมือนถูกไฟลวก เจ้าปีศาจเพื่อนจึงบอก เจ้าต้องทำการขอขมาเด็กน้อยเสีย แล้วท่านจะหาย เจ้าปีศาจตัวเห็นแก่ได้ก็ถามว่าเราจะขอขมาโดยประการใดดีเล่า เจ้าปีศาจเพื่อนจึงบอกว่าตอนนี้ก็ดึกมากแล้วเด็กน้อยคงยังไม่ได้กินอาหาร ถ้าเจ้าหาอาหารมาให้เด็กกิน โทษของเจ้าก็คงจะหาย เจ้าปีศาจตัวโลภมากก็พูดว่าดึกดื่นค่อนคืนแล้ว เราจะไปหาอาหารแต่ที่ไหนมา ชาวบ้านเขาคงกิน เขาทิ้งล้างถ้วยชามกันหมดแล้ว แต่เจ้าต้องพยายามไปหามาให้ได้ จะโดยวิธีใดก็ตาม ถ้ามิฉะนั้น โทษของท่านก็จะเป็นอยู่อย่างนี้ เจ้าปีศาจตัวโลภ จึงออกหาอาหารไปตามบ้านต่าง ๆ ก็หาไม่ได้ จึงเลยเข้าไปในราชมณเฑียร และนับว่ายังมีโชคดีอยู่บ้านที่อาหารสำรับเสวยของพระราชาอีกมื้อหนึ่งยังไม่ได้เสวย เจ้าปีศาจจึงแฝงตัวเป็น **อทิสมานกาย** เข้าไปหยิบเอาสำรับ สำหรับเสวย แล้วนำไปยังที่พักของเด็กน้อย ก็หมายจะเอาเข้าไปให้เด็กกินเจ้าปีศาจเพื่อนจึงเตือนสติว่า ถ้าเราเข้าไปหาเด็กด้วยสภาพร่างกายที่น่าเกลียดน่ากลัวอย่างนี้เด็กคงไม่กินและจะต้องวิ่งหนีเป็นแน่ เราจะต้องปลอมตัวเป็นพ่อแม่ของเด็ก แล้วปลุกให้เด็กลุกขึ้นกินอาหาร ทั้งสองตกลงตามที่พูดกัน เด็กเห็นเจ้าปีศาจปลอมนึกว่าเป็นพ่อแม่ของตนจึงกินอาหาร กินเสร็จแล้วเด็กก็นอนหลับไปตามลักษณะของเด็ก คือ กินง่าย หลับง่าย เจ้า-

ปีศาจตนนั้นก็พ้นโทษหายจากปวดศีรษะและตัวร้อน แล้วก็ชวนกันกลับที่พักของตน ฝ่ายเจ้าปีศาจผู้โลภมากนึกขึ้นมาได้ว่าเราทำกรรมกับเด็กมามากแล้ว เราไม่ควรจะสร้างบาปกรรมให้แก่เด็กอีกต่อไป เราควรจะทำอะไรสักอย่างหนึ่งเพื่อให้เด็กได้พ้นเคราะห์กรรม จึงหยิบเอาถาดภาชนะมาจารึกอักษรเป็นข้อความว่า สำรับอาหารของพระราชานี้ ข้าพเจ้าผู้เป็นปีศาจโลภมาก จะทำร้ายเด็กนี้ให้ตายแล้วกินเป็นอาหาร แต่พอจับตัวเข้าเด็กผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาจึงเปล่งวาจาด้วยความเคยชินว่า นโม พุทฺธสฺส เท่านั้น ข้าพเจ้าปวดศีรษะและตัวร้อน จึงต้องลักเอาภาชนะและอาหารสำรับเสวยของพระราชามาให้เจ้าเด็กน้อยผู้นี้ได้กิน เพื่อเป็นการขอขมาต่อเด็ก ผู้บูชาพระพุทธเจ้า จารึกเสร็จปีศาจทั้งสองก็กลับที่อยู่ของตน

ฝ่ายเจ้าพนักงานเมื่อทราบว่า สำรับสำหรับเสวยของพระราชาได้หายไปก็พากันออกติดตามทั่วพระนครก็ไม่พบ จึงออกค้นหานอกพระนคร และมาพบเข้าที่ภายใต้เกวียนที่เด็กกำลังนอนหลับอยู่ จึงปลุกเด็กให้ลุกขึ้นมาสอบถามว่าเจ้าเป็นคนนำเอาสำรับนี้มาหรือ เด็กก็ตอบไปตามภาษาเด็กที่เห็นมาว่าพ่อและแม่ของตนเป็นคนนำเอามาให้ฉันกินเมื่อคืนนี้เอง พวกพนักงานจึงนำเด็กเข้าเมืองเพื่อพบพ่อแม่ของเด็ก แล้วสอบถามพ่อแม่ของเด็กว่า เจ้าเป็นคนขโมยสำรับสำหรับเสวยอันนี้ไปให้ลูกเจ้ากินหรือ พ่อแม่ของเด็กก็ตอบว่า ข้าพเจ้ามิได้ขโมยพร้อมทั้งเล่าเรื่องตั้งแต่ต้นให้เจ้าพนักงานฟัง และหลักฐานที่อยู่และพยานบุคคลบ้านใกล้เรือนเคียงแต่เจ้าพนักงานก็ยังไม่ยอมเชื่อ เพราะเด็กก็ยืนยันว่า พ่อแม่เป็นคนนำมาให้ และของกลางก็เป็นประจักษ์พยาน จึงนำตัวพ่อแม่และลูกไปเฝ้าพระราชา เมื่อพระราชาตรัสถามเด็ก ๆ ก็กราบทูลดังเดิม ถามพ่อแม่เด็กก็กราบทูลดังเดิม พระราชา จึงเกิดฉงนพระทัย จึงให้พนักงานนำสำรับนั้นมาพิจารณาดูก็รู้เนื้อความที่เจ้าปีศาจมันจารึกเอาไว้ พ่อแม่เด็กจึงพ้นโทษและเมื่อพระองค์ตรัสถามเด็กว่าเจ้ารอดจากอันตรายเจ้าปีศาจร้ายด้วยอาการใด เด็กก็กราบทูลดังกล่าวข้างต้นพระราชาจึงเสด็จเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า แล้วทูลถามว่า เพียงแต่กล่าวคำบูชาพระองค์ว่า "นโม พุทฺธสฺส" เด็กนั้นรอดพ้นจากอันตรายได้จริงหรือ พระพุทธเจ้าจึงตรัสถามพระราชาว่า มหาบพิตรมาทูลถามอาตมาทำไม ประจักษ์พยานคือเด็กนั้นก็ปรากฏอยู่นี้เป็นการบูชาแบบปฏิบัติบูชาบุคคลที่ควรบูชา เช่นพระพุทธเจ้าเป็นต้น ย่อมพ้นทุกข์โศกโรคภัยได้ดังนิทัศน-อุทาหรณ์ที่ยกมากล่าวนี้ ท่านผู้มีปัญญาได้โปรดพิจารณาดูเอง

ส่วนการบูชาบุคคลที่ควรบูชาอีกจำนวนหนึ่ง คือ คุณพ่อคุณแม่ก็ย่อมพ้นทุกข์ประสพสุขได้เหมือนกัน เพราะคุณพ่อคุณแม่นั้นเป็นผู้มีทั้งคุณทั้งอุปการะคุณแก่ลูกสุดจะประมาณได้ที่ลูกหญิงลูกชายทั้งหลายมีชีวิตเป็นอยู่ได้นั้นก็เพราะพ่อแม่มีพรหมวิหารธรรม คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ชีวิตทั้งชีวิตเลือดเนื้อตัวตนของลูกตลอดถึงการเจริญเติบโตทางร่างกายและวิชาชีพนั้น และตลอดถึงคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของลูกทุกคน เกิดจากหยาดเหงื่อแรงกายและสติปัญญาของพ่อแม่ทั้งนั้น ถ้าจะประมวลโดยคุณธรรมที่พ่อแม่อนุเคราะห์สงเคราะห์ลูกตามหลักของพระศาสนาแล้วได้ ๕ ประการ คือ

๑. ห้ามไม่ให้ลูกกระทำความชั่ว
๒. อบรมให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. ให้การศึกษาศิลปวิทยา
๔. หาคู่ครองที่สมควรให้
๕. มอบทรัพย์มรดกให้ในสมัยที่สมควร

บุตรเมื่อได้รับการสงเคราะห์อนุเคราะห์จากพ่อแม่ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น

มาตาปิต เรสุ สมมาปฏิปัตติ ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องพ่อแม่ย่อมจะได้รับความสุขพ้นทุกข์ภัยได้ ดังเรื่องของสุวรรณสามดาบสผู้ปรนนิบัติบิดามารดาของตนที่ตาบอดไม่เคยรังเกียจเดียดฉันท์แต่ประการใด พ่อแม่จะปวดหนักปวดเบาทำได้ทุกอย่างเมื่อไม่ถูกใจท่านก็ถูกดุด่าว่ากล่าวแต่ไม่เคยถือโทษโกรธท่านแต่ประการใด เอาใจใส่ดูแลท่านด้วยดีเสมอมา ครั้งหนึ่งสุวรรณสามออกหาพลาผลไม้เพื่อเลี้ยงดูพ่อแม่ ตามปกติเป็นคนมีเมตตาในหมู่สัตว์ จึงเป็นที่เคยชินแก่หมู่สัตว์วันหนึ่งเจ้ากบิลยักษ์ผู้ครองเมืองพาราณสีออกประพาสป่าเพื่อล่าเนื้อ พบสุวรรณสามผู้มีผิวพรรณดั่งทองถูกห้อมล้อมด้วยหมู่สัตว์จึงโก่งธนูยิงไปถูกสุวรรณสามดาบส ๆ ก็ล้มลง แล้วก็พร่ำพรรณาถึงพ่อแม่ผู้ตาบอดจะเป็นอยู่อย่างไรถ้าขาดเราเสียแล้ว และก็มิได้โทษผู้ที่ยิงตนแต่ประการใดและยังกล่าวให้อภัยกับผู้ที่ทำร้ายตนจนเจ้ากบิลยักษ์ต้องปรากฏตัวให้เห็นแล้วขอโทษ และรับปากกับสุวรรณสามว่า จะเลี้ยงดูพ่อแม่ของเจ้าแทนให้เหมือนกับเจ้ามีชีวิตอยู่ทีเดียว จากนั้นสุวรรณสามก็สลบไป ท้าวกบิลยักษ์ไปพบพ่อแม่ของสุวรรณสามแต่พ่อแม่สุวรรณสามก็รู้ว่าไม่ใช่บุตรตนถึงแม้จะตาบอดก็รู้จึงไต่ถามท้าวกบิลยักษ์ก็บอกตาม

ความเป็นจริง และให้ท้าวเธอพาไปพบลูกชายเมื่อพบแล้วก็ฟูมฟายน้ำตานองหน้าว่าลูกเป็นคนดี ทำไมจึงต้องมารับโทษทัณฑ์เช่นนี้ สุนทรีเทพธิดาผู้เคยเป็นแม่มา ๗ ชาติ เห็นการพร่ำพรรณาของพ่อแม่สุวรรณสามเช่นนั้น จึงบอกกับพ่อแม่ของสุวรรณสามให้ช่วยกันตั้งจิตอธิษฐานพร้อมกันว่า ด้วยอำนาจกตัญญูกตเวทิตาธรรมที่มีอยู่ในจิตของสุวรรณสามรักพ่อแม่ยิ่งชีวิต แม้เมื่อตัวเองจะสิ้นชีวิตก็ยังพร่ำถึงพ่อแม่และมิได้โทษผู้ทำร้ายตนแต่ประการใด ขออำนาจกตัญญูและอำนาจเมตตาธรรมที่มีอยู่ในใจของพ่อสุวรรณสามนั้น จงดลบันดาลให้สุวรรณสามลูกรักจงรอดชีวิตและปลอดภัยจากลูกศรอาบยาพิษด้วยเถิด ด้วยการอธิษฐานจิตของสุนทรีเทพธิดาผู้เคยเป็นแม่มา ๗ ชาติ และพ่อแม่ในปัจจุบันและของท้าวกบิลยักษ์ผู้ไม่มีเจตนาแต่ยิงพลาดไป สุวรรณสามก็ฟื้นขึ้นและยาพิษก็หายไป เหตุอัศจรรย์จึงเกิดขึ้น ๔ ประการด้วยกัน คือ ๑ สุวรรณสามฟื้น ๒ จักษุของพ่อแม่ที่บอดก็หายเป็นปกติ ๓ อรุณขึ้นพอดี และ ๔ ทั้ง ๔ คนพร้อมกันที่บรรณศาลา สุวรรณสามนอกจากรอดตายแล้ว ยังปรากฏว่าได้รับยศจากท้าวกบิลยักษ์ให้ได้รับความสุขบำรุงพ่อแม่ตราบเท่าสิ้นชีวิต ผู้ปฏิบัติชอบรู้คุณพ่อแม่ได้ประสพสุขพ้นทุกข์ดังกล่าวมาฉะนี้

การที่คณะท่านเจ้าภาพคือลูกหลานญาติมิตรของ คุณโยม พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ ได้พร้อมใจกันมาบำเพ็ญยัญญะพิธีทักษิณานุปทานครบปัญญาสมวาร ๕๐ วัน **อนุสสุํ มาตา** ระลึกถึงว่า **อทาสิ เม** คุณพ่อเรียงได้ให้อะไรไว้กับตนบ้าง ชีวิต ร่างกาย เลือดเนื้อ คุณพ่อเป็นผู้ให้แก่เราผู้เป็นลูก **อกาสิ เม** คุณพ่อเรียงได้กระทำอะไร ได้กระทำอุปการะคุณโดยคุณธรรมทางศาสนาทั้ง ๕ ประการ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ชีวิตของเราผู้เป็นลูกได้มีอาหารการกินทำให้ร่างกายเจริญเติบโต ต่อสู้กับอุปสรรคและโรคภัยไข้เจ็บมาได้จนทุกวันนี้ก็เพราะหยาดเหงื่อของพ่อ ยามเมื่อพึ่งตัวเองยังไม่ได้ไม่มีผ้าผ่อนท่อนสะไบปกปิดร่างกายและทำให้สามารถหามาได้ด้วยตัวเองต่อมาก็เพราะหยาดเหงื่อแรงกายของพ่อ ที่อยู่ที่อาศัยยามไร้เดียงสาก็เพราะหยาดเหงื่อแรงกายของพ่อหมด โรคภัยไข้เจ็บก็เพราะหยาดเหงื่อแรงกายของพ่อทุกหยดหยาด คุณพ่อได้อุทิศชีวิตของท่านเพื่อลูกทุกคน เมื่อคณะท่านเจ้าภาพได้มาอนุสรณ์เช่นนี้และได้รับการอนุเคราะห์สงเคราะห์ โดยสถานะ ๕ ประการ ลูกทุกคนจึงมีคุณธรรมด้วยการบำรุงท่านโดยสถาน ๕ คือ

๑. ท่านได้เลี้ยงเรามาแล้ว และเลี้ยงตอบแทนท่าน

๒. ช่วยทำกิจการงานของท่านที่ท่านออกปากขอหรือมิได้ออกปากขอ

๓. ประพฤติดำรงค์ตนเพื่อดำรงวงศ์ตระกูลของท่าน

๔. ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก และ

๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

กิจ ๔ ข้อ เบื้องต้นนั้นเชื่อแน่ว่าลูกทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชายได้กระทำให้สมบูรณ์แบบแล้ว และยิ่งกิจข้อที่ ๕ นั้น ก็ปรากฏแก่สายตาประชาสมาคมมาแล้วตั้งแต่วันมรณกรรมของท่านเช่นอย่างวันนี้ ลูกทุกคนก็ได้สละหยาดเหงื่อแรงกายของตนด้วยการบำเพ็ญกุศลทักษิณามาตามลำดับนับว่าท่านเจ้าภาพได้ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องในผู้เป็นพ่อมาตามลำดับ ทำตนให้เป็นมงคลตลอดมา จึงเจริญด้วยลาภยศ ทรัพยสมบัติตั้งตนดำรงตนได้ทุกคน ทำให้ตระกูลของท่านไม่เสื่อม มีแต่เจริญยิ่งขึ้น ผู้บูชาศาสนาของพระพุทธเจ้าด้วยปฏิบัติบูชาย่อมพ้นทุกข์โศกโรคภัยและเวรกรรมทั้งภพนี้และภพหน้าได้ดังตัวอย่างที่ยกมาแล้วฉันใด คณะท่านเจ้าภาพคือลูกหลานของคุณโยม พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ ได้ประพฤติปฏิบัติทำตนเป็นลูกที่ดีตั้งอยู่ในโอวาทคำสั่งและคำสอนของท่าน จึงได้รับผลดีตอบแทนดังปรากฏแก่ลูกทุกคนแล้ว ก็ได้ชื่อว่าบูชาท่านถึงแม้จะล่วงลับไปแล้ว ด้วยปฏิบัติบูชาทำตัวของเราให้รุ่งเรืองก็เท่ากับบูชาพระคุณของคุณให้รุ่งเรืองฉันนั้น

ฉะนั้น อาตมาภาพจึงขอกล่าวสดุดีชมเชยและอนุโมทนากับการบำเพ็ญตนของท่านที่มีต่อคุณพ่อทุกคนเอาไว้ ณ ที่นี้ เพราะท่านได้ทำทั้งอามิสบูชาและปฏิบัติบูชาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ท่านทั้งหลายย่อมประสบความสุขความเจริญสมด้วยพุทธภาษิตบรรหารที่อาตมาภาพยกขึ้นเป็นบทอุเทศข้อกำหนดในการเทศนาข้างต้นนั้นว่า ปูชา จ ปูชนียานํ เอตมฺ มงฺคลมุตฺตมํ การบูชาบุคคลที่ควรบูชา กิริยาที่กระทำเช่นนั้นย่อมเป็นมงคลเหตุนำมาซึ่งความสุขความเจริญอย่างสูงสุด

เทสนาวสาเน ในอวสานต์แห่งพระธรรมเทศนานี้ อาตมาขอเชิญท่านทั้งหลายผู้ร่วมประชุมสโมสรอยู่ ณ ที่นี้ ได้ชื่อว่ามีความดีคือบุญกุศลอันเกิดจากการบำเพ็ญทาน ศีล และภาวนาด้วยกันทุกคน จงประมวลบุญกุศลเหล่านั้นให้เป็นสมานฉันพร้อมใจกันตั้งจิตอุทิศส่วน

ทักษิณากุศลอันนี้ให้แก่คุณโยม พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ ถ้าท่านได้ทราบด้วยญาณวิถีอันใดก็จะได้อนุโมทนาส่วนทักษิณากุศลนี้ ถ้าไม่ทราบด้วยญาณวิถีอันใดเมื่อท่านเจ้าภาพกรวดน้ำราดลดถึงพื้นปฐพีดล เหล่าเทพเจ้าทุกตัวตนเมื่อได้รับการแบ่งส่วนกุศลก็จะได้ทำตนให้เป็นสักขีพยานว่า ทักษิณานุปทานที่ท่านเจ้าภาพประดิษฐานไว้ดีแล้วในพระสงฆ์ผู้เป็นเนื้อ-นาบุญของโลก แล้วนำเอาข่าวสารการบำเพ็ญทักษิณานุปทานนี้ไปประกาศให้คุณโยม พล.ร.จ. เรียง วิภัติภูมิประเทศ ได้ทราบท่านก็จะอนุโมทนาสำเร็จเป็น **ปัตติทานมัย** บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนกุศลที่เขาอุทิศให้ก็จะได้เสวยทิพยสมบัติตามคติวิสัยในสัมปรายภพตามเจตนาปรารภของคณะท่านเจ้าภาพสืบต่อไป

เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจการกล่าวดำรัสโดยการอ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานต์ที่อาตมาภาพได้ชี้แจงแสดงมา ในปูชาคถา โดยมัตยาธิบายอรรถนิยมความ สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายที่มาประชุมสโมสรกัน ณ ที่นี้โดยทั่วหน้ากันทุกท่าน

เอวํ ก็มี

ด้วยประการฉะนี้

กระจกธรรม*

พระนิพนธ์

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

(เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งเป็นสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช)

วัดบวรนิเวศวิหาร

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้ได้เสด็จปรินิพพานแล้วนาน แต่เมื่อพุทธศาสนิกชนผู้นับถือพระพุทธศาสนา น้อมใจระลึกไปถึงพระคุณและความเป็นไปของพระองค์ก็เหมือนเป็นกาลใกล้, เหมือนดังบุคคลที่ระลึกดูอายุของตนที่ล่วงไปโดยลำดับ นับได้หลายสิบปี, แต่เมื่อกำหนดดูความรู้สึกในบัดนี้ ก็จะรู้สึกได้ว่าไม่ช้านานเลย

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่เกิด แก่ปรินิพพาน ไปตามธรรมดาอย่างสามัญสัตว์, เพราะพระองค์ทรงประกอบด้วยพระคุณเป็นอันมาก แม้ทรงเกิดในสกุลกษัตริย์อันสูงศักดิ์มั่งคั่งด้วยทรัพย์สมบัติ มีพระรูปพระโฉมและผิวพรรณงดงาม ได้รับความทะนุบำรุงให้เป็นสุขทั้งกลางวันกลางคืน ซึ่งน่าจะทำให้พระองค์ทรงลุ่มหลงไปอย่างเด็ก ๆ แต่ก็หาเป็นเช่นนั้นไม่, เมื่อพระชนม์เจริญวัยควรแก่การเล่าเรียน, พระบิดาได้จัดการเล่าเรียนให้, พระองค์ก็ทรงตั้งพระหฤทัยเรียนได้ดี จนสามารถประกาศ **ความรู้ ความสามารถของพระองค์ให้ปรากฏในชุมนุมชนได้, นี้เป็นตัวอย่างที่ดี** ของผู้มีอายุอยู่ในวัยเล่าเรียนจะพึงถือเอาเป็นตัวอย่าง, เมื่อพระชนม์เจริญยิ่งขึ้น ได้ทรงอภิเษกสมรสคือแต่งงานกับพระชายา มีปราสาทเป็นที่อยู่เหมาะแก่ฤดูทั้ง ๓ คือฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน มีคนคอยทะนุบำรุงให้เป็นสุขทั้งกลางวันกลางคืน ทั้งได้ทรงรับทำนายไว้ว่า ถ้าทรงครองฆราวาส คือเป็นคฤหัสถ์ครองบ้านเมือง จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ์พระราชาเอกในโลก, ถ้าออกทรงผนวชจะเป็นพระศาสดาเอกในโลกก็ไม่

---

*บทความนี้ได้นำออกอ่านทางวิทยุกระจายเสียงภาคเช้าในวันธรรมสวนะ เมื่อ ๒๖ มีนาคม ๒๔๙๙ และได้ทราบจากบรรณาธิการหนังสือธรรมจักษุว่า มีผู้ขออนุญาตพิมพ์ก่อนครั้งนี้หลายรายแล้ว และเมื่อ ๑๓ เมษายน ๒๔๙๙ ข้าพเจ้าก็ได้ขออนุญาตพิมพ์มาแล้วครั้งหนึ่ง ดังสำเนาอนุญาตที่ปรากฏอยู่ข้างต้นนี้

ทรงลุ่มหลงในความสุขที่ได้ประสพ ทรงช่วยพระบิดาปกครองประชาชน บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในอาณาเขตโดยธรรมคือความถูกต้อง เพราะฉะนั้นบุคคลที่อยู่ในปกครองจึงอยู่ด้วยกันเป็นสุขสำราญทุกทั่วหน้า ไม่มีข้อที่จะพึงติเตียนอย่างใดอย่างหนึ่งเลย, นี้เป็นตัวอย่างที่ดีของผู้มีหน้าที่จะพึงปฏิบัติการงานให้เป็นไปด้วยดี เพื่อประโยชน์แก่ตนเพราะทำตนให้เป็นคนดี เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นเพราะทำเขาให้เป็นสุขสำราญ, ถึงพระองค์ทรงสมบูรณ์ด้วยสุขสมบัติ ความถึงพร้อมด้วยความสุข ได้ทรงปฏิบัติการปกครองให้เป็นไปด้วยดี และเมื่อมีพระชนมายุได้ ๒๙ ปี มีพระโอรสคือลูกชายใหญ่ที่จะสืบสายต่อไป **แต่ก็ทรงพิจารณาเห็นว่าสัตว์โลกคือหมู่สัตว์ผู้เกิดมาแล้วแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไป และในที่สุดก็สลายคือตาย เป็นอันต้องละสิ่งที่ชอบใจทั้งหลายไปเหมือนกันหมด ก็ทรงน้อมเข้ามาในพระองค์ว่า พระองค์ก็ทรงเป็นเช่นนั้นไม่ล่วงพ้นไปได้** จึงทรงสังเวชสลดจิตทรงมุ่งหมายที่จะแสวงหาธรรมะเป็นที่พ้น, เมื่อไม่ทรงเห็นทางที่ทรงแสวงหาในเวลาที่ครองฆราวาสอยู่ได้จึงทรงละสุขสมบัติออกไปแสวงหา ในชั้นต้นได้ไปทรงเรียนในสำนักอาจารย์ที่เขานับถือกันอยู่ก่อน จนมีความรู้เสมออาจารย์ แต่เมื่อทรงพิจารณาถึงผลที่ได้ประสพ ทรงเห็นว่ายังไม่พ้นจากทุกข์ที่พระองค์ทรงมุ่งจะละเสียนั้นได้ จึงทรงละออกจากสำนักอาจารย์นั้นไปทรงปฏิบัติด้วยพระองค์เอง แม้ยังไม่เห็นทางที่จะทรงปฏิบัติอย่างไร ก็ทรงตั้งพระหฤทัยทดลองในทางต่าง ๆ เป็นอันมาก จนถึงได้ทำทุกกรกิริยา คือทำพระองค์ให้ลำบากอย่างยอดยิ่ง มีอดอาหารเป็นต้น แต่ก็ไม่ได้ทรงประสพผลสมประสงค์ จึงพิจารณาเห็นว่า ไม่ใช่ทางที่จะให้ตรัสรู้ จึงกลับเสวยอาหารทะนุบำรุงพระกายให้บริบูรณ์เป็นปกติแล้ว จึงทรงปฏิบัติในทางจิต นี้เป็นตัวอย่างที่ดีของผู้มุ่งความก้าวหน้า ไม่ทำตนให้เป็นคนเลว, ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน แสดงตามเทฺวธาวิตักกสูตร ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง แสดงในเวลาที่ทรงตรัสรู้แล้วนั้นว่า **ทรงปล่อยวางความยึดถือวัตถุทั้งที่มีวิญญาณทั้งที่ไร้วิญญาณ ที่เคยทรงยึดถือว่า นั่นเป็นของพระองค์ และทรงตั้งจิตคิดเว้นจากความประพฤติชั่ว ทางกาย ทางวาจา** เมื่อจิตปราศจากความยึดถือวัตถุ และสงบจากความคิดที่จะประพฤติชั่วทางกาย ทางวาจาแล้ว ก็ทรงพิจารณาดูความนึกคิดของพระองค์ซึ่งเรียกว่า วิตก จึงทรงกำหนดได้ว่า วิตกคือความนึกคิดนั้นแยกได้เป็น ๒ คือ นึกคิดในเรื่องที่ชั่วที่เรียกว่า อกุศลวิตก ๑ นึกในเรื่องที่ดีที่

เรียกว่า กุศลวิตก ๑ นึกคิดในเรื่องที่ชั่วทำจิตให้เศร้าหมองขุ่นมัว ไม่แจ่มใส และเป็นเหตุให้ประพฤติชั่วออกไปทางกาย วาจา, ทรงพิจารณาเห็นว่าเป็นโทษ จึงไม่ทรงวิตกคิดนึกไป ทรงมุ่งนึกคิดแต่ในทางที่ดีที่ชอบ แต่ถึงเช่นนั้น ก็ทรงพิจารณาเห็นว่า แม้นึกไปในเรื่องที่ดีที่ชอบไม่มีโทษ ไม่ทำจิตให้เศร้าหมอง และไม่เป็นเหตุให้เกิดโรค ทางกาย วาจา ก็จริงอยู่ แต่ถ้ามัวนึกคิดอยู่ในเรื่องเช่นนั้น ไม่หยุดพัก ก็ทำให้ร่างกายระส่ำระสาย, เมื่อกายระส่ำระสาย, จิตก็จะระส่ำระสายไปด้วย, ทรงพิจารณาเห็นเช่นนี้แล้วจึงสงบความฟุ้งซ่านของจิต, ท่านแสดงไว้ว่า สงบจากความดำริในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ซึ่งเรียกว่า กามวิตก และสงบจากความคิดชั่วอื่นต่าง ๆ อันรวมเรียกว่า อกุศลวิตก กำหนดอยู่ในอารมณ์อันเดียว จนจิตแน่วแน่เป็นอาเนญชัปปัตตะ (ถึงความไม่หวั่นไหว), ครั้นแล้วจึงทรงน้อมจิตที่ถึงความไม่หวั่นไหวนั้นไปพิจารณา ก็ได้เห็นชาติ ความเกิดของพระองค์แต่ต้นมาโดยลำดับ จนถึงปัจจุบันอย่าง ๑, พิจารณาเห็นความเป็นไปของสัตว์ต่าง ๆ ที่เกิดมาในโลกว่าไม่เหมือนกัน เพราะกรรมที่ได้ทำไว้ต่าง ๆ กัน ผู้ทำกรรมชั่วด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ มีความเห็นผิดประกอบกิจการงานตามความเห็นผิดเบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงอบายทุคติวินิบาต, ส่วนผู้ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ มีความเห็นชอบประกอบการงานตามความเห็นชอบเบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตกย่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ ครั้นแล้วก็ทรงน้อมจิต ที่ถึงความไม่หวั่นไหวแน่วแน่ไปพิจารณาดูพระองค์เอง ซึ่งยังข้องจิตอยู่ในอารมณ์ที่ปรารถนาเป็นต้น ก็ทรงเห็นได้ด้วยพระญาณว่า เป็นเพราะอาสวะคือกิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่กับจิต จำแนกตามพระพุทธภาษิตที่แสดงในที่อื่นเป็น ๓ คือ ราคะ (ความยินดีติดอยู่ในอารมณ์ที่ชอบ) อย่างหนึ่ง ปฏิฆะ (ความยินร้ายติดอยู่ในอารมณ์ที่ไม่ชอบ) อย่างหนึ่ง อวิชชา (ความไม่รู้จริง) อย่างหนึ่ง

ราคะ เมื่อแรงออกไป ก็เป็นราคะที่มีอาการคือความยินดี หรือโลภะ ความอยากได้ในอารมณ์ที่ชอบ เมื่อแรงออกไปอีกก็เป็น อภิชฌา มุ่งได้อารมณ์ที่ชอบไม่เลือกทางดีชั่วผิดถูก นี้เป็นสาย ๑

ปฏิฆะ ความยินร้าย เมื่อแรงออกไปก็เป็น โกธะ ความโกรธ คือพลุ่งพล่านและโทสะ ประทุษร้ายใจ คือทำใจตนเองให้เดือดร้อน, แรงออกไปอีกก็เป็นพยาบาทมุ่งร้ายจนถึงทำร้ายผู้อื่น หรือทำร้ายตนเองก็ได้ นี้สาย ๑

อวิชชา ความไม่รู้ เมื่อแรงออกไปก็เป็นโมหะ คือความหลง แรงออกไปอีกก็เป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด นี้สาย ๑.

เมื่อทรงพิจารณาเห็นอาสวะที่หมักหมมอยู่กับจิตอันเป็นราคะ ปฏิฆะ และอวิชชาเช่นนี้ อาสาวะเป็นกิเลส ทนพระปัญญาที่พิจารณาตามเป็นจริงไม่ได้ก็เสื่อมสิ้นไป, จึงทรงเป็นผู้ปราศจากราคะ ปราศจากปฏิฆะ ปราศจากอวิชชาเป็นวิมุตติ คือหลุดพ้นจากการเกาะเกี่ยวในอารมณ์ หรือในเรื่องต่าง ๆ อันมีอันเป็นไปในโลก แม้จะมากมายก็ไม่ทรงยึดมั่นถือมั่นว่า **เอตํ มม** นั่นของเรา **เอโส หมสฺมิ** เราเป็นนั่น **เอโส เม อตฺตา** นั่นเป็นตัวตนของเรา. เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ได้ประสบสุขอย่างละเอียดประณีต ซึ่งเรียกว่า วิมุตติสุข สุขอันเกิดจากวิมุตติ หรือเกิดเพราะความพ้น. ถ้าจะเปรียบพอให้เห็นง่าย ๆ สำหรับปุถุชนเรา ก็เหมือนดังบุคคลติดข้องขัดอยู่ในสิ่งใด ย่อมไม่ปลอดโปร่งสบายใจ หรือกระวนกระวาย, ถ้าหลุดพ้นจากความขัดข้องเสียได้ ย่อมรู้สึกปลอดโปร่งใจขึ้นมาทันที ความสุขที่เกิดขึ้นเพราะหลุดพ้นเช่นนี้ เทียบด้วยวิมุตติ, นี้เป็นอัตตหิตสมบัติ ความถึงพร้อมด้วยประโยชน์เกื้อกูลของพระองค์ ถ้าจะแสดงตามพระบารมี ๑๐ ประการ ก็คือ ความปล่อยวางความยึดถือวัตถุทั้งปวงเสียได้ เป็นทานบารมี, ความสงบจิตจากความคิดจะทำชั่ว เป็นศีลบารมี, ความตั้งจิตมั่นมีอารมณ์เป็นอันเดียว กำจัดกาม กำจัดอกุศลทั้งหลายเสียได้ เป็นเนกขัมมบารมี, ทรงพิจารณาเห็นตามเป็นจริง จนปล่อยความยึดถือมั่นที่เคยยึดถือไว้ เพราะไม่รู้ตามเป็นจริง เป็นปัญญาบารมี, เมื่อเป็นเช่นนี้ วิมุตติคือความหลุดพ้นย่อมเกิดขึ้นตามลำดับ ไม่ต้องทรงทำกิจที่เป็นส่วนผล, ถ้าจะทรงอยู่ด้วยวิมุตติสุข สุขอันเกิดจากความหลุดพ้นก็ทรงอยู่ได้ตลอดไปไม่ต้องเดือดร้อน กระวนกระวายอย่างไร, แต่อาศัยพระกรุณา คือสงสารปรารถนาให้คนทั้งหลายพ้นจากทุกข์ทั่วถึงกัน จึงทรงบากบั่นเที่ยวแสดงคำสั่งสอน ทำคนที่ยังไม่รู้ธรรมให้รู้ธรรม ทำคนที่ยังไม่เข้าใจเนื้อความ ให้เข้าใจเนื้อความ ทำคนที่ยังไม่ได้ปฏิบัติตาม ให้ปฏิบัติตามจนได้บรรลุผลอันเกิดแต่การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ได้ชื่อว่า ศาสน-ธรรม ธรรมะคือคำสั่งสอน ธรรมคือคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น แม้จะมีมากมายเท่าไร เมื่อรวมลง ก็ทรงแสดงที่บุคคล เพื่อให้บุคคลรู้เห็นตามเป็นจริงในสัจจธรรม ธรรมะที่เป็นตัวจริง ตั้งแต่ส่วนหยาบจนถึงละเอียดขึ้นไปโดยลำดับ

เพราะฉะนั้น คำว่าธรรมะ เมื่อว่าโดยตรงก็ได้แก่สภาพที่ทรงตนเองได้ คือเป็นอย่างไร ? ก็เป็นอย่างนั้น ไม่แปรปรวนเปลี่ยนแปลง เมื่อแยกออกไปก็เป็น ๒ คือเป็นอกุศลธรรม ธรรมที่เป็นอกุศล ส่วนชั่วอย่าง ๑, กุศลธรรม ธรรมที่เป็นกุศล ส่วนดีอย่าง ๑ ธรรมเหล่านี้เป็นส่วนเหตุ, ถ้าบุคคลทำอกุศลธรรมให้เกิดมีขึ้นเป็นเหตุ ก็ได้ผลคือบุคคลเป็นอกุศล เป็นคนไม่ดี หรือเป็นคนชั่ว, แม้จะมีพวกพ้องของตัวยกย่องกันว่าดี ก็ไม่ดีไปได้, เช่นบุคคลผู้มีใจร้าย ยกย่องคนที่ฆ่าและทำร้ายผู้อื่นว่าเป็นคนดี, แต่ลองนึกดูตัวเองว่า ถ้าผู้อื่นเขาทำแก่ตนเช่นนั้นบ้าง ตนเองจะบอกอย่างไร ก็คงต้องบอกว่าไม่ดี, นี้เป็นตัวอย่าง แต่ถ้าเว้นจากการฆ่า การทำร้ายกันและกัน, ตนเองก็ไม่ฆ่าและไม่ทำร้ายผู้อื่น, ผู้อื่นก็ไม่ฆ่าและทำร้ายตนเช่นนี้, ผลก็คือบุคคลเป็นคนดีเป็นกุศล, ตนเองก็อยู่เป็นสุข ผู้อื่นก็อยู่เป็นสุข ส่วนคนที่มีความโลภครอบงำใจ ก็ยกย่องบุคคลที่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้มาเป็นของตนว่าดี ยิ่งเอามาได้มากเท่าไรก็นิยมชมกันว่าเป็นคนดีเท่านั้น แต่ถ้าเขามาถือเอาของตนเข้า ด้วยอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง เราก็ไม่ชอบและจะโกรธแค้นขัดเคือง เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งชอบ อีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่ชอบ ฝ่ายหนึ่งได้ ฝ่ายหนึ่งเสีย ดังนี้ จะเป็นคนดีตามคลองธรรมหาได้ไม่, เมื่อบุคคลเว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้ ทั้งตัวเองทั้งผู้อื่นก็ประพฤติอย่างนั้น ก็จะอยู่ด้วยกันเป็นสุขไม่เบียดเบียนกันและกัน, นี้เป็นตัวอย่างที่จะพึงเห็นได้.

คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมประกาศแสดงสัจจธรรม ธรรมะที่เป็นจริง และเป็นไปตามเหตุผลดังแสดงมานี้เป็นต้น ในส่วนอื่น ๆ ก็พึงพิจารณาเทียบเคียงได้เช่นเดียวกัน ความตั้งใจประพฤติดี ประพฤติชอบ อันได้ชื่อว่าเป็นกุศลนั้น ท่านจำแนกไว้ ๔ ภูมิคือ กามาวจรกุศล ความดีของผู้ยินดีอยู่ในกามอย่างหนึ่ง, รูปาวจรกุศล ความดีของผู้ที่ยึดมั่นในรูปนิมิตที่ตนได้ทำให้ปรากฏขึ้น สงบความฟุ้งซ่านของจิตใจเสียได้อย่าง ๑, อรูปาวจรกุศล ความดีที่บุคคลทำให้เกิดขึ้นด้วยเพ่งอรูปธรรม ธรรมที่ไม่มีรูป จนจิตใจแน่วแน่มั่นคง และยึดมั่นอยู่อย่างหนึ่ง, เหล่านี้เป็นโลกิยะ แม้เป็นกุศลส่วนดีส่วนชอบ ก็ยังแปรปรวนเปลี่ยนแปลงได้ อีกชั้นหนึ่งคือ โลกุตตรกุศล ความดีความชอบของบุคคลผู้ประพฤติดีประพฤติชอบ ด้วยการพิจารณาเห็นตามเป็นจริงแล้วไม่ยึดมั่นถือมั่น เช่นพิจารณาเห็นกายตนเป็นต้นว่า เกิดขึ้นแล้วและแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไป เป็นเด็กเล็กเด็กใหญ่ เป็นหนุ่ม

เป็นสาว จนถึงผู้ใหญ่แก่เฒ่าในที่สุดก็สลาย ทำความรู้ให้เกิดขึ้นด้วยพิจารณาเห็นตามเป็นจริง และปล่อยวางความยึดมั่นกายตน กายผู้อื่นและสิ่งอื่นเสียได้ เป็นผู้รู้จักตามเป็นจริง ความหลุดพ้นจากการยึดถือเช่นนี้ เป็นโลกุตตรกุศล ความดีของท่านผู้พิจารณาเห็นตามเป็นจริง จนเป็นผู้รู้ผู้พ้น ผู้รู้นั้นเป็นผู้คงที่ ไม่แปรปรวนเปลี่ยนแปลงเหมือนรูปกาย กายที่เป็นส่วนรูป, เพราะรูปกายมีเกิดก็ต้องมีแปรปรวนเปลี่ยนแปลง ในที่สุดก็ต้องสลายไป ฉะนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงแสดงแนะนำแต่พระวักกลิผู้พอใจยินดีในพระรูปพระโฉมของพระพุทธเจ้า ติดตามดูไปเสมอว่า ประโยชน์อะไรด้วยกายอันเน่านี้, ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเราดังนี้ ถ้าจะเทียบเพื่อให้เห็นพอเป็นทางเข้าใจ ก็เช่นบุคคลยังไม่รู้หนังสือ เห็นโทษของการไม่รู้หนังสือ แล้วก็เรียนหนังสือไป, เมื่อเรียนได้เท่าไรก็อ่านหนังสือออกเท่านั้น โดยลำดับจนถึงที่สุด, เมื่อความรู้หนังสือเกิดขึ้นเท่าไร ก็ขจัดความไม่รู้หนังสือให้หมดไปเท่านั้น ความรู้หนังสือนั้นแม้จะไม่ได้อ่าน ก็คงมีอยู่ในตัวเอง, เช่นในบัดนี้ บุคคลผู้รู้หนังสือ ไม่ได้อ่านหนังสือ จะบอกว่า ความรู้หนังสือไม่มีหาได้ไม่, เพราะเมื่อนำหนังสือมาอ่านเมื่อไร, ความรู้หนังสือก็แสดงให้ปรากฏเมื่อนั้น ความรู้นั้นไม่ได้แปรปรวนเปลี่ยนแปลง เพราะเป็นส่วนผล, แต่ส่วนเหตุเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป, สัจจธรรม ธรรมที่เป็นจริงนี้ก็คงอยู่เป็นธรรมดา ไม่ใช่ภาษาใดภาษาหนึ่ง แต่ว่าบุคคลผู้รู้สัจจธรรมนั้น จะแสดงให้ผู้อื่นรู้ได้ ก็ต้องอาศัยคำพูด จึงจะแสดงให้ผู้อื่นรู้ได้ เช่นการกินอาหารในภาษาหนึ่งก็ว่าอย่างหนึ่ง ในภาษาอีกอย่างหนึ่งก็ว่าอีกอย่างหนึ่งไม่เหมือนกัน แต่กิริยาที่กินนั้นคงเป็นเหมือนกันหมด เพราะฉะนั้น เมื่อไม่ใช้ภาษา ใช้แต่กิริยาหรืออาการ เช่นจะบอกผู้อื่นที่ไม่รู้ภาษากันให้รู้ว่ากินอาหารอย่างไร ก็ทำมือหยิบอาหารนำเข้าป้อนปาก แล้วก็เคี้ยวและก็กลืนลงไป, คนที่ไม่รู้จักภาษากันเห็นอาการเช่นนั้น ก็เข้าใจได้เหมือนกันหมด แต่ถ้าเป็นคำพูดก็เป็นไปตามภาษา สัจจธรรมที่เป็นจริง ก็ไม่มีภาษาไม่ประกอบด้วยภาษา (ส่วนอื่น ๆ ต่อไปก็พึงเทียบโดยนัยนี้), พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศสัจจธรรมในประเทศมคธ จึงทรงประกาศด้วยภาษามคธ, ภาษามคธจึงได้ชื่อว่าเป็นภาษาบาลี, คนที่ไม่รู้จักภาษามคธ ฟังก็ไม่รู้ ไม่เข้าใจได้) ต่อเมื่อได้เรียนภาษามคธแล้ว และฟังคำสั่งสอนนั้นได้ความรู้ความเข้าใจนำไปแสดงในภาษาอื่น ๆ ต่อไปอีกก็ทำให้คนทั้งหลายได้ความรู้ความเข้าใจสืบเนื่องกันไป เช่นในบัดนี้ ในประเทศสยามก็

แสดงสัจจธรรมด้วยภาษาไทย ในประเทศเขมรก็แสดงสัจจธรรมด้วยภาษาเขมร ในยุโรปก็แสดงสัจจธรรมด้วยภาษาชาวยุโรปอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงมีคนนับถือพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป ความที่เป็นเช่นนี้ เพราะบุคคลสนใจที่จะรู้สัจจธรรมนั้น และตั้งใจศึกษาคือไม่รู้ก็เรียนให้รู้, ถ้าไม่เข้าใจก็เรียนให้เข้าใจ, ยังไม่เคยปฏิบัติตามก็ปฏิบัติตาม เมื่อเป็นเช่นนี้ สัจจธรรมก็จักปรากฏขึ้นในจิตใจของผู้นั้นเอง ตั้งแต่ส่วนหยาบจนถึงส่วนละเอียด, แต่ถ้าบุคคลไม่สนใจที่จะรู้ แม้จะได้ฟังคำที่แสดงสัจจธรรมด้วยภาษาของตน, สัจจธรรมก็ผ่านไปไม่มาเกี่ยวข้อง ท่านจึงเปรียบไว้เหมือนดังลมพัดผ่านตาข่าย ก็ล่วงเลยไปไม่ติดข้องอยู่ฉะนั้น ส่วนบุคคลที่สนใจสัจจธรรมนั้น ก็ตั้งใจศึกษาตั้งแต่เบื้องต้นเป็นลำดับขึ้นไปให้ได้ความรู้ความเข้าใจ แต่จะให้เห็นจริงได้ ต้องนำคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ประกาศสัจจธรรมนั้น เข้ามาตรวจดูที่ตน ให้เห็นว่าตนเป็นอย่างไร เพื่อสอบดูกับคำสั่งสอนนั้น

คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้ ท่านจัดไว้เป็นพระไตรปิฎกคือปิฎก ๓ และก็ไม่ได้แสดงที่อื่น แสดงที่บุคคลนั้นเอง เพราะฉะนั้น ทุกคนจึงได้ชื่อว่ามีพระ-ไตรปิฎกอยู่ด้วยกันทุกคน ไม่ว่างเว้น, แต่ว่าเมื่อไม่ตั้งใจอ่านพระไตรปิฎก คือตัวเองให้รู้ว่าเป็นอย่างไร แม้มีตนเองซึ่งเป็นพระไตรปิฎกอยู่ที่ตนเองไม่รู้ตามเป็นจริง, ต่อเมื่อมุ่งจะรู้สัจจธรรม นำคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาพิจารณาที่ตน ให้เห็นว่าตนเป็นพระไตร-ปิฎก คือ **พระวินัย** อันห้ามความประพฤติชั่วก็ที่ตนเอง ไม่ได้ห้ามผู้อื่น **พระสูตร** แสดงเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจก็แสดงที่ตนเอง ไม่ได้แสดงที่อื่นไกลออกไป **พระอภิธรรม** หรือปรมัตถธรรม ธรรมที่แสดงเฉพาะสัจจธรรมที่เป็นจริง ไม่กล่าวถึงบุคคลก็แสดงที่ตนหรือบุคคลนั้นเอง เพื่อบุคคลพิจารณาอภิธรรม หรือปรมัตถธรรมที่ตน ด้วยเหตุนี้ทุกคนจึงควรสนใจฟังคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งประกาศแสดงสัจจธรรมไว้และโดยตรงก็ประกาศแสดงที่บุคคลเหมือนกับประทาน กระจกเงาที่สำหรับ ส่องดูตนให้ เห็นว่าเป็นอย่างไร ฉะนั้น, บุคคลทุกคน เมื่อต้องการจะเป็นคนสะสวยงดงาม จะตกแต่งตนให้สะสวยงดงาม โดยไม่อาศัยกระจกเงาส่องดู ก็จะไม่สำเร็จประโยชน์ได้ดี, ต่อเมื่อใช้กระจกเงาส่องดูว่าร่างกายของตนให้เห็นว่าเป็นอย่างไร ที่ไหนดีก็คงไว้ ที่ไหนไม่ดีก็แก้ ทำจนสุดความสามารถ, นี้เป็นเรื่องตกแต่งกาย (การแต่งกายนี้ แม้จะแต่งอย่างไร ก็แก้ แก่ เจ็บ ตาย

ไม่ได้) แต่คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เหมือนดังกระจกเงาส่องดูจิตหรือใจ เพื่อให้บุคคลรู้จักจิตใจของตนว่าเป็นอย่างไร เช่นเมื่อความโลภเกิดขึ้นครอบงำใจ ปล่อยใจให้เป็นไปตามอำนาจของความโลภ ก็โลภมุ่งที่จะให้ได้ แต่ถ้ากลับมาดูที่ใจว่าทำไมจึงมุ่งที่จะให้ได้ ก็เพราะความโลภที่เกิดขึ้นที่ใจชักนำนั้นเอง, คนที่โกรธผู้อื่น จนมุ่งถึงล้างผลาญทำลายและก็ทำไป เพราะเหตุไร, เมื่อตรวจสอบดูที่ใจก็จะเห็นได้ว่า เพราะความโกรธเกิดขึ้นครอบงำใจตนเองนั่นเอง ยอมอยู่ใต้อำนาจความโกรธ ยอมให้ความโกรธชักนำไป จึงได้ไปทำร้ายผู้อื่น, เมื่อความหลงเกิดขึ้นจนถึงครอบงำใจได้ ก็เพราะไม่ดูให้เห็นตามเป็นจริงอย่างไร ปล่อยให้ความหลงชักนำไป ให้ไปหลงในอารมณ์ต่าง ๆ จนถึงเห็นผิดจากจริง ไม่ได้หันเข้ามาดูใจของตน, ต่อเมื่อหันกลับเข้ามาดูใจของตนว่าเป็นอย่างไร, ความหลงเกิดขึ้นอย่างไร ก็ได้รู้อย่างนั้น, เมื่อรู้เช่นนี้แล้ว จะทำจะพูดอะไร ก็เลือกทำเลือกพูดไปให้พ้นจากความหลง รวมความว่า ตรวจดูใจให้พ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ได้ชื่อว่า แต่งตนให้สวยงามขึ้นอีก แต่โดยตรงก็แต่งจิตใจ หรือจิตของตนนั่นแหละ จิตหรือใจเมื่อถูกโลภ โกรธ หลง ครอบงำ ย่อมทำให้เศร้าหมอง แรงเข้าก็ทำให้ผิวพรรณเศร้าหมองไปด้วย, เมื่อใจแช่มชื่นผ่องใสขึ้น เพราะสงบจากโลภ โกรธ หลงก็แสดงให้ผิวกายแช่มชื่นผ่องใสขึ้น ปรากฏแก่คนอื่น คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันประกาศแสดงสัจจธรรม, โดยตรงก็ประกาศให้บุคคลพิจารณาดูตน แล้วตกแต่งตนให้ดีให้งามตามความสามารถที่จะพึงทำได้ การระลึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยพระคุณที่มีที่เป็นไป ทำให้เกิดศรัทธาความเชื่อ ปสาทะความเลื่อมใสในเบื้องต้น, ต่อแต่นั้นตั้งใจศึกษาคำสั่งสอนของพระ-สัมมาสัมพุทธเจ้าอัน ประกาศแสดงสัจจธรรมให้ ได้ความรู้ความเข้าใจน้อม นำมาพิจารณาที่ตนให้เห็นตามเป็นจริงเช่นนี้, การระลึกถึงพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ชื่อว่าเป็นการดีเป็นบุญ เป็นเครื่องชำระความชั่ว, เป็นกุศล เป็นกิจที่ดีที่ชอบของบุคคลที่ฉลาด ไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของความชั่ว ด้วยประการฉะนี้.

(จากหนังสือธรรมจักษุเล่ม ๔๑ ตอน ๑-๒ ตุลาคม–พฤศจิกายน ๒๔๙๘)

การบำรุงมารดาบิดา

เป็นมงคลสูงสุด

มาตาปิตุอุปฏฺฐานํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ

การบำรุงมารดาบิดา เป็นมงคลสูงสุด

สตรีผู้ยังบุตรให้เกิด ชื่อว่า มารดา บุรุษผู้ยังบุตรให้เกิด ชื่อว่า บิดา, มารดาบิดาเหล่านั้น มารดาเท่านั้นเป็นผู้ทำกิจที่ทำได้ด้วยยาก นับแต่สัตว์เริ่มเกิดในครรภ์ ย่อมมีอาการแพ้ท้อง และต้องถนอมครรภ์อยู่เป็นเวลานานเกือบปีหนึ่งแล้วจึงคลอด เมื่อบุตรคลอดออกมาแล้ว มารดาย่อมต้องเลี้ยงดูปลอบโยนบุตรผู้ร้องไห้ด้วยน้ำนม ด้วยเพลงขับกล่อม และด้วยเครื่องกกคืออวัยวะ (คือให้บุตรนอนอยู่ในระหว่างถัน) แต่นั้นเมื่อแดดและลมกล้า มารดาก็มีความหวั่นใจ "โอ้ ลมพัด แดดกราดเบื้องบนของลูกเรา" ต้องคอยดูแลบุตรผู้ยังเป็นทารกซึ่งไม่เดียงสา ด้วยดวงใจอันแนบสนิทยามบุตรเจ็บไข้ได้ป่วยก็เอาใจใส่ช่วยรักษาพยาบาลเพื่อให้หายจากโรคาพยาธินั้น ๆ โดยมิได้เห็นแก่ความสุขส่วนตัว สู้ทนต่อความเหนื่อยยากตรากตรำแม้จะต้องอดหลับอดนอนก็ต้องสู้ทน เพื่อหวังผลให้ลูกได้รับแต่ความสุข มารดาย่อมคุ้มครองทรัพย์ แม้ของทั้งสอง (คือของบิดาและมารดา) ไว้เพื่อบุตร เมื่อบุตรเจริญวัยขึ้นมาและเที่ยวไปในเวลาค่ำคืนไม่กลับมาตามเวลา มารดาย่อมมีนัยน์ตาทั้งสองคลอไปด้วยน้ำตา มองหาบุตรอยู่ ย่อมมีความเดือดร้อนด้วยประการฉะนี้ จึงนับว่า เป็นผู้มีอุปการะมาก

มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร

มารดาบิดาทั้งสองนั้น ท่านเรียกว่า "พรหม, บุพพเทพ, บุพพาจารย์, และอาหุไนยบุคคล" ของบุตรเปรียบเหมือนท้าวมหาพรหม ย่อมไม่ละภาวนาทั้ง ๔ ในหมู่สัตว์ฉันใด, มารดาบิดาก็มิได้ละภาวนาทั้ง ๔ ในบุตรฉันนั้น, จริงอยู่ เมื่อบุตรอยู่ในท้อง, มารดาบิดานั้นเกิดเมตตาจิตขึ้นในบุตรว่า เมื่อไรหนอ เราจึงจักเห็นลูกน้อยไม่มีโรค ?

อนึ่ง ในกาลใด บุตรนั้นยังอ่อนนอนหงายอยู่, ถูกสัตว์ทั้งหลายมีเล็นเป็นต้นกัด หรือถูกการนอนเป็นทุกข์ บีบคั้น ร้องไห้อยู่ ในกาลนั้นท่านทั้ง ๒ ก็เกิดความกรุณาขึ้น เพราะ

ได้สดับเสียงบุตรนั้น อนึ่งในเวลาบุตรวิ่งไปวิ่งมาเล่นได้ก็ดี ในเวลาบุตรตั้งอยู่ในวัยงาม (น่า-ดู น่าชม) ก็ดี, ท่านทั้ง ๒ ก็มีจิตอ่อนโยน บันเทิงเบิกบาน เพราะมองดูบุตรน้อย, ในกาลนั้น ท่านทั้งสองย่อมได้ความบันเทิง (มุทิตา)

อนึ่ง ในกาลใด บุตรนั้นทำการเลี้ยงภรรยา แยกครองเรือน ในกาลนั้นท่านทั้ง ๒ ก็เกิดความมัธยัสถ์ขึ้นว่า "บัดนี้ลูกน้อยของเราอาจเพื่อจะเลี้ยง (ตน) ได้โดยธรรมดา (ตามลำพัง) ของตน." ในกาลนั้นท่านทั้ง ๒ ย่อมได้ความวางเฉย (อุเบกขา)

มารดาบิดาทั้ง ๒ นั้น ท่านเรียกว่า "พรหม" เพราะท่านมีความประพฤติเช่นกับพรหม เพราะได้พรหมวิหารในบุตรทั้งหลายครบ ๔ อย่างตามกาล ด้วยประการฉะนี้

มารดา บิดา เป็น อาหุไนยบุคคลของบุตร

มารดาบิดานั้น ย่อมควรซึ่งวัตถุมีข้าวและน้ำเป็นต้น อันบุตรทั้งหลายนำมาบูชาต้อนรับ จัดแต่ง คือเป็นผู้สมควรเพื่ออันรับข้าวและน้ำเป็นต้น เพราะเป็นผู้มีอุปการคุณ ฉะนั้น มารดาบิดาท่านจึงเรียกว่าอาหุไนยบุคคล (ของบุตร)

ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาค จึงตรัสไว้ในสหพรหมสูตร ในติกนิบาต และจตุก-นิบาตอังคุตรนิกายว่า "ภิกษุทั้งหลาย คำว่า "พรหม" นั้น เป็นชื่อของมารดาบิดา คำว่า "บุพพเทพ" คำว่า "บุพพาจารย์" คำว่า "อาหุไนยบุคคล" นั้น เป็นชื่อของมารดาบิดาข้อนั้นเป็นเพราะเหตุอะไร ภิกษุทั้งหลาย เพราะมารดาบิดา เป็นผู้มีอุปการะมาก บำรุงเลี้ยงแสดงโลกนี้แก่บุตรทั้งหลาย"

คำปฏิการะ (การตอบแทน) แก่มารดา

มารดาบิดานั้นเป็นผู้มีอุปการะมาก พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า เป็นเหตุแห่งความเป็นพรหมเป็นต้น อันเป็นเหตุที่บุตรไม่อาจทำตอบแทนแก่มารดาบิดานั้นให้สิ้นสุดโดยประการใด ๆ ด้วยอุปการะอันเป็นโลกิยะได้เลย ก็ถ้าบุตรวางมารดาไว้บนจะงอยบ่าขวา (ในฎีกาทุกนิบาต อังคุตตรนิกาย ท่านกล่าวว่า "บรรดามารดาบิดา มารดาเท่านั้นมีอุปการะมากกว่า เหตุนั้นพระอาจารย์ทั้งหลาย จึงกล่าวจะงอยบ่าข้างขวาสำหรับมารดานั้นเท่านั้น เพราะมารดานั้น

เป็นผู้อันบุตรจะพึงตอบแทนโดยควรเป็นประมาณ) บิดาไว้บนจะงอยบ่าซ้ายโดยหมายจักตอบแทนแก่ท่าน พึงประคับประคองในอวัยวะทั้งปวง ทำการบำรุงท่านผู้ดำรงอยู่บนจะงอยบ่าทั้ง ๒ นั้นนั่นแหละด้วยกิจมีการอบกลีนเป็นต้น แม้มารดาบิดานั้นพึงนั่งถ่ายปัสสาวะและอุจจาระบนจะงอยบ่าทั้ง ๒ ของบุตรนั้นแล บุตรนั้นถึงทำอยู่อย่างนั้นตลอด ๑๐๐ ปี ก็ไม่อาจทำตอบแทนแก่ท่านได้เลย แม้ถ้าบุตรพึงสถาปนาบิดาไว้ในความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ์ มารดาไว้ในความเป็นพระอัครมเหษีของพระเจ้าจักรพรรดิ์ไซร้แม้อย่างนั้น ก็ไม่อาจทำตอบแทนได้เหมือนกัน

ส่วนบุตรใด ตั้งมารดาบิดาผู้ถึงพร้อมด้วยอธรรม มีความเป็นผู้ไม่มีศรัทธาเป็นต้น ไว้ในธรรมทั้งหลายให้มีความถึงพร้อมด้วยศรัทธาเป็นต้น บุตรนั้นชื่อว่า อาจทำตอบแทนได้ด้วยเหตุมีประมาณเท่านี้ ด้วยเหตุนั้นพระผู้มีพระภาค จึงตรัสไว้ในมาตาปิตุคุณสูตรในทุกนิบาตอังคุตตรนิกายว่า "ภิกษุทั้งหลาย เราไม่กล่าวการทำตอบแทนได้ง่ายแก่ท่านทั้ง ๒ ท่านทั้งสองเป็นไฉน ? (ท่านทั้ง ๒) คือ มารดาและบิดา บุตรพึงประคับประคองมารดาด้วยบ่าข้างหนึ่ง, พึงประคับประคองบิดาด้วยบ่าข้างหนึ่ง, เขามีอายุ ๑๐๐ ปีเป็นอยู่ (มีชีวิต) ๑๐๐ ปี และเขาพึงทำการบำรุงมารดาบิดานั้นด้วยการอบกลิ่น การนวด การให้อาบน้ำและการดัด, และท่านทั้ง ๒ นั้นพึงถ่ายปัสสาวะและอุจจาระ บนบ่าทั้งสองนั้นนั่นแล ภิกษุทั้งหลายกิจอย่างนั้นยังไม่เป็นอันบุตรทำแล้ว หรือทำตอบแทนแล้วแก่มารดาบิดาเลย ภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง บุตรพึงสถาปนามารดาบิดาในราชสมบัติอันเป็นอิสราธิปัตย์แห่งแผ่นดินใหญ่นี้อันมีรัตนะ ๗ ประการมากมาย, ภิกษุทั้งหลาย กิจอย่างนั้นยังไม่เป็นอันบุตรทำแล้ว หรือทำตอบแทนแล้วแก่มารดาบิดาเลย ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุอะไร ? ภิกษุทั้งหลาย เพราะมารดาบิดามีอุปการะมากบำรุงเลี้ยงแสดงโลกนี้แก่บุตรทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย ก็บุตรใดแลยังมารดาบิดาผู้ไม่มีศรัทธา ให้สมาทานดำรงตั้งอยู่ในศรัทธาสัมปทา, ยังมารดาบิดาผู้ทุศีล ให้สมาทานดำรงตั้งอยู่ในสีลสัมปทา, ยังมารดาบิดาผู้ตระหนี่ ให้สมาทานดำรงตั้งอยู่ในจาคสัมปทา, ยังมารดาบิดาผู้ปัญญาทราม ให้สมาทานดำรงตั้งอยู่ในปัญญาสัมปทา, ภิกษุทั้งหลาย ด้วยเหตุมีประการเท่านี้แล กิจนั้นจึงชื่อว่า เป็นอันบุตรทำแล้ว ทำตอบแทนแล้ว และทำยิ่งแล้ว แก่มารดาบิดา."

บุตรผู้ปฏิบัติผิดในมารดาบิดา ย่อมประสพทุกข์

(เรื่องพระมหาโมคคัลลานะ)

ในอดีตกาล บุรุษคนหนึ่ง ในกรุงพาราณสี เชื่อคำภรรยา ต้องการจะฆ่ามารดาบิดาของตน นำท่านทั้งสองไปด้วยยานน้อย ในเวลาถึงกลางดง จึงกล่าวว่า "พวกโจรอยู่ ณ ที่นี้ ฉันจักลงไป" จึงวางเชือกไว้ในมือของบิดา ลงไปทำอาการดุจพวกโจรตั้งขึ้นแล้ว โบยมารดาบิดา, ท่านทั้ง ๒ นั้นเว้นจากการเห็นบุตร เพราะเป็นผู้เสียจักษุ จำบุตรไม่ได้ จึงคร่ำครวญเพื่อประโยชน์แก่บุตรอย่างเดียวว่า "ลูก พวกโจรชื่อโน้นกำลังฆ่าเราทั้ง ๒, เจ้าจงหลีกไปเสีย" เขาคิดว่า "มารดาบิดานี้ถูกเราโบยอยู่ ยังคร่ำครวญเพื่อประโยชน์แก่เราฝ่ายเดียว, เราทำกรรมไม่สมควร" ดังนี้แล้ว ปลอบท่านทั้ง ๒ นวดมือและเท้า พูดว่า "แม่และพ่อ โจรหนีไปแล้ว จึงนำกลับมายังเรือนของตนตามเดิมอีก ด้วยกรรมนั้น เขาไหม้ในนรกสิ้นเวลาช้านาน, ด้วยเศษวิบากถูกโจรทุบให้ละเอียดแล้วถึงความตายตลอด ๑๐๐ อัตภาพ ในอัตภาพที่สุด เป็นพระมหาโมคคัลลานะถูกพวกโจรประหารด้วยกำลังแห่งกรรมนั้นและปรินิพพานแล้ว

ผู้บำรุงมารดาบิดา ย่อมพ้นภัย

บรรดาบุคคลผู้บำรุงมารดาบิดา แม้ถูกยิงด้วยศรอันอาบด้วยยาพิษ ย่อมพ้นจากทุกข์ คือมรณะได้ ดุจสุวรรณสามพระโพธิสัตว์, แม้ติดอยู่ในบ่วงก็พ้นจากทุกข์ คือมรณะได้ ดุจพระโพธิสัตว์ผู้เป็นพระยาแร้ง และพระยานกแขกเต้าเป็นต้น ซึ่งเป็นผู้ปรนนิบัติมารดา-บิดาของตนโดยเคารพ

บุคคลเมื่อปรารถนาความพ้นจากทุกข์ เล็งเห็นประโยชน์สุขของตน พึงทำการเลี้ยงพรหม (คือมารดาบิดา) อันเป็นกิจสูงสุดในกาลทุกเมื่อ เหมือนพระโพธิสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น

จากมงคลทีปนีแล

สำนวนกลอน

สำนวนกลอนออกอากาศเมื่อวันศุกร์ที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๖ ณ สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ ในรายการมรดกกวี ซึ่งได้รับจากคุณสุวรรณี จามพันธ์ เมื่อ ๒๓ ม.ค. ๒๕๑๖

พรหมาติ มาตาปิตโร

บิดามารดา คือ พระพรหมของบุตร

บิดามารดาเป็นบูรพาจารย์ ประสิทธิ์ประสาทสอนบุตรสุดถวิล เริ่มแต่รู้ความเป็นอาจินต์ ไม่สุดสิ้นในกระบวนที่ควรรู้ ทั้งทำมาหาเลี้ยงเที่ยงพิทักษ์ ด้วยความรักหนักเอาเบาก็สู้ สอนลำพังยังไม่พอขอพึ่งครู หวังเชิดชูลูกให้สวยด้วยวิชา

ของ คุณกระแสร์ ทองสารี

ลูกเดินได้พาไปวัดฝึกหัดจิต ให้เข้าจิตเข้าใจในศาสนา สอนอ่านเขียนเรียน กอ.ขอ. กอ. อา. กา. ให้วิชาหาทรัพย์กันอับจน หาคู่ครองให้ดองเดี่ยวเป็นเกลียวรัก ให้ทั้งหลักทรัพย์สินไว้กินผล พ่อแม่เป็นพรหมแท้แก่ลูกตน ลูกทุกคนควรมั่นกตัญญู

ของ คุณวินัย แซ่ปา

เกิดมาเป็นมนุษย์สุดแสนยาก คุณพ่อแม่ลำบากมากเหลือเข็ญ แม่อุ้มท้องพ่อเลี้ยงดูกู้รำเค็ญ กว่าเกิดเป็นคนมาแสนช้าจริง เมื่อยังเล็กคุณพ่อพนอเผ้า คุณแม่เล่าให้ดูดนมชื่นชมยิ่ง ครั้นเติบใหญ่ให้ความรู้คู่แอบอิง จัดทุกสิ่งลูกต้องการท่านดุจพรหม

ของ คุณสุนทร ปิยะโหตะระ

แม่เหมือนเรือพ่อเหมือนพายหมายพาลูก ให้เดินถูกตรงถึงซึ่งวิถี อันตราตรูหรูเลิศเชิดชีวี ท่านหวังดีเมตตาและการุณ ทั้งมุทิตาอุเบกขาสี่หน้าล้อม แม่พ่อพร้อมจุนเจือกอบเกื้อหนุน ลูกควรมั่นกตัญญูรู้พระคุณ ท่านให้ความอบอุ่นเหมือนพระพรหม

ของ คุณ อ. อภิวัณณา

ตั้งแต่เล็กจนใหญ่อยู่ในโลก มีทั้งทุกข์ทั้งโศกเคล้าผสม ทั้งลำบากทั้งสบายหลายอารมณ์ ทั้งขื่นขมทั้งสนุกทุกทุกวัน ด้วยบารมีพรหมทองของพ่อแม่ ที่เข้าแผ่ปกเกล้าเคล้าประสาน ให้พวกลูกทั้งหลายได้สำราญ จึงนับท่านประเสริฐเลิศพรหม

ของ คุณถาวร ดาสิริ

มีลูกลูกลากยากใจเหลือ สอนไม่เชื่อเบื่อระอาตั้งหน้าผลาญ เที่ยวก่อกรรมทำเข็ญไม่เว้นวาร ถูกเพื่อนบ้านร้านถิ่นรุมนินทา หมดหนทางขว้างงูไม่พ้นคอ ลูกเหลือขอพ่อแม่แย่หนักหนา ทรวงสะท้อนร้อนหูไม่รู้ซา อุเบกขาหาทุ่มเถียงเยี่ยงพระพรหม

ของ คุณชาญณรงค์ ศุภสุข

พระพุทธองค์ทรงเทิดทูนคุณพ่อแม่ หายากแท้เช่นแม่พ่อขอเตือนไว้ รักคนอื่นยังขื่นขมตรอมตรมได้ รักจากใจในพ่อแม่รักแท้จริง รักบริสุทธิ์ผุดผ่องไม่หมองหม่น รักท่วมท้นปนเมตตาปรานียิ่ง รักลูกนักรักปักใจลูกชายหญิง รักยิ่งสิ่งใดยอมตายแทน

ของ พระครูไพศาลสมุทรคุณ

พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า

ข้าศึกที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือตนเอง ถ้าใครชนะตนเองได้ ก็ชื่อว่าชนะทุกสิ่งในโลกและเป็นความชนะที่ไม่รู้จักแพ้

บุคคลมีสิ่งที่รักที่ยึดถือมากเท่าไร ก็ต้องประสพความเดือดร้อนมากเท่านั้น

(จากพุทธจักรปีที่ ๑๘ เล่ม ๑๒ ธ.ค. ๐๗ หน้า ๗)

"เย จิตฺตํ สญฺญเมสฺสนฺติ โมกฺขนฺติ มารพนฺธนา"

ชนเหล่าใด สำรวมจิตไว้ได้ ชนเหล่านั้นจะพ้นเครื่องผูกคือมาร ผู้จะไปนิพพานก็เพราะจิต ฉะนั้นจึงควรรักษาจิต

"จิตฺตํ รกฺเขถ เมธาวี จิตฺตํ คุตฺตํ สุขาวหํ"

ผู้มีปัญญาควรรักษาจิต จิตอันผู้มีปัญญารักษาแล้วนำสุขมาให้

คนเข้าวัด

โดย หวี วรคุณ

จากนิตยสารรายเดือน "มงคลสาร" ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๗๖ เม.ย. ๑๔

"โครม เช้ง"

เสียงดังสนั่นขึ้นในบ้านคุณนายเอม คงมีผู้ทำของหนักตกจากที่สูง และแตกเสียหายเป็นแน่

ชั่วครู่ มีเสียงเอะอะโวยวายที่บ้านนั้นต่อไปอีก แต่คราวนี้เป็นเสียงของคุณนายเอม ซึ่งดุด่าสาวใช้ของตนอย่างดัง จนได้ยินชัดเจนทุกคำ เพราะสาวใช้คนนั้นเผลอเรอทำแจกันลูกใหญ่บนหลังตู้ในห้องรับแขกตกลงจนแตกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยเมื่อกี้

คุณนายเอมคงจะหวงและเสียดายแจกันที่แตกแล้วนั้นมาก จึงบ่นด่าสาวใช้ผู้เคราะห์ร้ายด้วยถ้อยคำผรุสวาท เป็นเวลานานเกือบครึ่งชั่วโมง เสียงด่าของคุณนายเอมดังจนทุกคนในบ้านใกล้เคียงได้ยินด้วยอย่างถนัด เด็ก ๆ ตามบ้านอื่นแม้กำลังซุกซนกันอยู่เมื่อก่อนนี้ ต่างพลอยเงียบฟังคุณนายเอมด่าสาวใช้ และหยุดซนไปชั่วระยะหนึ่ง ความจริงชาวบ้านแถวนั้นไม่มีผู้ใดเลยที่อยากจะเอาใจใส่ หรือสนใจเรื่องในบ้านของคุณนายเอมด้วย แต่เพราะต้องอยู่ใกล้ชิด โดยปลูกบ้านใกล้ ๆ กัน จึงต้องพลอยรับรู้เห็นและทนฟังเรื่องเช่นนี้อยู่เรื่อย ๆ ไม่ว่างเว้น

คุณนายเอมผู้นี้ มีอายุกว่าหกสิบปีแล้ว และประกาศตัวเองว่า "อุบาสิกา" โดยเข้าวัดถือศีลฟังเทศน์ทุกวันพระ ซึ่งผู้ที่ไม่รู้จักนิสัยใจคออันแท้จริง หรือมิได้อยู่ใกล้ชิดด้วยต่างเข้าใจกันว่าคุณนายเอมเป็นคนแก่ใจดี หรือใจบุญ เพราะเห็นขวนขวายหาบุญใส่ตัวเป็นนิจ และเชื่อว่าการที่คุณนายเอมปฏิบัติเป็นผู้เข้าวัดมานานแล้วนี้ กิเลสของคุณนายเอมคงจะเหือดแห้งหรือเบาบางลง โดยธรรมะได้ซึมเข้าไปจับใจหนาแน่นจนกิเลสที่เกาะอยู่แต่ก่อนคลายน้อยกว่าเดิมอย่างมาก แต่ผู้ที่ใกล้ชิดด้วยต่างเอือมระอา และสลดใจเป็นกำลัง เพราะปีแล้วปีเล่าที่คุณนายเอมเข้าวัดถือศีล ฟังเทศน์ จนคุณนายเอมอายุสูงในขนาดนี้แล้ว แม้กระนั้นก็

ยังไม่เปลี่ยนนิสัยจากเดิมได้ กิเลส โลภ โกรธ หลง ยังพอกอยู่ที่ในใจคุณนายเอม จนหนาเตอะ และคล้ายจะยิ่งเพิ่มพูนมากกว่าเก่าขึ้นไปโดยลำดับตามกาลเวลา และอายุของคุณนายเอมด้วย

การเข้าวัดทุกวันพระ รวมทั้งเรื่องถือศีลฟังธรรม ถ้าทำเพียงแต่เป็นกิริยา โดยมิได้มุ่งปฏิบัติด้วยใจจริง ผลที่ได้ก็ได้เพียงเปลือก ๆ คือได้เข้าวัดได้รับศีล และได้ฟังเทศน์เท่านั้น แต่จะไม่ได้รับความสุขใจ เพราะการกระทำดังกล่าวเลย **ใจคนจะเป็นสุขได้ก็โดยมีความสงบ เพราะเมื่อใจสงบแล้วย่อมเกิดสงบกาย สงบวาจาตาม เรียกว่าเป็นผู้สามารถข่มกิเลสไว้อยู่** มิให้กิเลสมีอำนาจเหนือตน คนเช่นนี้แหละจึงควรสรรเสริญ เพราะได้รับผลจากการปฏิบัติอย่างแท้จริง เข้าวัดถือศีล ฟังธรรม แล้วปฏิบัติธรรมเพื่อความสุขแก่ตนเองได้ จึงได้ผลประโยชน์ผิดกว่าเข้าวัด จนผมขาวทั้งศีรษะแล้ว แต่ไม่มีอะไรดีขึ้นกว่าเดิม หรือไม่อาจเปลี่ยนนิสัยความประพฤติจนเป็นคนดี ควรให้ผู้อื่นกราบไหว้ด้วยความเคารพอันสนิทใจได้

คนในสมัยก่อนบางคน แม้ท่านไม่ได้เข้าวัดเป็นประจำ แต่ท่านรู้จักทำใจเป็นปกติ โดยรู้ธรรมแล้วยึดธรรมมาเป็นเครื่องสอนใจของท่านได้ ไม่ให้ต้องเดือดร้อน หรือเศร้าโศกในเมื่อประสบกับเหตุการณ์อันน่าเกิดความวิปโยคใหญ่หลวง ดังเช่นนางมัลลิกา ภรรยาท่านพันธุละอรรคมหาเสนาบดีแห่งโกศลรัฐ เป็นต้น

มีเรื่องเล่าว่า

ท่านพันธุละ อรรคมหาเสนาบดีผู้นี้ เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของโกศลรัฐ และเป็นข้าราชการที่ซื่อสัตย์ สุจริต มีความยุติธรรม เกลียดชังผู้ทุจริต และเป็นศัตรูต่อพวกข้าราชการที่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ฉะนั้นประชาชนพลเมืองและสัมมาจารีชนทั้งหลายจึงเคารพนับถือให้ความยกย่องสรรเสริญท่านผู้นี้โดยทั่วกัน แต่บรรดาข้าราชการทุจริตทั้งปวงจำนวนมากพากันเกลียดชัง เพราะท่านพันธุละเป็นอุปสรรคสำคัญในการประพฤติมิจฉาชีพของพวกตน ด้วยเหตุนี้พวกข้าราชการทุจริตจึงเข้าไปทูลยุยงพระเจ้าปเสนทิโกศลพระมหากษัตริย์แห่งโกศลรัฐให้เข้าพระทัยผิด จนทรงหลงเชื่อว่าท่านพันธุละ จะก่อการกบฏ จึงทรงออกอุบายลวงฆ่าท่านพันธุละ พร้อมด้วยบุตรชายอีก ๓๒ คน ซึ่งล้วนเป็นทหารมีกำลัง และฝีมือเป็น

เยี่ยมทั้งนั้น โดยสร้างสถานการณ์ว่า ปัจจันตชนบท กับพวกโจรกำเริบแล้วทรงแต่งตั้งให้ท่านพันธุละเป็นแม่ทัพ ยกกองทัพออกไปทำการปราบปราม โดยทรงกำหนดให้บุตรชายทั้ง ๓๒ คน ของท่านพันธุละไปกับกองทัพด้วย และเมื่อยกกองทัพไปถึงปัจจันตชนบท แล้วผู้ปกครองเมืองชนบท ซึ่งร่วมมือเป็นผู้กำจัดท่านพันธุละด้วย ก็เข้ามารายงานว่า "พวกโจรเกรงกลัวท่านพันธุละ จึงถอยกำลังหนีไปแล้ว" จากนั้นได้ต้อนรับเลี้ยงดูทหารทั้งกองทัพเป็นอย่างดี และในตอนกลางคืนดึกสงัด ขณะที่ทุกคนนอนหลับไหลอย่างไม่ระวังตัว พวกที่พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงใช้ให้มาฆ่าแม่ทัพ และบุตรชายก็ได้โอกาส จึงแอบสังหารท่านพันธุละและบุตรชายของท่านทั้ง ๓๒ คน จนตายไปทั้งสิ้น

คืนที่เขาฆ่าท่านพันธุละและบุตรชายนั้น มีทหารซึ่งจงรักภักดีต่อท่านพันธุละคนหนึ่ง รู้และเห็นเหตุการณ์ จึงเขียนหนังสือแล้วใช้คนให้เดินทางนำหนังสือนั้นไปส่งให้นาง-มัลลิกาที่ในพระนครสาวัตถี เพื่อให้รู้ตัวและรีบหลบหนีให้พ้นจากราชบาตร คนถือหนังสือเดินทางมาโดยรีบด่วน ถึงบ้านท่านพันธุละในเช้าวันหนึ่ง พอดีนางมัลลิกาและบุตรสะใภ้ ๓๒ คน กำลังจัดเลี้ยงพระจำนวน ๕๐๐ รูปที่บ้าน ก่อนพระมาถึงบ้านนางมัลลิกาได้รับหนังสือที่มีผู้แจ้งให้ทราบว่า "สามีและบุตรถูกเขาลอบฆ่าตาย" เมื่อนางทราบเรื่องก็มิได้โวยวายอันใด เอาหนังสือเก็บใส่ชายพก แล้วดูแลเรื่องจะเลี้ยงพระคล้ายไม่มีเหตุการณ์ผิดปกติอันใดเกิดขึ้น

พอพระสงฆ์จำนวน ๕๐๐ รูปมาถึงบ้าน และพวกคนใช้ สาวใช้ยกอาหารสำหรับถวายพระเป็นการชุลมุนนั้น เผอิญสาวใช้นางหนึ่งทำถาดอาหารหล่นจากมือตกลงแตกกระจายเสียงสนั่น ทั้งพระทั้งคนต่างมองตรงไปยังที่นั้นด้วยกันหมด แม้นางมัลลิกาเองก็มองดูด้วยเช่นกัน

ท่านพระสารีบุตรเถระ ซึ่งเป็นประธานสงฆ์ในที่นั้นเกรงไปว่านางมัลลิกาจะเสียดายของ และโกรธเคืองสาวใช้ ซึ่งเป็นเหตุให้จิตใจหม่นหมองก่อนทำบุญ อันจะทำให้ใจไม่บริสุทธิ์ บุญจะไม่ไพศาล จึงเรียกนางมัลลิกามานั่งใกล้ ๆ และให้สติว่า

"อุบาสิกา ของทั้งหมดมีอันแตกสลายเป็นธรรมดา" นางมัลลิกาจึงเรียนท่านว่า "พระคุณเจ้าผู้เจริญ ดิฉันไม่มีความเสียดาย และเสียใจในเรื่องของที่แตกเสียหายเลยแม้แต่น้อยหนึ่ง นี่ นี่ เจ้าค่ะ" พูดพลางนางแก้พกหยิบหนังสือขึ้นมาชูถือ และกล่าวต่อไปว่า

"เขาส่งมาเมื่อกี้เองว่า สามีดิฉันและบุตรชายอีก ๓๒ คน ซึ่งไปทัพ ถูกลอบฆ่าตายไปหมดสิ้น น้ำตาดิฉันยังไม่ไหล เพราะเอาธรรมะเข้ามาเป็นเครื่องหักห้ามใจให้รู้ว่า สิ่งใดทั้งหมดมีความแก่เกิดขึ้นเป็นธรรมดา ย่อมมีอันแตกดับไปเป็นธรรมดาเช่นกันในที่สุด แล้วดิฉันจะเสียใจในเรื่องของเล็กน้อยเสียหายทำไม ?"

พระสงฆ์ทั้ง ๕๐๐ รูป ได้ฟังนางมัลลิกาพูดถนัดทุกรูปต่างสลดใจ และเกิดธรรมสังเวชในความตายของท่านพันธุละ และบุตรชาย แม้พระสารีบุตรก็ได้อุทานออกมาว่า

"ชีวิตของสัตว์ ไม่มีเครื่องหมาย ไม่มีผู้ทราบ ว่าจะตายเมื่อไร เพราะชีวิตฝืดเคืองนัก อยู่ไม่ได้นานเลย ซ้ำยังประกอบอยู่ด้วยทุกข์อีกด้วย"

เข้าวัดหรือไม่เข้า ยังไม่ใช่เป็นเรื่องที่สำคัญ แต่สำคัญอยู่ตรงรู้จักใช้ธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองใจตนเอง หรือเข้าใจปฏิบัติธรรมะ เพื่อบรรเทากิเลสให้ลดน้อยเบาบางลงได้ต่างหาก

โทสมูลกถา

ของ

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ วัดพระศรีมหาธาตุ

แสดงในวันธัมมสวนะ ณ วันที่ ๖ มกราคม ๐๙ ทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

นตฺถิ โทสสโม กลี

วันนี้คือวันปัณณรสีดิถีที่ ๑๕ ค่ำ อันเป็นวันที่พุทธศาสนิกชนถือเป็นวันรักษาอุโบสถศีลและสดับตรับฟังธรรมะ คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ดังนั้น เช้าวันนี้พุทธศาสนิกชน ได้มาสมาทานอุโบสถศีลแล้ว เพื่อเฉลิมศรัทธาประดับปัญญาบารมี จึงจะแสดงพระธรรมเทศนาในโทสมูลกถา พรรณาความแห่งโทสะที่เป็นรากแก้วอกุศล ตามพระพุทธนิพนธ์ภาษิตข้างต้นนั้นว่า "นตฺถิ โทสสโม กลิ" ความผิดเสมอด้วยโทสะไม่มี" ดังนี้

มีอธิบายว่า ความผิดเกิดแต่จิตใจคิดร้ายต่อบุคคลและสัตว์ด้วยอาการกระฟัดกระเฟียด เหี้ยมโหดทารุณ ฉุนเฉียวเกรี้ยวกราด ไม่ลดหย่อนผ่อนตาม ทำให้ประพฤติกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต นี่คือโทสะ ความผิดอย่างอื่นที่นับว่าโลกวัชชะให้โทษในทางโลก เช่น ถูกปรับโทษ ถูกรับราชบาตร ถูกจองจำ หรือถูกประหารชีวิตเป็นที่สุด ก็ไม่ร้ายแรงเท่ากับความผิดคือ โทสะ เพราะความผิดคือ โทสะนี้ เป็นโทษที่ร้ายกาจมีอำนาจให้โทษได้ทั้งในชาตินี้และในชาติหน้า เป็นสัคคาวาวรณ์ห้ามสวรรค์ และเป็นมัคคาวรณ์ห้ามมรรคผลนิพพาน

โทสะนี้เป็นธาตุไฟเผาพลาญที่เร่งร้อนเรียกว่า "โทสัคคี–ไฟ คือ โทสะ ซึ่งบังเกิดแต่ความขัดเคืองขุ่นแค้นในเหตุที่คนอื่นทำให้ โดยเจตนาหรือมิได้เจตนา นับเป็นโสดใจชนิดที่ร้ายแรง ทำให้ใจโหดร้ายดุเดือด เมื่อเกิดขึ้นครอบงำใจแล้วย่อมเผาใจคอให้กลัดกลุ้มรุ่มร้อน ถ้าไม่มีสติครองคอยห้ามให้ยับยั้งไว้ ก็จะเกิดลุกวาบขึ้นในใจ ทำความทุกข์โทมนัสเดือดร้อนมาให้ยิ่งกว่าไฟธรรมดาหลายเท่า ผู้มีโทสะให้เกิดทุกข์โทษโทมนัสอยู่ในใจเสมอ กำลัง

ใจย่อมเสื่อมถอยลงทุกที จนถึงอายุสั้นสิ้นชีพไปเป็นที่สุด อันคนคับอกคับใจตาย หรือตรอมใจตายเพราะฤทธิ์โทสะนี้ ก็มีเป็นพยานอยู่มากหลาย

ไฟธรรมดา ซึ่งเพิ่งเริ่มติดเชื้อ ถ้าเมื่อมีสิ่งอันเป็นธาตุเย็นมาระงับเสีย ก็ยังพอจะดับได้ยุบยอบลงได้ เมื่อปล่อยให้กินเชื้อจนมีกำลังเรี่ยวแรงแล้วจะโพลงพลุงเป็นเปลวไหม้ลามไปจนหมดเชื้อสิ้นฤทธิ์ แม้โทสะนี้ก็เช่นเดียวกัน เมื่อเกิดขึ้นครอบงำใจคนใดแล้ว จะทำให้ใจคนนั้นเร่าร้อน และเบ่งอำนาจออกมาถึงผิวพรรณ ดันโลหิตให้ขึ้นหน้าจนหน้าตาแดง ถัดนั้นก็จะบังคับให้ใช้วาจามีขู่ตวาดด่าแช่งเป็นเบื้องต้น มีการใช้มือชกตบต่อยทุบตีกัน กระทั่งจับศัสตราอาวุธเข้ารันฟันแทง รบราฆ่ากันถึงแก่ล้มตายเป็นที่สุด

คนมีโทสะแรงกล้าอยู่ภายในจนระงับไว้ไม่อยู่เชื่อว่า เพราะเชื้อโรคขึ้นในตัวเอง จะต้องถูกมันทำลายให้ใจกำเริบเดือดพล่าน เจ็บช้ำน้ำใจ ปวดร้าวไปทั่วทั้งอินทรีย์ เจ็บไปทั่วทุกขุมขน แม้โลหิตทุก ๆ หยาด เส้นประสาททุก ๆ สายก็พลอยพิการเสียกำลังไปด้วย ทำให้หน้าตาซีดเซียวเหี่ยวแห้ง เหี่ยมเกรียมไม่น่าดู เผาร่างกายให้ทรุดโทรม เร่งให้แก่เร็วทอนอายุให้สั้น นับว่าลงโทษตัวเอง โทษที่เห็นได้ง่ายคือ เริ่มแต่เจ็บกาย ขายหน้า ถูกฟ้องถูกปรับ ถูกจองจำลงโทษติดคุกติดตะราง

อนึ่ง โทโสร้ายนี้มีอยู่ในคนใดคนหนึ่งแล้ว ยังอาจโดดไปติดคนอื่นบรรดาที่อยู่ด้วยกันได้เป็นประหนึ่งโรคติดต่อที่เกิดขึ้นแก่คนหนึ่งแล้ว ยังต้องติดอีกคนหนึ่ง ซึ่งอยู่ใกล้กัน มิใช่แต่เท่านั้น โทสะที่เป็นรากเง่าอกุศลนี้ เมื่องอกงามขึ้นในใจแล้ว จะแตกรากฝอยเป็นรากเล็กรากน้อย เจริญงอกงามขึ้นรุมกินนิสัยใจคอให้จนกร่อน เหมือนสนิมกินเหล็กให้กร่อนเสียไป เช่นรากปฏิฆะ คือความหงุดหงิดบ้าง รากโกธะ คือความโกรธบ้าง ราก-อุปนาหะ คือความผูกโกรธบ้าง รากพยาบาท คือความปองร้ายบ้าง รากถัมภะ คือความกระด้างดื้อดึงบ้าง รากสารัมภะ คือความแข่งดีบ้าง

รากปฏิฆะ เป็นกิเลสอย่างละเอียดนอนนิ่งอยู่ในสันดาน บางทีก็ไม่ปรากฏ แต่เมื่อมีอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคืองมายั่วแล้วจะเกิดขึ้นทันที เข้าสิงใจให้หงุดหงิดคิดพลุ่งพล่านไปต่าง ๆ ชักนำผู้อยู่ในอำนาจให้ประพฤติกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริตได้ทุกอย่าง

รากโกธะ เมื่อหยั่งเข้าถึงใจแล้ว จะยุใจให้ขึ้งเคียดขัดเคือง ขุ่นแค้น ขั้นแต่การกระทำของตนเองอันไม่ได้ดังใจตัว ก็อาจยั่วให้ความโกรธเกิดขึ้นได้ คนขี้โกรธ เมื่อฉุนเฉียวขึ้นมายังพาลโกรธเอาใครต่อใครอีกด้วย ที่จริงคนโกรธง่ายเป็นคนอ่อนแอ มิใช่คนเข้มแข็ง เป็นคนขลาดมิใช่คนกล้า และเป็นคนไม่มีกำลังใจ ส่วนคนเข้มแข็งและคนกล้านั้นจะทำให้โกรธได้ยาก คนขี้โกรธมีลักษณะฉุนเฉียวเกรียวกราด บางคนโกรธง่ายหายช้าเหมือนรอยศิลาจารึก บางคนโกรธง่ายหายเร็วเหมือนรอยเขียนบนแผ่นดิน บางคนจะถูกด่า ถูกว่าถูกล้อก็ยังสนิทสนมพูดจาปราศรัยด้วยดังเดิม จึงจะโกรธง่ายก็หายทันทีเหมือนรอยขีดในน้ำ

พึงสังเกตกิริยาอาการ และสีหน้าคนกำลังโกรธ จะเห็นได้ทันทีว่าเหมือนคนถูกยาพิษซึ่งฤทธิ์ยากำลังสำแดงอาการให้คลั่งเหมือนคนบ้าวิกลจริต แม้เหงื่อที่ออกมาจากร่างกายของคนโกรธนั้นก็มีวัตถุธาตุผิดกับเหงื่อที่ออกมาตามปกติ แสดงว่าความโกรธได้สร้างพิษร้ายขึ้นในร่างกาย อนึ่งคนที่โกรธแม้จะเป็นคนสวย มีดวงหน้าสง่างาม ก็จะถูกความโกรธทำลายให้แลเห็นเป็นหน้ายักษ์หน้ามาร น่าเกลียดน่าชังไปหมด

พึงทราบว่า ความโกรธนี้เป็นยาพิษที่ร้ายแรง ทำลายสุขภาพอนามัย ทำลายทั้งกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังใจ กล่าวคือคนที่โกรธนั้น แม้จะเป็นคนสมองดีก็จะกลายเป็นคนสมองเลว ความคิดที่มีเหตุผลในทางดีทางชอบจะหมดไป ความคิดที่อยากทำความผิดร้ายอาชญากรรมจะมีขึ้น จะทำ จะพูดอะไรมักปราศจากความรอบคอบยั้งคิด ความว่องไวไหวพริบ หรือปฏิภาณ ตลอดถึงความขยันขันแข็งจะถูกความโกรธทำลายลงหมดสิ้น

รากอุปนาหะ เมื่อหยั่งเข้าถึงใจแล้ว ผูกเอาโกรธไว้ให้กรุ่นอยู่ภายในใจ ทำนองไฟที่เอาเถ้ากลบไว้ให้ร้อนกรุ่นอยู่ภายใน และผูกใจเจ็บแค้นไว้ไม่รู้จักลืม อันความผูกโกรธนี้ย่อมเกิดขึ้นในลำดับแห่งความโกรธ คือผู้จะโกรธนั้นต้องถูกการกระทำอันไม่เป็นที่พอใจของคนอื่น ยั่วให้โกรธฉุนเฉียวมาก่อน เมื่อเขาโกรธขึ้นมาแล้ว จึงผูกโกรธถือโกรธไว้ คนผูกโกรธนี้เมื่อพบเห็นหรือนึกถึงบุคคล หรือเรื่องที่ทำให้ตนไม่พอใจทีไร เป็นต้องโกรธฉุนเฉียวขุ่นเคืองขึ้นมาทันที และมุ่งแก้แค้นให้สมกับการที่เขาทำให้แก่ตน

ดังนั้น ความผูกความโกรธนี้ จึงให้โทษแรงกว่าความโกรธ เพราะเป็นการก่อความโกรธแล้วโกรธเล่า คือทำให้คนโกรธไม่รู้จักแล้ว มุ่งแก้แค้นไม่รู้จักจบ ตัดการติดต่อกันกับเขาให้ขาดตอน ไม่มีเวลาที่จะสมัครสมานให้คืนดีกันได้

รากพยาบาท เมื่อหยั่งเข้าถึงใจแล้ว ชักนำใจให้โหดร้าย มุ่งแก้แค้น และมุ่งร้ายหมายล้างผลาญเขา ที่จริงพยาบาทนี้มีขึ้นในลำดับแห่งความผูกโกรธ หรือมีมูลมาจากความผูกโกรธ คือต้องมีความโกรธก่อน แล้วผูกโกรธไว้ให้กรุ่นอยู่ในใจ จึงมีความพยาบาทในภายหลัง ความพยาบาทนี้ให้โทษมากกว่าความผูกโกรธ เพราะความผูกโกรธมีโทษแต่เพียงมุ่งแก้แค้นให้สมกับการที่เขาทำแก่ตนเท่านั้น ส่วนความพยาบาทมีโทษทั้งมุ่งแก้แค้น ทั้งมุ่งร้ายหมายล้างผลาญเขาด้วยใจโหดร้าย ถึงนำให้ทำการทุจริตอย่างร้ายแรง มีปองปลิดชีพเขาเป็นที่สุด เมื่อความมุ่งร้ายเขาไม่สำเร็จแล้วยังมั่นหมายจองเวรต่อไปอีก

ความพยาบาทเป็นคนช่างจำในทางร้ายไม่รู้จักลืม เป็นคนโกรธง่ายหายช้าเหมือนรอยศิลาจารึก ถึงแม้จะถูกลมหรือน้ำพัดก็ไม่ลบหายได้ง่าย ๆ คงปรากฏอยู่ได้นาน เมื่อเป็นคนโกรธไม่รู้จักหาย จึงผูกพยาบาทเขาไม่รู้จักจบ ทำให้ร้อนอกร้อนใจตนเองอยู่เสมอ นับว่าก่อโรคขึ้นในใจ ไม่หยุดหย่อน ในชั่วโมงหนึ่งอาจก่อโรคได้หลายโรค หรือหลายครั้ง

รากถัมภะ คือความกระด้างดื้อดึง เมื่อหยั่งเข้าถึงใจแล้ว ชักจูงให้เป็นคนหัวแข็งดึงดันว่ายากสอนยาก ใครจะตักเตือนแนะนำสั่งสอน ก็ไม่เชื่อถือ กิเลสอย่างนี้เป็นเครื่องกั้นหนทางความดี ความเจริญของตนเอง ไม่ให้ดีหรือเจริญขึ้นไปได้ เพราะใครจะตักเตือนแนะนำความดี หรือชี้ช่องทางความเจริญให้ก็ไม่รับ มีแต่ดื้อถือรั้นดันทุรังไปในทางผิด

รากสารัมภะ คือความแข่งดี เมื่อหยั่งเข้าถึงใจแล้ว ชักนำให้เป็นคนแข่งดี เห็นเขาได้ดีอย่างใดที่ตนไม่ถึงเขา ก็ทะเยอทะยานอยากจะดีอย่างนั้น และหาทางเดียดกันเขา ไม่คิดถึงความสมควร และฐานะของตน กิเลสอย่างนี้ให้โทษ เพราะเป็นเหตุให้แตกความสามัคคี และประทุษร้ายกัน เป็นเครื่องกันความดี ความเจริญและความสุขของตนเอง

ประมวลความ ปฏิฆะ กระทบกระทั่งใจให้หงุดหงิดในสิ่งที่ไม่ชอบ **โกธะ** ยั่วใจให้โกรธฉุนเฉียว **อุปนาหะ** ยั่วใจให้ผูกโกรธ หรือถือโกรธ **พยาบาท** เร้าใจให้ปองร้าย **ถัมภะ** นำใจให้กระด้างดื้อดึง แล **สารัมภะ** ชวนใจให้แข่งดี ซึ่งเหล่านี้แต่ละอย่าง ๆ จัดเป็นรากฝอยที่แตกออกจากรากเง่าอกุศล คือ โทสะดังแสดงมา และโทสะอกุศลมูลนี้ ยังเป็นเหตุให้ทำกรรมบ้าง เป็นปัจจัยเครื่องอาศัยของรากอกุศลต่าง ๆ บ้าง เป็นนิทานคืออำนวยผลแก่ผู้ทำกรรมบ้าง

โทสะที่เป็นเหตุให้ทำกรรมนั้น เมื่อประสงค์สิ่งที่ชอบ คือลาภ ยศ สรรเสริญ สุข อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ไม่ได้สมประสงค์ ก็บังคับกายให้ผลาญชีวิต หรือทำร้ายร่างกายของเขาบ้าง ให้หยิบฉวยแย่งชิง จี้ปล้นเอาของเขาบ้าง ให้ประพฤติผิดในกามบ้าง บังคับวาจาให้พูดเท็จบ้าง พูดคำหยาบบ้าง พูดส่อเสียดยุยงบ้าง พูดสำรากเพ้อเจ้อบ้าง เพื่อให้เขาถึงความพินาศตามที่ตนปรารถนา สำหรับโทสะที่เป็นปัจจัยนั้น คือเป็นตัวการสนับสนุนบำรุงหล่อเลี้ยงรากอกุศลต่าง ๆ ให้มีกำลังแข็งแรง เจริญงอกงามยิ่งขึ้น และโทสะที่เป็นนิพานอำนวยผลนั้น ก็คือนำเขาผู้ทำกรรมให้ไปเกิดในทุคติ เมื่อผลกรรมนั้นสิ้นแล้ว นำมาเกิดเป็นมนุษย์ทุพลภาพ ไม่สมประกอบ เป็นใบ้ บ้า บอด หนวก พิกลพิการไปต่าง ๆ

เพราะโทสะอกุศลมูล เป็นรากแก้วอกุศล ก่อให้เกิดรากแก้วอกุศลอื่น ๆ แตกรากฝอยออกเป็นรากเล็กรากน้อย เจริญงอกงามแพร่หลายมากขึ้นบ้าง เป็นเหตุทำลาย กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ให้เสียหายบ้าง เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยงรากอกุศลต่าง ๆ ให้มีกำลังสดชื่นยิ่งขึ้นบ้าง เป็นนิพานอำนวยผลแก่ผู้ทำให้มีทุกข์เป็นกำไรบ้าง ดังแสดงมาแล้ว จึงชื่อว่าเป็นความผิดไม่มีความผิดอื่นยิ่งกว่า สมด้วยพระพุทธภาษิตข้างต้นนั้นว่า "นตฺถิ โทสสโม ความผิดเสมอด้วยโทสะไม่มี"

เมื่อสาธุชนผู้ปฏิบัติกิจพระศาสนา ทราบว่ารากแก้วคือโทสะอกุศลมูลหยั่งลึกลงในใจ ก่อให้เกิดรากฝอยที่เป็นอกุศลเจริญแพร่หลายเข้ารวบรัดจิตใจให้อยู่ในอำนาจแล้ว พึงถอนรากแก้วคือ โทสะอกุศลมูลขึ้นเสียให้สิ้นเชิง ทางปฏิบัติคือ เมื่อปฏิบัติพิจารณาเห็นว่ารากแก้วที่ชั่วร้ายคือโทสะอกุศลมูลเป็นที่เกิดรากฝอยที่ชั่วร้าย เจริญแพร่หลายขึ้นโดยทวีคูณทำลายคุณความดี และก่อให้เกิดทุกข์แล้ว พึงมีสติครองตน คอยยับยั้งตรวจตราอยู่ที่ใจของตน ถ้ารู้ว่าโทสะหยั่งรากแก้วเข้าถึงใจแล้ว ก็พึงหักห้ามและตัดรอนเสีย ด้วยคุณธรรมอันเป็นข้าศึกแก่กันคืออโทสะ โดยปลูกอโทสะให้หยั่งรากแก้วเข้าถึงใจ ถอนรากแก้วอกุศลคือโทสะขึ้นเสีย และตัดรากฝอยอกุศลต่าง ๆ ให้ขาดจนหมดสิ้น

เมื่อได้ดังนี้อโทสะก็จะเป็นเหตุปรับปรุงกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมที่เสียหายให้กลับดีงามขึ้น และก็จะเป็นปัจจัยบำรุงรากกุศลให้งอกงามแพร่หลาย ทั้งจะเป็นนิพานอำนวยผลดีงามแก่ผู้ปฏิบัติให้มีความสุขเป็นกำไร ทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า ได้แสดงพระ-ธรรมเทศนาในโทสะมูลกถามา ก็ยุติแก่เวลาด้วยประการฉะนี้

ลดความโกรธ

โดย สมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรนิเวศวิหาร

จาก "มงคลสาร" นิตยสารรายเดือน ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๐๒

ประจำเดือน กรกฎาคม ๒๕๑๖

ความโกรธไม่ดีเลย ความโกรธทำให้ใจร้อน
ความโกรธทำให้ขาดการยั้งคิด
ความโกรธให้ทำความไม่ดีได้ต่าง ๆ ความโกรธทำให้เป็นที่เกลียดชัง

ผู้ให้อภัยง่าย ก็คือผู้ไม่โกรธง่ายนั่นเอง ดังนั้น ผู้ที่ปรารถนาจะบริหารจิตให้ไม่โกรธง่าย จึงควรต้องฝึกตนให้เป็นผู้มีเหตุผล เคารพเหตุผล นั่นคือ ให้คิดหาเหตุผลเพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้ที่ตนอยากจะโกรธ เมื่อเห็นอกเห็นใจด้วยเหตุผลแล้วจะได้ไม่โกรธ จะได้อภัยให้ได้ในความผิดพลาดหรือบกพร่องของเขากล่าวอีกอย่างก็คือ ให้คิดหาเหตุผลเพื่อให้เกิดเมตตาในผู้ที่ตนอยากจะโกรธนั้น การที่จะเกิดเมตตากันขึ้นเฉย ๆ โดยไม่มีเหตุผลสำหรับบางคนที่มีพื้นจิตใจสูงด้วยเมตตานั้น เป็นไปได้ คือแม้ไม่มีเหตุผลก็มีเมตตาได้ แต่สำหรับคนทั่วไป ถ้ามีเหตุผลเพียงพอ จะทำให้เกิดเมตตาได้ง่ายกว่าไม่มีเหตุผลเลย

ดังนั้น เหตุผลจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรปลูกให้มีประจำจิตใจทุกคน เพราะเหตุผลหรือที่เรียกว่า ปัญญาก็ได้ เป็นสิ่งจำเป็นต้องใช้ประกอบในการบริหารจิตทุกเรื่อง ทุกเวลาทั้งเรื่องโกรธ ทั้งเรื่องหลง

พูดถึงวิธีดับความโกรธ หรือโทสะต่อไป

ทุกวันในตอนเช้าก่อนจะเริ่มธุรกิจประจำวัน ไม่ว่าในบ้านหรือนอกบ้านก็ตาม จะเป็นการควรอย่างยิ่ง ถ้าทุกคนจะ กราบพระพุทธรูป ที่มีอยู่แล้วสวดมนต์ บทที่สั้นนิดเดียว สักจบเดียว หรือ ๓ จบก็จะดี คือ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ซึ่งแปลว่า ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นั้น แล้วทำสติสัญญากับตนเอง

ว่า จะพยายามรักษาใจไม่ให้โกรธในวันนั้นทั้งวัน ให้เหตุผลกับตนเองว่า เพราะความโกรธไม่ดีเลย ความโกรธทำให้ใจร้อน ความโกรธทำให้คิด ให้พูด ให้ทำความไม่ดีได้ต่าง ๆ ความโกรธทำให้เป็นที่เกลียดชัง

ลองนึกถึงความไม่ดีของความโกรธดู นึกได้อะไรบ้างก็ยกขึ้นเป็นเหตุผลเพื่อทำสติสัญญากับตนเองทุกเช้าว่าจะไม่โกรธในวันนั้นทั้งวัน

การทำสติเช่นนี้ย่อมมีผลแน่นอน ย่อมทำให้ความโกรธที่เคยมีมากครั้งในวันหนึ่ง ๆ ลดน้อยลงได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสติที่จะระลึกขึ้นได้ถึงสัญญาไว้กับตนเองในเช้าวันนั้นเป็นสำคัญ สติระลึกได้มากครั้งเพียงใดก็จะระงับความโกรธไว้ได้มากครั้งเพียงนั้น เมื่อทำสติเช่นนี้ในตอนเช้า สติจักต้องเกิดบ้างแน่นอน เมื่อความโกรธจะเกิดขึ้น อาจจะเพียงน้อยครั้งสำหรับเมื่อเริ่มฝึกไม่ให้โกรธใหม่ ๆ แต่ก็จะทวีจำนวนต่อไปเรื่อย ๆ จนสามารถมีสติเกิดทันทุกครั้งเมื่อจะโกรธ นั่นก็คือวันหนึ่ง ๆ จะไม่โกรธได้เลย หากตั้งใจทำให้นานวันจนสติมั่นคงเพียงพอ เกิดได้ทันท่วงที สามารถยับยั้งความโกรธไว้ได้ทุกครั้ง

อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ทิ้งเหตุผลดังกล่าวแล้ว ต้องฝึกใจให้เป็นผู้มีเหตุผลประกอบกับความตั้งใจทำสติว่าจะไม่โกรธด้วยเสมอ เหตุผลหรือปัญญาเท่านั้นที่จะสามารถถอนรากถอนโคนความโกรธเสียได้เช่นเดียวกับที่จะสามารถถอนรากถอนโคนกิเลสกองอื่นได้ด้วย ไม่มีอะไรนอกจากปัญญา หรือเหตุผลที่จะทำให้โลภะ โทสะ โมหะ ลดน้อยลง ถึงหมดสิ้นไปได้จากจิตใจ

การทำสติตั้งใจมั่นเป็นส่วนประกอบที่จะช่วยให้เกิดเหตุผลหรือปัญญามา ถอนรากถอนโคนให้เด็ดขาด จึงควรจะต้องมีทั้งสติและปัญญาประกอบกันเสมอ จึงจะแก้ความโกรธได้สำเร็จ

ทุกคนส่วนมากไม่ได้อยู่ตามลำพังผู้เดียว ส่วนมากต้องเกี่ยวข้องติดต่อสังคมกับคนหมู่มาก แต่ละคนมีรูปร่างหน้าตาท่าทางตลอดจนอุปนิสัยใจคอ และการพูดจาแตกต่างกันไป มีทั้งที่ดี และมีทั้งที่ไม่ดี มีทั้งเจริญตา และมีทั้งที่ไม่เจริญตา มีทั้งที่ถูกใจ และมีทั้งที่ไม่ถูกใจ เมื่อมีแตกต่างกันเช่นนี้ ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องมีการขวางหูขวางตากันบ้างเป็นอย่าง

น้อย อย่างมากถึงโกรธเกลียด ถึงขนาดไม่อยากเห็นหน้าค่าตา หรือได้พึ่งสุ้มเสียงกันก็มี ในเรื่องเช่นนี้ก็เช่นเดียวกับเรื่องทั้งหลาย ใช้สติและปัญญาแก้ได้

สมมุติว่ามีใครคนหนึ่งในที่ทำงานที่ไม่ว่าจะพูดจะทำหรือแม้จะอยู่เฉย ๆ เราก็อยากจะโกรธไปหมด รู้สึกไม่ถูกหูถูกตาไปเสียทั้งนั้น ให้แก้โดยวิธีทำสติสัญญากับตนเองทุกวันที่ว่าจะไม่โกรธเขา แล้วพิจารณาดูเหตุผลให้เห็นชัด เช่นไม่ชอบเพราะหน้าตาเขาน่าเกลียด ก็ให้คิดถึงเหตุผลว่าเขาเกิดมาเช่นนั้นเอง กรรมของเขาไม่ดี น่าสงสาร คนอื่น ๆ ก็คงจะเกลียดเขาที่หน้าตาน่าเกลียดเหมือนกัน เราจะไปโกรธ ไปเกลียดเขาด้วยทำไม ไม่ได้เป็นความผิดของเขาเลย ไม่มีใครเลือกเกิดได้ ถ้าเลือกได้ก็คงไม่เลือกเกิดไม่ดี ต้องเลือกเกิดที่ดีที่สวยงามทั้งนั้น เราไปโกรธไปเกลียดเขา แสดงความเป็นคนใจไม่ดีของเราเอง ขาดเมตตากรุณาโดยไม่จำเป็นหรือไม่ชอบเขาเพราะเหตุอื่น ก็ให้คิดถึงเหตุผลความ–จริง เช่นว่าคนเราเกิดมาไม่เหมือนกัน จิตใจไม่เท่ากัน จิตใจเขาอยู่ในระดับไหน การแสดงออกของเขาก็อยู่ในระดับนั้น จะไปโกรธไปเกลียดเขาไม่ถูก ที่ถูกต้อง เมตตาสงสาร เพราะเขาเป็นผู้ที่น่าเมตตาสงสารจริง ๆ คิดเช่นนี้บ่อย ๆ ค้นหาเหตุผลที่จะทำให้เกิดเมตตาสงสารให้เสมอ ๆ จะลดความโกรธลงได้จนถึงไม่โกรธเลยได้ เพราะความผิดพลาดของทุกคน ย่อมเกิดจากเหตุผลอย่างหนึ่งเสมอ เพียงแต่ว่าสามัญชนด้วยกันย่อมยากจะยอมรับเหตุผลนั้นว่าสมควร สามัญชนด้วยกันจึงยากที่จะให้อภัยในความผิดของใคร ๆ ได้เสมอไป จึงยังต้องมีความโกรธกันอยู่ทั้งนั้น

อย่างไรก็ตาม ควรอย่างยิ่งที่เรา ทุกคนจะพยายามทำความโกรธให้ลดน้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพราะจะเป็นความสุขของตนเอง มิได้เป็นความสุขของคนอื่น

นานาภาษิต

พระพุทธพจน์

"อกฺขาตาโร ตถาคตา ปฏิปนฺนา ปโมกฺขนฺติ"

ตถาคต เป็นแต่ผู้บอกทางให้เท่านั้น ผู้ใดปฏิบัติตามได้ ผู้นั้นย่อมพ้นทุกข์เอง

พระพุทธโอวาท

สพฺพปาปสฺส อกรณํ	การไม่ทำบาปทั้งปวง
กุสลสฺสูป สมฺปทา	การบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อม
สจิตฺต ปริโยทปนํ	การทำจิตต์ของตนให้ผ่องใส
เอตํ พุทฺธานสาสนํ	นี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ภาษิตควรจำ

เมื่อน้อยน้อย ร้อยชั่ง พึ่งพ่อแม่
ครั้นพ่อแม่ เฒ่าแก่ พ่อแม่พึ่ง

ต้นไม้ตายเพราะลูก เช่นต้นกล้วย เมื่อลูกกล้วยแก่แล้ว ก็ตัดต้นทิ้ง จงอย่าเป็นเช่นลูกกล้วย

การสั่งสอนให้รู้จักตนเอง

ถึงบิดา มารดา คณาญาติ
ครูอำมาตย์ มิตรบุตร สุดสงสาร
คอยเตือนเรา เช้าค่ำ ประจำกาล
หรือจะปาน ตัวเรา เฝ้าเตือนตน

โดยท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดม วัดปทุมคงคา

จงเตือนตน โดยตน ให้พ้นผิด
ตนเตือนจิตร ตนได้ ใครจะเหมือน
ตนเตือนตน ไม่ได้ ใครจะเตือน
อย่าแชเชือน เตือนตน ให้พ้นภัย

พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า

ข้าศึกที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือตนเอง ถ้าใครชนะตนเองได้ ก็ชื่อว่า ชนะทุกสิ่งในโลก และเป็นความชนะที่ไม่รู้จักแพ้

บุคคลมีสิ่งที่รัก ที่ยึดถือมากเท่าไร ก็ต้องประสพความเดือดร้อนมากเท่านั้น

(จากพุทธจักร์ ปีที่ ๑๘ เล่ม ๑๒ ธ.ค. ๐๗ หน้า ๗)

อดีตํ นานุวา คเมยฺย

- ไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงแล้ว
- ความปรารถนา สิ่งอันยังไม่มาถึง
- ความเศร้าโศกถึงสิ่งที่ล่วงแล้ว

เป็นเหตุให้คนเขลา เหี่ยวแห้ง ดุจต้นอ้อสดถูกตัด ฉะนั้น

พุทธภาษิต

"ขนฺตี ธีรสฺส ลงฺกาโร"

ความอดทน เป็นเครื่องประดับของบัณฑิต ตามนัยแห่งภาษิตนี้แสดงไว้ว่า เครื่องประดับของบัณฑิตนั้น ไม่ใช่เครื่องแต่ง-ตัว ไม่ใช่เพ็ชรนิลจินดา ไม่ใช่เครื่องทำด้วยเงินและทอง แต่เป็นความอดทน

วิธีเจริญมรณสติ

นิพนธ์ของ สมเด็จพระวันรัต (ทับ)

มรณ ธมฺโมมฺหิ มรณํ อนตีโต

เรามีความตายเป็นธรรมดา ล่วงพ้นความตายไปไม่ได้แล้ว ความตายนั้นคือสิ้นลมหายใจ กายแตก วิญญาณดับ

อธุวํ ชีวิตํ	ชีวิตของเรามันไม่ยั่งยืน
ธุวํ มรณํ	ความตายของเรามันยั่งยืน
อวสฺสํ มยา มริตพฺพํ	เราต้องตายแน่
มรณปริโยสานํ เม ชีวิตํ	ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด
ชีวิตํ เม อนิยตํ	ความตายของเรามันเที่ยงแล้ว
สพฺเพ สตฺตา มรนฺติ จ	สัตว์ทั้งหลายที่ตายอยู่เดี๋ยวนี้ก็ดี
มรึสุ จ มริสฺสเร	ที่ตายดับสูญไปแล้วก็ดี จักตายต่อไปข้างหน้าก็ดี
ตเถวาหํ มริสฺสามิ	เราก็จะต้องตายดับสูญไปเช่นนั้นเหมือนกันนั้นแล
นตฺถิ เม เอตฺถ สํสโย	ความสงสัยในเรื่องความตายนี้ไม่มีแก่เรา
	เราไม่สงสัยในความตายนี้แล้ว

จงเร่งขวนขวายก่อสร้างบุญกุศล ซึ่งเป็นที่พึ่งของตนเสีย ให้ได้ เมื่อยังมีชีวิตเป็นอยู่

อันความตาย	ชายนารี	หนีไม่พ้น
จะมีจน	ก็ต้องตาย	กลายเป็นผี
ถึงแสนรัก	ก็ต้องร้าง	ห่างทันที
ไม่วันนี้	ก็วันหน้า	ช้าหรือเร็ว

พระที่ถูกมองข้าม

มีชนบทแห่งหนึ่งในประเทศจีน ตั้งอยู่เชิงเขา เป็นภูมิประเทศที่สงบ อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร มีธารน้ำใสไหลผ่านหมู่บ้าน ต้นไม้ทุกต้นใบเขียวขจี ในทุ่งนาก็สะพรั่งด้วยต้นข้าวชูรวงเป็นสีทอง ต้องกับท้องฟ้าสีคราม มองไปทางไหนก็ชื่นฉ่ำเจริญตา ชาวชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพออกไปทำไร่ทำนา ผู้อยู่เรือนก็ปั่นฝ้าย ทอผ้า ต่างมีความสุข มีฐานะมั่งคั่ง เหนือขึ้นไปบนยอดเขา มีกุฏิพระภิกษุจำศีลภาวนา

ณ ที่เชิงเขามีกระท่อมน้อยหลังหนึ่ง เป็นที่อยู่ของสองแม่ลูก แม่นั้นแม้อายุจะย่างเข้าสู่วัยชรา แต่ยังแข็งแรงพอที่จะรับจ้างเขาทำงานหาเลี้ยงลูกได้ บุตรของนางเป็นรุ่นหนุ่มใหญ่ ไม่เอาการเอางาน ดื้อด้านไม่เชื่อฟังถ้อยคำมารดา ไม่สนใจในความเหนื่อยยากของแม่ที่ตรากตรำทำงานหนัก เอาแต่เที่ยวเตร่ เล่นสนุก ถึงกระนั้น นางก็รักเขาอย่างสุดสวาสดิ์ขาดใจ คอยเอาอกเอาใจมิให้อนาทร

วันหนึ่งเขาเห็นเพื่อนกราบพระพุทธรูป ก็นึกในใจว่าการที่เพื่อนของเขามีฐานะดีคงเป็นเพราะหมั่นกราบไหว้พระ เย็นวันหนึ่งเขาจึงขึ้นไปบนเขา เข้าไปนมัสการขอพระพุทธรูปจากพระภิกษุที่พำนักอยู่บนยอดเขานั้น เพื่อเอาไปไว้บูชาที่เรือน จะได้มั่งคั่งเหมือนคนทั้งหลาย

พระภิกษุได้ฟังก็กล่าวว่า "ฟังก่อน เหมิง เจ้าจะแก้จนด้วยการกราบไหว้บูชาพระนั้นไม่สำเร็จดอก บ่วยการเปล่า ในเมื่อที่เรือนของเจ้าก็มีพระอยู่แล้ว จงเคารพบูชาเถิด เจ้าจะจำเริญ"

เหมิงได้ฟังก็ฉงน อุทานว่า "ที่บ้านของผมไม่มีพระเลยสักองค์ กระผมยากจนนักหนา จึงอยากไปไว้บูชากับเขาบ้าง"

พระภิกษุก็ยืนกรานว่า "กลับไปบ้านเถิดเหมิง พระเฝ้าอยู่ที่บ้านแล้ว กลับถึงบ้านคืนนี้เมื่อเจ้าเคาะประตู ท่านจะออกมาเปิดรับอย่างรีบร้อน ผลีผลามเสียจนใส่รองเท้ากลับข้าง เสื้อที่สวมก็กลับด้านนอกอยู่ข้างใน"

เหมิงได้ฟังดังนั้น ก็สนเท่ห์ยิ่งนัก นมัสการลาพระภิกษุกลับบ้าน ฝ่าลมหนาวและละอองน้ำค้างตามทาง กว่าจะถึงบ้านก็เบียกโชกไปทั้งตัว ทันทีที่เขาเคาะประตูกระท่อม ผู้ที่เปิดประตูรับเขาก็คือมารดาของเขานั่นเอง

เหมิงสังเกตเห็นนางสวมรองเท้ากลับข้าง เสื้อที่ใส่ก็กลับ พอเห็นลูกชายนางก็เอ่ยขึ้นว่า "เหมิง เจ้าหิวไหม ? ลูกหายไปไหนมา แม่เป็นห่วงกลัวลูกจะไปเป็นอันตราย แม่ตั้งตาคอยเจ้าตั้งแต่หัวค่ำจนดึก อ้าว ! นั่นลูกเบียกปอนได้ทั้งตัว ไปเปลี่ยนเสื้อผ้าเสีย แล้วไปผิงไฟที่หน้าเตา แม่จะไปเอาข้าวมาให้กิน

กระแสร์เสียงที่หลั่งออกมานั้นนุ่มนวลนัก เปี่ยมด้วยความรัก ความห่วงใย ความเมตตาปราณีอย่างบริสุทธิ์ใจ เขาหวลระลึกถึงคำของพระภิกษุบนยอดเขา ก็ประจักษ์แจ่มแจ้งในบัดนั้นเองว่า แม่ แม่นี่แหละคือพระของเขา พระที่อยู่ใกล้ตัวเขามาแต่อ้อนแต่ออก แต่เขาเองละเลยไม่คิดเอาใจใส่ แม่เท่านั้นที่จะให้ความรัก ความเอ็นดูอย่างบริสุทธิ์ แม่เท่านั้นที่จะเสียสละให้ลูกได้ทั้งชีวิตและเลือดเนื้อมุ่งหวังแต่จะให้ลูกมีความสุข ความเจริญ แม่เป็นผู้มีแต่จะให้ ไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่ลูกนี่ซิมีแต่จะรับเอาฝ่ายเดียว

นับแต่นั้นมา เหมิงบำเพ็ญตนอยู่ในโอวาท เคารพเทอดทูนบูชามารดาของเขาเหนือสิ่งใดในโลก

แม่จ๋าแม่	ความรักแม่	นี้แน่นัก
คุณแม่รัก	ลูกของแม่	มาแต่ต้น
รักของแม่	มิได้มี	ราคีปน
มีหรือจน	แม่รักอยู่	ไม่รู้จาง
แม่จ๋าแม่	ลูกจะแล	ไปทางไหน
ล้วนเยื่อใย	ความรัก	ประจักษ์ถ้วน
รักของแม่	รักแท้	ไม่แปรปรวน
เป็นรักล้วน	ธรรมชาติ	ปราศมายา

ขอให้ลูกทุกคน จงเป็นคนดี เชื่อฟัง และตั้งอยู่ในโอวาทของพ่อแม่ เคารพและกตัญญูเลี้ยงท่านให้ได้รับความสุขเถิด

(จาก "มงคลสาร" นิตยสารรายเดือน ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๐๔ มีนาคม ๒๕๑๖)

เรื่องกรรม

"ยํ กมฺมํ กริสฺสามิ กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ตสฺสทายาโท ภวิสฺสามิ"

คนเราทำกรรมใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เราจะต้องเป็นทายาทผู้รับผลแห่งกรรมนั้น

ทำดี ดีจักคุ้ม ครองตน
ทำชั่ว ชั่วจักดล เดือดร้อน
หว่านพืช ก็ได้ผล ดังหว่าน ไว้นา
บุญบาป ธรรมดาย้อน ตอบโต้ ตามสนอง

นาวาอุปมากถา

"สิญฺจ ภิกฺขุ อิมํ นาวํ สิตฺตา เต ลหุ ลหุเมสฺสนฺติ"

ดูก่อนภิกษุ ท่านจงวิดเรือลำนี้ เรือลำนี้ท่านวิดแล้ว จักถึงเร็ว

"เฉตฺวา ราคญฺจ โทสญฺจ ตโต นิพฺพาน เมหิสิ"

จงตัดราคะโทสะเสีย ต่อจากนั้นจักถึงนิพพาน ดับกิเลสและกองทุกข์ได้ขาดจากสันดาน

ชีวิตนี้ น้อยนัก อย่าชักช้า
เร่งรีบหา ความดี ทวีกุศล
มุ่งละบาป บำเพ็ญบุญ หนุนทำตน
อย่าเป็นคน รกโลก โฉลกทราม

ความอยาก

ความอยาก ซึ่งรู้และละได้แสนยากลำบากทั้งสองสถาน ดังคำประพันธ์ว่า

รู้ก็ยาก ละก็ยาก มันอยากเรื่อย
เคี่ยวไม่เปื่อย ต้มไม่สุก กินไม่ได้
ต้องก่อรัง สร้างบ้าน อีกนานไกล
ต้องเวียนเกิด เวียนตาย ไม่รู้จบ

สิ่งที่ยาก หมายความไม่ง่าย แต่ไม่ได้หมายความว่าทำไม่ได้เป็นของทำได้ แต่ทำไม่ได้ง่าย ต้องใช้ความพยายามอย่างเดียว

ต้องอดทน ฝนทั่ง ให้เป็นเข็ม
ตุ่มยังเต็ม ด้วยน้ำ ที่พร่ำหยด
ปลวกยังขน ดินกอง เท่าบรรพต
สิ่งทั้งหมด ไม่มียาก เพราะพากเพียร

เรื่องของคน

๑. คนนั่งบนโลก

๒. คนพิงโลก

๓. คนดันโลก

๔. คนให้โลกทับ

เตือนสติ

บิดหูซ้ายขวา　　บิดตาสองข้าง
บิดปากเสียบ้าง　　จะนั่งนอนสบาย

โดย พระครูโอภาสสกลธรรม

ศีลธรรมคำกลอน

โดย

รองศาสตราจารย์ วีระ รักความสุข

เลขาธิการยุวพุทธิกสมาคม

จังหวัดสกลนคร

๑. กิเลส คือความชั่วสิ่งมัวหมอง
โลภ หมายปองอยากมีเป็นที่หมาย
โกรธ แค้นเคืองขุ่นจิตวุ่นวาย
หลง ลืมตายคิดว่าแน่แต่ผู้เดียว

๒. กรรม คือการกระทำพึงจำได้
ดี ที่ใจสุจริตคิดกุศล
กรรม จำแนกบุญ–บาปทราบยุบล
ชั่ว เป็นผลจากตัวทำชั่วเอง

๓. ไม่ทำ ชั่วถือว่าเลิศประเสริฐยิ่ง
บาป คือสิ่งชั่วร้ายควรหน่ายแหนง
ย่อม ได้บุญเป็นของตนกุศลแรง
มีสุข เพราะแสวงหาแหล่งบุญ

๔. คนดี ดีเพราะจิตคิดกุศล
ต้อง อดทนเพื่องานการทั้งหลาย
มี สัมมาคารวะและละอาย
ธรรมะ หมายประพฤติยึดความดี

๕. ศีล บังคับตนให้พ้นจากความผิด
ช่วย ควบคุมความคิดถูกวิถี
ให้ รู้ทันตัณหาเรื่องราคี
สะอาด ดีเพราะมีศีลกำกับตน

๖. สมาธิ ทำใจให้แน่วแน่
ช่วย เราแก้มวลกิเลสเหตุเศร้าหมอง
ให้ รู้ทันสิ่งร้ายไม่หมายปอง
สงบ มองแต่สิ่งดีมีมงคล

๗. ปัญญา เกิดเพราะขยันหมั่นศึกษา
ช่วย นำพาให้จิตคิดกุศล
ให้ รู้ชั่วรู้ดีมีมงคล
สว่าง บังเกิดผลเพราะปัญญา

๘. ขัด ขูดตัวเหตุกิเลสทั้งหลาย
สนิม ร้ายอย่าให้มีมาสะสม
ใน จิตตนต้องสะอาดปราชญ์นิยม
ใจ ชื่นชมอยู่ที่ธรรมเลิศล้ำบุญ

๙. ไตรสิกขา พึงศึกษาเพื่อชีวิต
ศีล สะอาดฟอกจิตให้แจ่มใส
สมาธิ สงบกายสบายใจ
ปัญญา สว่างไสวเพราะใฝ่เรียน

๑๐. ทำ งานเพื่องานเพื่อชีวิต
ดี ด้วยจิตตั้งหมั่นด้านกุศล
ได้ ลดโลภโกรธหลงเป็นมงคล
ดี เป็นผลจากการกระทำดี

๑๑. ทำ บาปหยาบช้าพาเสียศักดิ์
ชั่ว นำชักหมดค่าหมดราศี
ได้ พบทุกข์เพราะกรรมทำไม่ดี
ชั่ว ชีวีมีแต่ทุกข์ไม่สุขเลย

๑๒. มีลม หมายถึงมีซึ่งชีวิต
มีเรื่อง คิดหลายหลากมากปัญหา
หมดลม หมดชีวิตอนิจจา
หมดเรื่อง ว่ากันแค่นี้ชีวิตคน

๑๓. ธรรม คำสอนดีมีเหตุผล
รักษา คนประพฤติดีมีสุขสันต์
ผู้ประพฤติ ศีลธรรมเป็นสำคัญ
ธรรม นั้นบังเกิดผลเป็นคนดี

๑๔. ผู้ประพฤติ ตามธรรมคำสั่งสอน
ธรรม บวรปรุงจิตให้แจ่มใส
เข้าถึง แล้วมีสุขไม่ทุกข์ใจ
ความสุข ได้รับกับตนเอง

๑๕. ตน เตือนตนของตนให้พ้นชั่ว
เป็นที่พึ่ง ของตัวเกิดศักดิ์ศรี
แห่ง ได้บังเกิดบุญหนุนนำดี
ตน ควรมีความสำนึกรำลึกคุณ

๑๖. พูด ไปแล้วพึงจำคำที่เอ่ย
อย่างใด เคยได้กล่าวเล่าแถลง
ทำ ให้ได้อย่างที่เคยชี้แจง
อย่างนั้น จึงจะแจ้งว่าคนจริง

๑๗. เตือน ตนเองให้เกรงต่อความชั่ว
ตน อย่ามั่วแต่กิเลสเหตุตัณหา
ด้วย อาศัยความคิดพิจารณา
ตนเอง ว่าเป็นโทษโปรดอย่าทำ

๑๘. อย่ายึด มั่นในยศฐาน์ว่าสูงส่ง
บุคคล จงละทิฐิวินิจฉัย
จึงยึด หลักคุณธรรมประจำใจ
งาน ใดใดมีประโยชน์โปรดกระทำ

๑๙. คน จะดีต้องดีที่ประพฤติ
ขยัน ยึดหลักธรรมค่อยพร่ำสอน
ย่อม มีสุขประสบผลจนม้วยมรณ์
มีทรัพย์ ก้อนไว้ใช้จนวายปราน

๒๐. คน ชั่วชอบมั่วสิ่งชั่วร้าย
เกียจคร้าน กายไม่กอบกิจชนิดไหน
ย่อม จะพบความทุกข์สุขห่างไกล
ยากจน ไร้สินทรัพย์อับปัญญา

๒๑. ค่านิยม ของคนไทยสนใจเถิด
พึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดมีศักดิ์ศรี
ขยันหมั่นเพียร ทำงานมุ่งการดี
มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ต่อส่วนรวม

๒๒. ค่านิยม ของคนไทยสนใจไว้
ประหยัด ใช้สอนทรัพย์อย่าสับสน
และ รู้ค่าเงินทองทรัพย์ของตน
ออม ไว้ไม่ขัดสนเพื่อครอบครัว

๒๓. ค่านิยม ของคนไทยสนใจเถิด
มีระเบียบวินัย ย่อมประเสริฐน่าสรรเสริญ
เคารพ กฎกติกาพาเจริญ
กฎหมาย อย่าหมางเมินต้องเชื่อฟัง

๒๔. ค่านิยม ของคนไทยสนใจเถิด
ปฏิบัติตาม สิ่งประเสริฐได้กุศล
คุณธรรม สิ่งดีมีมงคล
ศาสนา ของทุกคนต้องศรัทธา

๒๕.	ค่านิยม	ของคนไทยสนใจเถิด
	รักชาติ	ต้องเทิดชาติอย่างอาจหาญ
	ศาสนา	นับถือไว้จนวายปราณ
	พระมหากษัตริย์	คู่บ้านเมืองเราภักดี
๒๖.	คนงาม	งามที่ตนฝึกฝนจิต
	เพราะมี	ธรรมคอยสะกิดมีเหตุผล
	ขันติ	ฝึกจิตไว้ให้อดทน
	โสรัจจะ	ทำตนเสงี่ยมงาม
๒๗.	รัก	ดีต้องมุ่งทำการกุศล
	ดี	เป็นผลชื่นชอบตอบสนอง
	หนี	กิเลสหักใจอย่าหมายปอง
	ชั่ว	เป็นของไร้ค่าอย่ากระทำ
๒๘.	บุญ	บาปอยู่ที่กรรมกระทำไว้
	ทำ	แล้วได้ไม่หนีไปไหน
	กรรม	ดีต้องได้ดีทุกทีไป
	แต่ง	จิตใจด้วยศีลธรรมเลิศล้ำบุญ
๒๙.	ทำ	กุศลต้องได้ผลกุศลตอบ
	ดี	เพราะชอบยึดธรรมคำสั่งสอน
	ได้	ศึกษาแต่สิ่งดีมีสุนทร
	ดี	เป็นพรช่วยพิทักษ์รักษาตน

๓๐.	อยู่	ด้วยความพยายามกระทำกิจ
	ดี	กว่าคิดทางชั่วมั่วตัณหา
	กิน	กินเพื่ออยู่มิใช่อยู่เพื่อโภชนา
	ดี	ปัญหานับว่าเลิศประเสริฐจริง
๓๑.	มีลาภ	มากล้นมวลทรัพย์สิน
	เสื่อมลาภ	สิ้นถ้าเกียจคร้านงานทั้งหลาย
	มียศ	สูงเด่นได้เป็นนาย
	เสื่อมยศ	ได้ถ้าตนชั่วมั่วอธรรม
๓๒.	เกิด	เป็นคนต้องดิ้นรนเผื่อชีวิต
	แก่	ความคิดมีปัญญาหน้าสรรเสริญ
	เจ็บ	ป่วยไข้อย่าประมาทมิขาดเกิน
	ตาย	แล้วคนสรรเสริญที่ผลงาน
๓๓.	เมตตา	คือรักใคร่หมายช่วยเหลือ
	กรุณา	เอื้ออำนวยด้วยสงสาร
	มุทิตา	ต่อคนดีมีผลงาน
	อุเบกขา	ยึดด้านยุติธรรม
๓๔.	ทาน	คือการให้ด้วยใจรัก
	ปิยวาจา	ผูกสมัครด้วยโวหาร
	อัตถจริยา	เกื้อประโยชน์คนโปรดปราน
	สมานัตตตา	คือการเป็นกันเอง

๓๕. สัจจะ คือความจริงสิ่งประเสริฐ
ทมะ ก่อให้เกิดการข่มบ่มนิสัย
ขันติ คืออดทนฝึกฝนใจ
จาคะ ให้บริจาคมากมีบุญ

๓๖. ฉันทะ คือพอใจในหน้าที่
วิริยะ หมั่นทำดีมีจุดหมาย
จิตตะ เอาใจใส่ไม่เสื่อมคลาย
วิมังสา หมายพินิจพิจารณา

จง

จง ยึดมั่นในชาติ ศาสน์กษัตริย์
จง ขจัดมวลกิเลสเหตุเศร้าหมอง
จง พูด ทำ คิด ดีมีทำนอง
จง หมายปองพัฒนาฐานะตน
จง ขยันศึกษาหาความรู้
จง เป็นอยู่ธรรมดา พาเกิดผล
จง ยกย่องคนดี มีมงคล
จง ทำตนถึงธรรมสร้างกรรมดี

ทำ

ทำ งานเพื่องานเพื่อชีวิต
ทำ งานเพื่ออุทิศเพื่อศักดิ์ศรี
ทำ งานเพื่อผดุงมุ่งความดี
ทำ งานเพื่อหน้าที่มีมงคล

ทำ งานเต็มกำลังความสามารถ
ทำ งานต้องฉลาดมีเหตุผล
ทำ งานต้องขยันและอดทน
ทำ งานต้องมุ่งผลพัฒนา

ดี

ดี พูดดีทำดีความคิด
ดี ด้วยมิตรช่วยเหลือคอยเกื้อหนุน
ดี ด้วยความตั้งใจใฝ่การบุญ
ดี ค้ำจุนบุคคลด้วยกรรมดี
ดี นอกดีในใจประเสริฐ
ดี ก่อเกิดเมตตาเกิดราศรี
ดี จะบังเกิดผลกับคนดี
ดี ทุกดีเพราะมีธรรมประจำใจ

มี

มี เงินเพราะทำงานจึงพานพบ
มี คนเคารพเพราะถ่อมตนคนสรรเสริญ
มี มิตรดีมากหน้าพาเจริญ
มี สุขเพลิดเพลินไร้โรคา
มี ธรรมประจำจิตรชีวิตสุข
มี ทุกข์อย่าเติมเพิ่มปัญหา
มี สุขเพราะมุ่งหมายใช้ปัญญา
มี ศรัทธาทางธรรมเลิศล้ำบุญ

ศีลธรรม

ศีลธรรม หลักประพฤติยึดไว้เถิด
ศีลธรรม สิ่งประเสริฐควรศึกษา
ศีลธรรม จะช่วยท่านมีปัญญา
ศีลธรรม จะชักพาให้เกิดบุญ
ศีลธรรม คุ้มครองปกป้องโลก
ศีลธรรม นำโชคคอยเกื้อหนุน
ศีลธรรม เสริมให้สวยด้วยผลบุญ
ศีลธรรม เป็นคุณแก่ทุกคน

โอวาท

ของ

ท่านธมฺมวิตกฺโต

"PERSONAL MAGNET"

เรื่องที่มีคนเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจนั้น เป็นเพราะ คุณธรรมความดี ของตนเองหลายประการด้วยกัน เป็นต้นว่ามี วิริยะ อุตสาหะ บากบั่น เข้มแข็ง แรงกล้า และมีจิตใจเมตตากรุณาไม่เย่อหยิ่งจองหอง เป็นเหตุให้ผู้ที่แวดล้อมอยู่เกิดความเมตตากรุณา รักใคร่เห็นอกเห็นใจ คิดที่จะช่วยเหลือ

คนซึ่งมีกิริยามรรยาทอ่อนโยนสุภาพนิ่มนวล ย่อมเป็นที่เสน่หารักใคร่ของคนที่ได้พบเห็น และพยายามที่จะช่วยเหลือ นี่เป็น Personal Magnet คือเสน่ห์ในตัวของตัวเอง เพราะฉะนั้น จงพยายามรักษาคุณสมบัติดังกล่าวนี้ไว้ จะเป็นเครื่องช่วยตัวเองให้บรรลุความสำเร็จสมประสงค์ทุกประการ ทุกกาลเวลาทั้งปัจจุบันและอนาคต

เมตตา

อย่ากลัว จงรักษาตัวให้บริสุทธิ์ ไม่มีอะไรทำอันตรายได้

จงจำไว้ว่า ถ้าปรารถนาความเมตตา และความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น ก็ควรส่งกระแสใจที่ประกอบด้วยความเมตตา และความเห็นอกเห็นใจไปยังท่านเหล่านั้น แล้วก็จะได้รับความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจจากท่านเหล่านั้นเช่นเดียวกัน นี่เป็นกฎของจิตตานุภาพ แล้วความสำเร็จทั้งหลายที่ปรารถนาก็จะบังเกิดแก่ตนสมประสงค์ทุกประการเป็นแน่นอน ไม่ต้องสงสัยเลย

สบายใจ

คำว่า "ไม่สบายใจ" อย่าใช้และอย่าให้มีขึ้นในใจต่อไป "Let it go, and get it out!" ก่อนมันจะเกิดต้อง Let it go! ปล่อยให้มันผ่านไป อย่ารับเอาความไม่สบายใจ ถ้า

เผลอไปมันแอบเข้ามาอยู่ในใจได้ พอมีสติรู้สึกตัวว่าความไม่สบายใจเข้ามาแอบอยู่ในใจต้อง Get it out ! ขับมันออกไปทันที อย่าเลี้ยงเอาความไม่สบายใจไว้ในใจ มันจะเคยตัวทีหลังเป็นคนอ่อนแอออดแอดทำอะไรผิดพลาดนิด ๆ หน่อย ๆ ก็ไม่สบายใจเคยตัว เพราะความไม่สบายนี้แหละเป็นศัตรูเป็นมารทำให้ใจไม่สงบ ประสาทสมองไม่ปกติ เป็นเหตุให้ร่างกายผิดปกติ พลอยไม่สงบไม่สบายไปด้วยทำให้สมองทึบไม่ปลอดโปร่งเป็น habit ความเคยชินที่ไม่ดี เป็นอุปสรรคกีดกั้นขัดขวางสติปัญญาไม่ให้ปลอดโปร่งแจ่มใส ต้องฝึกหัดแก้ไขปรับปรุงจิตใจเสียใหม่ ทั้งก่อนที่จะทำอะไร หรือกำลังกระทำอยู่และเมื่อเวลากระทำเสร็จแล้ว ต้องหัดให้จิตใจแช่มชื่นรื่นเริง เกิดปีติปราโมทย์เป็นสุขสบายอยู่เสมอเป็นเหตุให้เกิดกำลังกาย กำลังใจ Enjoy Living มีชีวิตอยู่ด้วยความเบิกบาน สมองจึงจะเบิกบานจะศึกษาเล่าเรียนก็เข้าใจจำได้ง่ายเหมือนดอกไม้ที่แย้มเบิกบานต้อนรับหยาดน้ำค้างและอากาศบริสุทธิ์ฉะนั้น

สันติสุข

พระพุทธเจ้าสอนว่า **"นตฺถิ สนฺติ ปรํ สุขํ"**

"สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี"

หมายความว่า ความสุขอื่นมี

เช่นกับความสุขในการดูละคร ดูหนัง

ในการเข้าสังคม Social

ในการมีคู่รักคู่ครอง

หรือในการมีลาภยศ

ได้รับความสุข สรรเสริญ และได้รับความสุขจากสิ่งเหล่านี้ ก็สุขจริง

แต่ว่า สุขเหล่านี้มีทุกข์ซ้อนอยู่ ทุกอย่างต้องคอยแก้ไขปรับปรุงกันอยู่เสมอ

ไม่เหมือนกับความสุขที่เกิดจากสันติ ความสงบ ซึ่งเป็นความสุขที่เยือกเย็นและไม่ซ้อนด้วยความทุกข์และไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงตกแต่งมาก

เป็นความสุขที่ทำได้ง่าย ๆ

เกิดกับกายใจของเรานี่เอง

อยู่ในที่เงียบ ๆ คนเดียวก็ทำได้ หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมสังคมก็ทำได้ ถ้าเรารู้จักแยกใจหาสันติสุข กายนี้ก็เพียงสักแต่ว่าอยู่ในที่ระคนด้วยความยุ่ง สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นไม่ยุ่งมาถึงใจ

แม้เวลาเจ็บหนัก มีทุกขเวทนาปวดร้าวไปทั่วกาย

แต่เรารู้จักทำใจให้เป็นสันติสุขได้ ความเจ็บนั้นก็ไม่สามารถทำให้ใจ เดือดร้อนตามไปด้วย

เมื่อใจสงบแล้ว กลับจะทำให้กายนั้นสงบ หายทุกขเวทนาได้ด้วย

และประสบสันติสุข ซึ่งไม่มีสุขอื่นยิ่งกว่า สันติสุข นั้น พระพุทธเจ้าสอนให้ฝึกเป็น ๓ ทาง คือ

๑. สอนให้สงบกาย วาจา ด้วย ศีล ไม่ทำโทษทุจริตอย่างหยาบที่เกิดทางกาย วาจา เป็นเหตุให้เกิดสันติสุขทางกาย วาจา เป็นประการต้น

๒. สอนให้ฝึกหัดให้เกิด สันติสุขทางใจด้วย สมาธิ หักใจไม่ให้คิดถึงเรื่อง

ความกำหนัด

ความโกรธ

ความโลภ

ความหลง

ความกลัว

ความฟุ้งซ่านรำคาญ

ความลังเลใจ ทำให้ใจไม่เด็ดเดี่ยว ไม่เด็ดขาด เมื่อละสิ่งเหล่านี้ได้ เป็นเหตุให้ใจสงบเป็นสันติสุขทางจิตใจอีกประการหนึ่ง

๓. ทรงสอนให้ฝึกหัดให้เกิดสันติสุขทางทิฏฐิ ความเห็นด้วย ปัญญา พิจารณาให้เห็นว่า

สรรพสิ่งทั้งหลายไม่แน่นอน เป็นอนิจจังไม่เที่ยง คงทนอยู่ไม่ได้ ต้องเสื่อมสิ้นแปรปรวนดับไป เรียกว่าเป็น ทุกข์ ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชา อ้อนวอน ขอร้อง เร่งรัดให้เป็นไปตามความประสงค์ ท่านเรียกว่า อนัตตา

เมื่อเรารู้เห็นความเป็นจริงเช่นนี้ จะทำให้จิตใจของเราเข้มแข็ง มั่นคง เด็ดเดี่ยว ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์ทั้งหลาย

เพราะรู้เห็นตามความเป็นจริงด้วย ปัญญา ว่าสิ่งเหล่านั้นมันไม่แน่นอน มั่นคง ทนอยู่ไม่ได้ต้องเปลี่ยนแปลง เสื่อมดับสิ้นไปไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาผ่าผืนของเรา อย่าไปเร่งรัดให้เสียกำลังใจคงรักษาใจให้เป็น อิสระมั่นคงอยู่เสมอ ไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์เหล่านั้น เป็นเหตุให้ใจตั้งอยู่ในสันติสุขเป็นอิสระเกิดอำนาจทางจิต Mind Power ที่จะใช้ทำกิจกรณียะอันเป็นหน้าที่ของตนได้สำเร็จประสงค์

"นตฺถิ สนฺติ ปรํ สุขํ–สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี"

It needs a Peaceful Mind to support a Peaceful Body, and it needs a Peaceful Body to support a Peaceful Mind, and it needs Both Peaceful Body and Mind to attain all success that which you wish.

ทำอะไรไม่ผิดเลย ก็คือไม่ทำอะไรเลย
"DO NO WRONG IS DO NOTHING!"

จงระลึกถึงคติพจน์ว่า "Do no Wrong is do nothing" ทำอะไรไม่ผิดเลย ก็คือไม่ทำอะไรเลย !

ความผิดนี้แหละเป็นครูอย่างดี ควรจะรู้สึก บุญคุณ ของตัวเองที่ทำอะไรผิดพลาด และควรสบายใจที่ได้พบกับอาจารย์ผู้วิเศษ คือความผิด จะได้ตรงกับคำว่า "เจ็บแล้วต้องจำ" ตัวทำเองผิดเอง นี้แหละ เป็นอาจารย์ผู้วิเศษเป็น Good example ตัวอย่างที่ดี เพื่อจะได้จดจำได้สังวรระวังไม่ให้ผิดต่อไป แล้วตั้งต้นใหม่ด้วยความไม่เลินเล่อเผลอประมาท อดีตที่ผิดไปแล้วก็ผ่านพ้นล่วงเลยไปแล้ว แต่อาจารย์ผู้วิเศษยังคงอยู่คอยกระซิบเตือนใจอยู่เสมอทุกขณะว่า "ระวัง อย่าประมาทนะ ! อย่าให้ผิดพลาดเช่นนั้นอีกนะ !"

ผิดหนึ่งพึงจดไว้ ในสมอง
เร่งระวังผิดสอง ภายหน้า
สามผิดเร่งคิดตรอง จงหนัก เพื่อนเอย
ถึงสี่อีกที่ห้า หกซ้ำอภัยไฉน

จงสังเกตพิจารณาดูให้ดีเถิด จะเห็นได้ว่านักค้นคว้าวิทยาศาสตร์ทางโลกก็ดี และท่านผู้วิเศษที่เป็นศาสดาอาจารย์ในทางธรรมทั้งหลายก็ดีล้วนแต่ผ่านพ้นอุปสรรค ความผิดพลาดนับครั้งไม่ถ้วนมาแล้วด้วยกันทุกท่าน

สติสัมปชัญญะ

(ความระลึกได้ และความรู้ตัว)

ที่จะทำอะไรไม่ให้ผิดนั้น ข้อสำคัญอยู่ที่สติ ถ้ามีสติคุ้มครองกายวาจาใจอยู่ทุกขณะ จะทำอะไรไม่ผิดพลาดเลย ที่ผิดพลาดเพราะขาดสติคือ เผลอ เหม่อ เลินเล่อประมาท ระเริงหลงลืม จึงผิดพลาดจงนึกถึงคติพจน์ว่า "กุมสติต่างโล่ป้องอาจแกล้วกลางสนาม"

ธรรมดาชีวิตทุกชนิด ทั้งมนุษย์และสัตว์ ตลอดทั้งพืชพันธุ์พฤกษาชาติ เป็นอยู่ได้ด้วยการต่อสู้ตรงกับคำว่า "Life is Fighting" "ชีวิตคือการต่อสู้" เมื่อต่อสู้ไม่ไหวขณะใดก็ต้องถึงที่สุดแห่งชีวิตคือ death ความตาย เพราะฉะนั้นยังมีสติอยู่ตราบใดถึงตายก็ตายแต่กายเช่นกับชีวิตของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ ท่านมีสติไพบูลย์อยู่ทุกขณะจิต ท่านจึงทำอะไรไม่ผิดและถึงซึ่งอมตธรรม คือธรรมที่ไม่ตายตรงกับคำว่า immortal จึงเรียกว่า ปรินิพพาน คือนามรูปสังขารร่างกาย ที่เรียกว่าเบ็ญจขันธ์ ขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แตกดับไปเท่านั้น

เพราะฉะนั้น ควรฝึกฝนสติ (ความระลึกรู้ก่อนทำ ก่อนพูด ก่อนคิด) สัมปชัญญะ (รู้ตัวอยู่ทุกขณะที่กำลังทำอยู่, พูดอยู่, คิดอยู่) เมื่อทำเสร็จแล้ว ก็มีสติตรวจตราพิจารณาดูว่าบกพร่องอย่างไร หรือเรียบร้อยบริบูรณ์ดี ถ้าบกพร่องก็รีบแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ต่อไป ถ้าเรียบร้อยดีอยู่แล้ว ก็พยายามให้เรียบร้อยดียิ่ง ๆ ขึ้นไปจนถึงที่สุด

อานุภาพของไตรสิกขา
คือ
ศีล สมาธิ ปัญญา

ด้วยอานุภาพของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญานี้แลจึงชนะข้าศึก คือ กิเลสอย่างหยาบอย่างกลาง และอย่างละเอียดได้!

๑. ชนะความหยาบคาย ซึ่งเป็นกิเลสอย่างหยาบที่ล่วงทางกายวาจาได้ ด้วยศีล!

๒. ชนะความยินดียินร้าย หลงรัก หลงชัง ซึ่งเป็นกิเลสอย่างกลางที่เกิดในใจได้ ด้วยสมาธิ!

๓. ชนะความเข้าใจผิด รู้ผิด เห็นผิดจากความเป็นจริงของสังขาร ซึ่งเป็นกิเลสอย่างละเอียดได้ ด้วยปัญญา!

ผู้ใดศึกษาและปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี้ โดยพร้อมมูลบริบูรณ์ สมบูรณ์แล้วผู้นั้นจึงเป็นผู้พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้แน่นอน ไม่ต้องสงสัยเลย!

เพราะฉะนั้น จึงควรสนใจ เอาใจใส่ ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติตามไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา นี้ทุกเมื่อเทอญ

"ทำดี ดีกว่าขอพร"
"จงเลือกทำแต่กรรมที่ดี ๆ นะ!"

เตือนให้เตรียมตัวไว้ดำเนินชีวิตต่อไปเป็นคำแทนคำอวยพรอย่างสูงสุด ประกอบด้วยเหตุผลเมื่อทำกรรมดีแล้ว ไม่ให้พรก็ต้องดี เมื่อทำชั่วแล้วจะมาเสกสรรค์ปั้นแต่งอวยพรอย่างไรก็ดีไม่ได้ ทำชั่วเหมือนโยนหินลงน้ำ หินจะต้องจมทันทีไม่มีผู้วิเศษใด ๆ จะมาเสกเป่าอวยพรอ้อนวอนขอร้องให้หินลอยขึ้นมาได้ ทำกรรมชั่วจะต้องล่มจมป่นปี้เสียราศีเกียรติคุณชื่อเสียง เหมือนก้อนหินหนัก จมลงไปอยู่กับโคลนใต้น้ำ ทำดีเหมือนน้ำมันเบา เมื่อเทลงน้ำย่อมลอยเป็นประกายมันปลาบอยู่เหนือน้ำ ทำกรรมดี ย่อมมีสง่าราศีมีเกียรติคุณชื่อเสียงมีแต่

คนเคารพนับถือยกย่องบูชา เฟื่องฟุ้งฟูลอยเหมือนน้ำมันลอยน้ำ ถึงจะมีศัตรูหมู่ร้ายจงใจเกลียดชังมุ่งร้ายอิจฉาริษยาแช่งด่าให้จม ก็ไม่สามารถจะเป็นไปได้ กลับจะแพ้เป็นภัยแก่ตัวเองขอให้จงตั้งใจกล้าหาญพยายามทำแต่กรรมดี ๆ โดยไม่มีความเกรงกลัวหวั่นไหวต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้นผู้ที่มีความเลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัย ผู้ที่มีโชคดี ผู้ที่มีความสุข และผู้ที่มีความเจริญ ประสงค์ใดสำเร็จสมประสงค์ ก็คือผู้ที่ประกอบกรรม ทำแต่ความดีอย่างเดียวนั่นเอง

ลักษณะของคนใจแข็งมี ๗ อย่าง คือ

๑. ไม่บ่น
๒. ไม่ร้องทุกข์
๓. ไม่ต้องการทราบว่าคนอื่นจะเห็นตัวเป็นอย่างไร
๔. ไม่ต้องการบอกความลับของตนแก่ใคร
๕. ไม่ต้องการทราบความลับของใคร
๖. ไม่รู้สึกว่าตัวเคราะห์ร้าย
๗. สามารถเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ มาเป็นประโยชน์ตนได้ ทั้งเหตุร้ายและเหตุดีเป็นประโยชน์แก่ตนได้รู้กำลัง เมื่อมีภัย ยิ้มได้เมื่อภัยมี

เห็นเสือหมอบอย่าเชื่อว่าเสือไหว้
เผลอเมื่อไรเสือกินสิ้นทั้งขน
คนต้องเกรงเยงยำน้ำใจคน
เขาถ่อมตนอย่าเหมาว่าเขากลัว

เขาไม่สู้อย่าเหมาว่าเขาหนี
ราชสีห์หรือจะสู้หมูชั้ว
วางตนสมคมประจักษ์ในผักตัว
ชาติคนชั่วหลบสู้อย่าสู้มัน

เมื่อน้ำไหลเชี่ยวเป็นเกลียวกล้า
เอานาวาขวางไว้เป็นภัยมหันต์
เรื่องของคนปมยุ่งนังนุงคลัน
ต้องปล่อยมันเป็นไปใจสบาย

อวดฉลาดพูดออกบอกว่าโง่
ฟังเขาโอ้อวดอ้างอย่าขวางเขา
ขัดคอเขาก็โกรธพิโรธเรา
เป็นเรื่องเล่าร้อนใจไม่เป็นการ

ทุกข์สุขอยู่ที่ใจมิใช่หรือ
เข้าใจถือก็เป็นทุกข์ไม่สุขใส
ถ้าไม่ถือก็เป็นสุขไม่ทุกข์ใจ
เราอยากได้ความทุกข์หรือสุขนา !

พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด **พิทักษ์การพิมพ์** ๕๒๗/๗๗ ปากซอย ๓๙ ถ. จรัลสนิทวงศ์ บางกอกน้อย
โทร. ๔๑๑๒๗๖๕ นายตุ๊น้อย กิจจะปุณณะ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๒๙

อภินันทนาการ

จาก

พลเรือเอก อดุล ตุลยานนท์

การเข้าถึงพุทธธรรมอย่างถูกต้อง

- “อาการบังคับตัวเองให้กำหนดลมหายใจ ข้อนี้เป็น ศีล
- การกำหนดลมหายใจได้และติดต่อกันไปจนจิตสงบ ข้อนี้เรียกว่า สมาธิ
- การพิจารณากำหนดรู้ลมหายใจว่าไม่เที่ยง ทนได้ยาก มิใช่ตัวตน แล้วรู้การปล่อยวาง ข้อนี้เรียกว่า ปัญญา
- การทำอานาปานสติภาวนาจึงกล่าวได้ว่า เป็นการบำเพ็ญทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ไปพร้อมกัน และเมื่อทำ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ครบ ก็เชื่อว่าได้เดินทางตาม มรรค มีองค์แปดที่พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นทางสายเอก ประเสริฐกว่าทางทั้งหมด เพราะจะเป็นการเดินทางเข้าถึงพระนิพพาน เมื่อเราทำตามที่กล่าวมานี้ ชื่อว่า เป็นการเข้าถึงพุทธธรรมอย่างถูกต้องที่สุด”

